

Predlog potencijalnih modela šeme pomoći u procesu digitalizacije zemaljske televizije u Republici Srbiji i primeri prakse iz drugih zemalja

Septembar 2013. godine

Predlog potencijalnih modela šeme pomoći u procesu digitalizacije zemaljske televizije u Republici Srbiji i primeri prakse iz drugih zemalja

Autori:

Nataša Stojkić
Aleksa Nenadović

Urednik:

Irena Radinović

Izdavač:

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva,
Vlada Republike Srbije

TIM ZA SOCIJALNO
UKLJUČIVANJE
I SMANJENJE SIROMAŠTVA

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Napomena: Ova studija izrađena je za potrebe Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, u saradnji sa Ministarstvom spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija. Studija ne predstavlja zvaničan stav Vlade Republike Srbije.

Izrada analize omogućena je sredstvima Švajcarske agencije za razvoj i saradnju u okviru projekta „Podrška unapređenju procesa socijalnog uključivanja u Republici Srbiji“.

SADRŽAJ

REZIME	6
1. UVOD.....	9
2. ŠEME POMOĆI – ISKUSTVA DRUGIH ZEMALJA.....	12
2.1. ZAŠTO ŠEMA POMOĆI?	12
2.2. KLASIFIKACIJA ŠEMA POMOĆI.....	13
2.3. KATEGORIJE I IDENTIFIKACIJA UGROŽENIH LICA	13
2.4. OBLICI POMOĆI I NAČINI REALIZACIJE.....	14
2.5. UPOREDNI TABELARNI PREGLEDI ŠEMA POMOĆI.....	15
3. RAZMATRANJE KONCEPTA ŠEME POMOĆI U REPUBLICI SRBIJI	23
3.1 RAZLIČITOST REPUBLIKE SRBIJE U ODNOSU NA ZEMLJE KOJE SU ZAVRŠILE PROCES DIGITALIZACIJE TV SIGNALA.....	23
3.2 IDENTIFIKOVANJE UGROŽENIH GRUPA I DEFINISANJE POŽELJNIH OBLIKA POMOĆI	25
4. PREDLOG POTENCIJALNIH MODELA ŠEME POMOĆI	29
4.1. ANALIZA PREDLOGA IZ DRŽAVNE STRATEGIJE IZ 2009. GODINE	29
4.2 PREDLOG POTENCIJALNIH MODELA ŠEME POMOĆI U SRBIJI	30
5. METODOLOGIJA PROCENE TROŠKOVA	33
5.1. PROCENE BROJA KORISNIKA POMOĆI	33
5.2 PROCENE TROŠKOVA OBLIKA POMOĆI.....	34
5.3 KALKULACIJA TROŠKOVA MODELA.....	36
6. DODATNE VAŽNE KOMPONENTE I SMERNICE ZA OSMIŠLJAVANJE I SPROVOĐENJE ŠEME POMOĆI.....	41
7. PREPORUKE	52
ANEKS 1. DETALJNI PRIKAZ RELEVANTNIH ŠEMA POMOĆI POJEDINAČNIH DRŽAVA	56
ANEKS 2. USLOVI ZA OSTVARIVANJE IZABRANIH PRAVA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE	64
ANEKS 3. VAŽNI DEMOGRAFSKI KONTIGENTI ZA SPROVOĐENJE ŠEME POMOĆI.....	66
ANEKS 4. INSTITUCIJE I POJEDINCI SA KOJIMA SU OBAVLJENI RAZGOVORI ILI OD KOJIH SU PRIKUPLJENI PODACI RELEVANTNI ZA IZRADU IZVEŠTAJA	68
LITERATURA.....	70

DEFINICIJA TERMINA I LISTA SKRAĆENICA

Digitalizacija zemaljske televizije, digitalna tranzicija, digitalni prelazak ili digitalizacija - prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog signala zemaljskim putem

Set-top-box, set-top-box uređaj, digitalni dekoder, STB uređaj ili samo STB – uređaj koji se priključuje između izvora signala (na primer postojeće antene) i televizora kako bi se emitovani digitalni signal prilagodio za prikazivanje na postojećem, analognom ili digitalnom, televizoru. Analogni televizori ne mogu da prikazuju digitalni signal ukoliko nisu povezani sa STB uređajem.

Integrirani televizor – televizor koji sadrži sve komponente neophodne za prijem i prikazivanje digitalno emitovanog signala. Njega karakterišu širok ekran i mogućnost prikazivanja slike u visokoj rezoluciji. Integrirani televizor ne treba da bude povezan na STB uređaj.

Digitalna prijemna oprema:

- integrirani televizor koji je u stanju da dekodira digitalni signal ili
- set-top-box uređaj.

Šema pomoći u užem smislu – daje odgovore na pitanja ko dobija pomoć (koji su kriterijumi, tj. koje su ugrožene grupe stanovništva) i koji oblik pomoći dobija.

Šema pomoći u širem smislu – osim informacije o tome kome se pruža i koji oblik pomoći, daje odgovore na pitanja kako se identifikuju lica koja spadaju u ugrožene grupe stanovništva i kako se sprovodi šema pomoći.

Univerzalna šema pomoći – šema pomoći koja se pruža svima (na primer, svim domaćinstvima u državi, ili svim evidentiranim radio-televizijskim pretplatnicima) bez obzira na njihove potrebe u vezi sa digitalizacijom zemaljske televizije.

Usmerena šema pomoći – šema pomoći koja se pruža grupama stanovništva koji zadovoljavaju unapred propisane kriterijume i prijave se za pomoć.

Subvencija na nivou potrošača za kupovinu digitalne prijemne opreme – oblik pomoći države za krajnje korisnike, TV gledaoce, koji može da se realizuje dodeljivanjem vaučera za kupovinu opreme, prebacivanjem novčanih sredstava namenjenih kupovini STB uređaja unapred ili novčanom naknadom nakon dokaza o kupovini STB uređaja.

Vaučer – način realizacije subvencionisanja na nivou potrošača za kupovinu digitalne prijemne opreme.

Tehnička pomoć – pomoć za povezivanje STB uređaja, po potrebi nadogradnja postojeće antene, obuka o korišćenju STB uređaja i zamena uređaja u garantnom roku u slučaju kvara.

Hibridna pomoć – pomoć za nabavku, dostavu i povezivanje STB uređaja, po potrebi nadogradnja postojeće antene, obuka o korišćenju STB uređaja i zamena uređaja u garantnom roku u slučaju kvara.

DVB-T – skraćenica od *Digital Video Broadcasting – Terrestrial*, standard za emitovanje digitalne zemaljske televizije.

DVB-T2 - skraćenica od *Digital Video Broadcasting – Second Generation Terrestrial*, novi i unapređen DVB-T standard za emitovanje digitalne zemaljske televizije.

MPEG-2 – standard za kompresiju digitalnih audio i video podataka; koristi se za digitalnu zemaljsku televiziju.

MPEG-4 – unapređen standard za kompresiju digitalnih audio i video podataka.

Neutralnost platforme – U smislu digitalizacije zemaljske televizije, neutralnost platforme je zadovoljena ako korisnik ima uređaj koji može da koristi za više od jedne platforme, ili ako može da bira koju platformu želi nadalje da koristi uz isti podsticaj (na primer vaučer za kupovinu STB uređaja) bez obzira na odabranu platformu.

Otvoreni standardi – prema Međunarodnoj uniji za telekomunikacije, otvoreni standardi su oni standardi koji su na raspolaganju generalnoj publici, a koji su razvijeni, odobreni i održavaju se kroz saradnju i međusobnu saglasnost. Otvoreni standardi omogućavaju zajednički rad i razmenu podataka između različitih proizvođača i usluga i namenjeni su za široku upotrebu.

Otvoreni standardi za interaktivnost – otvoreni standardi koji omogućavaju interaktivnost korisnika sa sadržajem (na primer, učesće u kvizu, kupovinu reklamiranog proizvoda, elektronski programski vodič koji neprestano daje informacije o tekućem i budućem emitovanom programu). Za razliku od otvorenih standarda za interaktivnost su oni koje razvija pojedinačni proizvođač te je interaktivnost omogućena samo onim korisnicima koji imaju određenu aplikaciju i/ili uređaj.

BDP - Bruto društveni proizvod

BNP - Bruto nacionalni proizvod

NSP - Novčana socijalna pomoć

DD - Dečiji dodatak

TNP - Tuda nega i pomoć

CZSR - Centar za socijalni rad

DILS – projekat „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou“ (Delivery of Improved Local Services),

IRL - Interno raseljena lica

UVOD

Dokument „**Predlog potencijalnih modela šeme pomoći u procesu digitalizacije zemaljske televizije u Republici Srbiji i primeri prakse iz drugih zemalja**“ nastao je kao podrška Ministarstvu spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija, sa ciljem da se olakša proces digitalizacije za najugroženije grupe stanovništva u Republici Srbiji.

U saradnji sa Ministarstvom spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija koje je nadležno za celokupnu realizaciju procesa digitalizacije zemaljske televizije u Republici Srbiji, Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva inicirao je proces izrade ove studije. Izveštaj su pripremili angažovani konsultanti, dok su brojni sagovornici sa kojima su u toku procesa izrade studije obavljani razgovori pružili nemerljiv doprinos izradi studije.

REZIME

U Ženevi je 2006. godine održana Regionalna konferencija o radio-komunikacijama Međunarodne unije za telekomunikacij i tom prilikom potpisan je međunarodni sporazum o uspostavljanju digitalnog i gašenju analognog emitovanja radio i televizijskog signala zemaljskim putem u Evropi, Africi, Bliskom Istoku i Islamskoj Republici Iran do leta 2015. godine. Republika Srbija, kao jedna od zemalja potpisnica ovog sporazuma, obavezala se da će sprovesti digitalizaciju zemaljske televizije u predviđenom roku.

Prelazak na digitalno emitovanje zemaljske televizije (digitalna tranzicija) podrazumeva da **svako domaćinstvo koje zavisi isključivo od zemaljskog prenosa treba da nabavi, ugradi i uspešno upotrebljava adekvatnu digitalnu prijemnu opremu**. Minimum opreme koji treba nabaviti je STB uređaj (povezuje se između postojeće antene i televizora), i da se po potrebi nadogradi postojeća antena.

Zbog različitih socio-ekonomskih faktora (siromaštvo, zdravstvena ograničenja, geografski položaj, itd) **određene grupe stanovništva su onemogućene da nabave, ugrade i uspešno upotrebljavaju novu opremu i smatraju se ugroženim u prosecu digitalne tranzicije**. Oni mogu da izgube mogućnost praćenja televizije i postanu marginalizovani i više socijalno isključeni.

Kako bi se ugroženim grupama stanovništva pomoglo da ostvare svoje pravo na informisanje države često kroz različite modele finansiranja ili kofinansiranja subvencionišu prelazak na digitalno emitovanje za ova domaćinstva. **Takve državne intervencije zovu se šeme pomoći**.

Na osnovu iskustava zemalja koje su sprovele šeme pomoći, šeme mogu da se svrstaju u *univerzalne*, kojima se pruža pomoć svim građanima bez obzira na potrebe, ili *usmerene*, kojima se pomaže posebnim grupama ugroženog stanovništva. Usmerene šeme pomoći se sprovode tako što se propišu kriterijumi za sticanje prava na pomoć, a potom se lica koja zadovoljavaju date kriterijume sama prijavljuju za pomoć. **Efikasnije i ekonomičnije su usmerene šeme pomoći, kakvu je potrebno sprovesti i u Republici Srbiji**.

U okviru usmerenih šema se pružaju različiti oblici pomoći kako bi se zadovoljile potrebe konkretnih ugroženih grupa.

- Ugroženima usled *siromaštva* se pruža *subvencija za kupovinu STB uređaja*, što se najefikasnije sprovodi dodelom *vaučera* tim građanima. Vaučeri mogu da se iskoriste na slobodnom tržištu za kupovinu bilo kojeg STB uređaja za bilo koju TV platformu (zemaljsku, kablovsku, satelitsku i IPTV) što znaci da se u digitalnoj tranziciji poštuje princip neutralnosti platforme. Evropska komisija navela je da bi pozitivno ocenjivala javne subvencije potrošačima za nabavku STB uređaja, ukoliko se pružaju na tehnološki neutralnoj osnovi; većina zemalja je poštovala princip neutralnosti platforme.

- Ugroženima po osnovu *zdravstvenih kriterijuma* (nemogućnost kretanja, oštećenja sluha i vida, kognitivna i druga ograničenja) pruža se *tehnička pomoć*, tako što im se pomogne da povežu novu opremu, savladaju kako da je koriste i u garantnom roku zamene neispravan uređaj.
- *Višestruko ugroženima* (siromašni i ugroženi na osnovu zdravstvenih kriterijuma, što se često vezuje za stara lica) pruža se *hibridna pomoć*, koju čine subvencija za nabavku uređaja i tehnička pomoć zajedno. Konkretno, pomaže im se kroz nabavku, dostavu, povezivanje nove opreme, obuku za upotrebu i zamenu opreme u slučaju prestanka rada u garantnom roku.

Praksa drugih zemalja pokazuje da se identifikacija lica koji pripadaju ugroženim grupama oslanja na postojeći sistem socijalne zaštite (primaoci nekog vida socijalna ili srodne pomoći) ili starost (na primer, stari 75 i više godina). **Potrebno je napraviti dodatne napore da se dopre do onih koji nisu evidentirani kroz sistem socijalne zaštite, a koji imaju pravo na neki vid socijalne pomoći, i kojima je pomoć u digitalnoj tranziciji neophodna.**

Novčana vrednost nudene pomoći zavisi od odabrane tehnologije i trenutka digitalne tranzicije (što je odabrana tehnologija starija, to je prijemna oprema jeftinija), kao i oblika pomoći (samo subvencija za kupovinu STB uređaja ili i tehnička pomoć). Novčana vrednost subvencije je u drugim zemljama varirala od 150 evra (Italija, 2005. godine) do 10 evra (Hrvatska, 2009. godine). Cena tehničke pomoći u najvećoj meri zavisi od cene rada u datoj zemlji, a negde se sprovodila na ekonomičan način uz pomoć studenata volontera (Hrvatska). U mnogim zemljama, nije bilo finansijske pomoći prilikom kupovine STB uređaja, jer njegov trošak nije bio značajan čak ni za populaciju sa niskim primanjima.

Većina zemalja je šemu pomoći, kao i samu digitalizaciju televizije, **sprovodila regionalno.**

U svim zemljama je pre i tokom sprovođenja šeme pomoći trajala **medijska kampanja**, a dodatna podrška građanima je pružana putem pozivnog centra sa besplatnim pozivnim brojem.

Pošto su uglavnom bogatije zemlje završile proces digitalizacije, a načini realizacije bili raznovrsni, Srbija ne može da prekopira pristup bilo koje od zemalja, jer ima niz specifičnosti koji je razlikuju. **Nizak standard, relativno nerazvijen sistem socijalne zaštite i izraženo siromaštvo staračkih domaćinstava u ruralnim oblastima moraju biti uzeti u obzir prilikom osmišljavanja šeme pomoći u Srbiji.**

Tabela: Ukupni troškovi i broj domaćinstava korisnika prema različitim modelima

	Broj domaćinstava	Trošak u evrima prema scenariju		
		% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 70%	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 80%	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 90%
Restriktivan model	308.000	3.234.000	3.696.000	4.158.000
Delimično-inkluzivan model	528.000	7.553.700	8.632.800	9.711.900
Socijalno-inkluzivan model ¹⁾	774.983	9.282.581	10.608.664	11.934.747

1) Socijalno-inkluzivan model uvećan je u odnosu na delimično-inkluzivan za broj primaoca niskih penzija, a ne domaćinstava

Preporučuje se primena **socijalno-inkluzivnog modela**, koji obuhvata *finansijsku pomoć* prilikom kupovine STB uređaja domaćinstvima u Srbiji, kao i *tehničku pomoć* starijim licima i osobama sa invaliditetom. Troškovi ovog modela kreću se između 9,3 do 11,9 miliona evra u zavisnosti od scenarija iskorišćenost šeme pomoći.

Ovaj model obuhvata podršku:

- domaćinstvima primaocima novčane socijalne pomoći, dečijeg dodatka i dodatka za tuđu negu i pomoć,
- domaćinstvima sa statusom najugroženijih izbeglih i interno raseljenih lica,
- staračkim domaćinstvima na selu (svi članovi stariji od 65 godina),
- Primaocima niskih penzija (u visini do 12.898,16 dinara¹)

Osmišljavanje i sprovođenje šeme pomoći u digitalnoj tranziciji je kompleksno i multidisciplinarno. Potrebno je uključivanje stručnjaka iz različitih oblasti kako bi šema pomoći bila kvalitetno osmišljena (eksperata iz oblasti prava, ekonomije, menadžmenta, socijalne zaštite, nabavke, logistike, tehnike, odnosa sa javnošću i drugih), kao i funkcionisanje tela za jasnim mandatom i nadležnostima i dodeljenim sredstvima koje će da osigura implementaciju šeme pomoći. Ova studija daje važne smernice i preporuke koje treba uzeti u razmatranje prilikom osmišljavanja i sprovođenja šeme pomoći.

Kao projekat od državne važnosti, digitalna tranzicija treba da bude sprovedena društveno odgovorno. Potrebno je da država uputi poziv da svaka kompanija, preduzeće, udruženje i slično da svoj doprinos u domenu svog poslovanja i delovanja i tako doprinese da se šema pomoći, kao i celokupna digitalizacija televizije, sprovede uspešno, u zadatom kratkom roku, na efikasan i ekonomičan način.

¹ Iznos minimalne penzije u trenutku izrade studije

1. UVOD

U Ženevi je 2006. godine održana Regionalna konferencija o radio-komunikacijama Međunarodne unije za telekomunikacije. Tom prilikom potpisan je međunarodni sporazum o uspostavljanju digitalnog i gašenju analognog emitovanja radio i televizijskog signala zemaljskim putem u Evropi, Africi, Bliskom Istoku i Islamskoj Republici Iran do leta 2015. godine.

Republika Srbija, kao jedna od zemalja potpisnica ovog sporazuma, obavezala se da će sprovesti digitalizaciju zemaljske televizije u predviđenom roku.²

Jedan od ključnih izazova ovog procesa odnosi se na mogućnost i spremnost pojedinaca i domaćinstava koji su gledaoci isključivo zemaljske televizije³ da efikasno učestvuju u procesu digitalne tranzicije. U tom smislu postoji rizik da određene grupe građana u trenutku gašenja emitovanja analognog TV signala izgube mogućnost da nastave da gledaju televiziju usled nemogućnosti prijema digitalnog TV signala. Mnogima je televizija „prozor u svet“, pa postoji mogućnost da ove osobe izgube svoj jedini način da se informišu u toku digitalne tranzicije. Na ovaj način, kao posledica različitih socio-ekonomskih i geografskih faktora⁴, dolazi do porasta nejednakosti među grupama stanovništva.

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva pri Kabinetu podpredsednice Vlade za evropske integracije, u skladu sa svojim nadležnostima, pruža podršku Ministarstvu spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija angažovanjem konsultanata za izradu ove studije o modelima subvencionisanja prelaska na digitalno emitovanje zemaljske televizije za socijalno ugrožene grupe.

Cilj ove studije jeste da:

- predstavi pregled modela subvencionisanja, tj. šema pomoći u pojedinim zemljama Evropske unije i sveta koje su završile proces digitalizacije, ili koje prolaze kroz ovaj proces;
- predloži modele šeme pomoći za ugrožene grupe za sprovođenje u Republici Srbiji u procesu digitalne tranzicije;
- predstavi statistiku stanovništva koji su obuhvaćeni predloženim modelima i pruži procenu troškova potrebnih za subvencionisanje ugroženih domaćinstava za svaki od predloženih modela šeme pomoći;
- ukaže na primere dobre prakse i važne dodatne komponente koje treba imati u vidu pri razvijanju i realizaciji šeme pomoći (medijska kampanja, uključivanje volontera u proces informisanja građana, besplatan pozivni centar i dr.).

U procesu izrade ove studije identifikovane su zainteresovane strane i obavljani su sastanci sa predstavnicima različitih institucija, organizacija i udruženja građana (videti Aneks 4).

² Strategijom za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji („Sl. glasnik RS“, br. 52/2009 i 18/2012) definiše se okvir za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa i utvrđuju osnovne strateške smernice za uvođenje digitalnog i gašenje analognog televizijskog i radio programa u Republici Srbiji.

³ Prema RATEL-ovoj publikaciji „Pregled tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji u 2011. godini“, oko 53% domaćinstava u Republici Srbiji su pretplatnici usluga kablovskih (40%), satelitskih operatora (8%) ili IPTV-a (5%). Na njih ne utiče proces digitalizacije zemaljske televizije. Može se smatrati da preostalih 47%, odnosno do oko 1.323.509 domaćinstava (jer sigurno ima domaćinstava koja uopšte ne gledaju televiziju) gleda i zavisi isključivo od analogne zemaljske televizije.

⁴ *Guide to Digital Switchover*, OSCE, Vienna 2010, strana 80

Korišćena su relevantna zvanična dokumenta, druga dokumenta dostupna putem interneta, kao i novinski članci.

U **drugom poglavlju** dat je pregled šema pomoći na osnovu iskustava pojedinih zemalja koje su prošle proces digitalizacije zemaljske televizije. Ovo poglavlje ukazuje zašto su potrebne šeme pomoći pri digitalnoj tranziciji i prikazuje njihovu klasifikaciju po nekoliko osnova. Dalje, u ovom poglavlju dat je pregled kategorija ugroženosti i kako se one u praksi identifikuju, kao i oblika i načina realizacije pomoći. Naposljetku, dati su kratak i detaljan uporedni tabelaran pregled reprezentativnih šema pomoći iz iskustva pojedinih zemalja.

Treće poglavlje predstavlja predlog okvira šeme pomoći u Republici Srbiji. Ovde su predstavljene specifičnosti Republike Srbije u poređenju sa drugim zemljama. Ovo poglavlje se potom bavi identifikacijom ugroženih grupa i potrebnim oblicima pomoći.

Četvrto poglavlje bavi se predlozima modela šeme pomoći za Republiku Srbiju. Najpre se daje osvrt na ranije razmatrane modele šeme pomoći, predviđene Strategijom za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji⁵, a potom predlozi tri potencijalna modela šeme pomoći usmerena na ugrožene kategorije društva.

Peto poglavlje sadrži pregled očekivanih troškova tokom subvencionisanja digitalnog prelaska za ugrožene grupe građana obuhvaćene predloženim modelima šema pomoći. Najpre je predstavljena metodologija procene troškova, i to na osnovu: procene broja korisnika, procene cene neophodne opreme (STB uređaja), procene troškova tehničke pomoći i procene potencijalne tražnje za STB uređajem i uslugom tehničke pomoći. Naposljetku je dat pregled troškova za subvencionisanje digitalnog prelaska za ugrožene grupe građana za svaki od tri predložena modela šema pomoći pojedinačno.

U **šestom poglavlju** dat je pregled važnih pratećih komponenti koje šema pomoći treba da sadrži, kao i ključnih tema koje treba razmatrati prilikom osmišljavanja i realizacije šeme pomoći u Republici Srbiji: poštovanje principa neutralnosti platforme, upravljanje sprovođenjem šeme pomoći, raspoloživi načini identifikacije ugroženih grupa stanovništva, pitanja javne nabavke STB uređaja i pružanja tehničke pomoći, distribucije STB uređaja, medijske kampanje, pozivnog centra, društveno odgovorne digitalizacije i drugih pitanja.

Dodatno, u **Aneksu 1** su dati detaljni uvidi u relevantne šeme pomoći pojedinačnih država. Iskustva Ujedinjenog Kraljevstva, Mađarske (pilot projekat) i Hrvatske detaljno su opisana zahvaljujući dostupnosti dokumentacije, obavljenih razgovora sa konsultantom BBC-a, i zvaničnoj poseti Republici Hrvatskoj. Dodatno, ova tri primera veoma su uputna sa aspekta identifikacije, obaveštavanja i pružanja adekvatne pomoći ugroženim kategorijama stanovništva (primer UK i Mađarske), kao i načinu pružanja usluga (primer Hrvatske).

U **Aneksu 2** dat je pregled uslova za ostvarivanje relevantnih prava u oblasti socijalne zaštite. Konkretno, dat je pregled uslova za ostvarivanje prava na novčanu socijalnu pomoć, dečiji dodatak i dodatak za pomoć i negu drugog lica. Ovi vidovi socijalne zaštite relevantni su za identifikaciju nekih od ugroženih grupa kojima treba pružiti pomoć u digitalnoj tranziciji u Srbiji.

Aneks 3 sadrži pregled važnih demografskih kontigenata za sprovođenje šeme pomoći, preuzetih iz Popisa stanovništva obavljenog 2011. godine, i prilaze listu rokova kada će na raspolaganju biti ostale publikacije na osnovu popisa koje su korisne za planiranje šeme pomoći u Srbiji.

U **Aneksu 4** navedene su institucije i pojedinci sa kojima su obavljani razgovori ili od kojih su prikupljeni podaci relevantni za izradu ovog izveštaja.

⁵ Službeni glasnik RS, br. 52/2009.

Iskustva o šemama pomoći pojedinih zemalja su posmatrana iz perspektive pružanja podrške ugroženim kategorijama stanovništva. Prikaz iskustava zemalja je takođe prioritetizovan po istom principu.

Modeli šeme pomoći predlagani su uzimajući u obzir postojeći sistem socijalne zaštite u Republici Srbiji, uz nastojanje da se predloženim modelima pomoći pruži podrška i onim građanima koji nisu obuhvaćeni socijalnom zaštitom na republičkom nivou, a kojima je pomoć u procesu digitalne tranzicije takođe potrebna, kao i uz poštovanje administrativnih ograničenja sa kojima su službe centara za socijalni rad suočene u praksi.

Dati modeli šeme pomoći su predložili šema u užem smislu i daju odgovore na pitanja: *kome se* (ugrožene grupe stanovništva) i *kakva* (finansijska, tehnička) pomoć pruža. Način identifikacije ugroženih grupa građana - zbog svoje kompleksnosti, kao i detaljna mapa koraka potrebnih za pripremu i realizaciju šeme pomoći – zbog svoje obimnosti, treba bi da prethodi realizaciji šeme pomoći.

Naposletku, ali ne i najmanje važno, treba napomenuti: da bi ovakav izveštaj bio kompletan, potrebno je razmotriti i neophodne zakonodavne promene (na primer izmene ili dopune aktuelnih zakona) koje iziskuje sprovođenje predloženih modela šeme pomoći, a sa stanovišta zaštite podataka o ličnosti i drugih relevantnih propisa. Razmatranje pravnih aspekata predloženih modela šeme pomoći i preporuka za njihovu pripremu i realizaciju je nužno, ali prevazilazi okvire ovog izveštaja.

2. ŠEME POMOĆI – ISKUSTVA DRUGIH ZEMALJA

U ovom poglavlju dat je pregled iskustava ili planova pojedinih zemalja o šemama pomoći građanima u procesu prelaska na digitalno emitovanje zemaljske televizije. Prikazuje se koje su kategorije ugroženog stanovništva podržane u digitalnoj tranziciji, kako su ugroženi pojedinci identifikovani, koja vrsta pomoći im je obezbeđena, i na koji način. Na kraju poglavlja dat je uporedni tabelarni pregled iskustava pojedinih zemalja sa napomenama vrednim pažnje prilikom realizacije šeme pomoći u Republici Srbiji.⁶

2.1. Zašto šema pomoći?

Jedan od ključnih izazova digitalne tranzicije odnosi se na mogućnost i spremnost pojedinaca i domaćinstava da efikasno učestvuju u procesu digitalne tranzicije i prelasku na korišćenje digitalnog signala. Digitalna tranzicija podrazumeva da svako domaćinstvo koje zavisi isključivo od zemaljskog prenosa treba da nabavi, ugradi i uspešno upotrebljava sledeću adekvatnu digitalnu prijemnu opremu:

- **integrisani televizor** koji je u stanju da dekodira digitalni signal ili
- **set-top-box uređaj** (STB) koji se priključuje između postojeće antene i televizora kako bi digitalni signal prilagodio analognom televizoru (i eventualno SCART kabl kojim se povezuje STB uređaj sa televizorom).

Takođe, izvesnom broju domaćinstava biće potreban i:

- **nadograđen antenski sistem:** kako bi se unapredio postojeći antenski sistem i domaćinstva mogla kvalitetno da primaju digitalni zemaljski TV signal.

Zbog različitih socio-ekonomskih faktora⁷ koji određenim grupama stanovništva onemogućavaju da nabave, ugrade i uspešno upotrebljavaju novu opremu postoji rizik od porasta nejednakosti u društvu kao posledica digitalne tranzicije.

Kako bi se grupama stanovništva koja se nalaze pod izraženim rizikom od socijalne isključenosti pomoglo da ostvare svoje pravo na informisanje bez obzira na različite faktore koji mogu uzrokovati njihovu socijalnu isključenost, države često kroz različite modele finansiranja ili kofinansiranja subvencionišu prelazak na digitalno emitovanje za ova domaćinstva. **Takve državne intervencije, odnosno modele finansiranja ili kofinansiranja u digitalnoj tranziciji nazivamo šemama pomoći.** Cilj šema pomoći u ovom slučaju jeste da se doprinese osiguranju socijalne i regionalne kohezije, i spreči socijalna isključenost ovih grupa stanovništva.⁸

Važno je napomenuti da kada se finansijska podrška korisnicima obezbeđuje iz javnih sredstava, moraju biti primenjena stroga pravila kako bi se izbegle neregularnosti i neuspeh šeme pomoći. Mere ne smeju nepotrebno da utiču na tržište favorizovanjem određene tehnologije ili kompanije.⁹

⁶ Aneks 1 ove studije sadrži detaljno narativno opisane šeme pomoći i način njihovog sprovođenja u Ujedinjenom Kraljevstvu, Mađarskoj i Hrvatskoj, kao dva tipična primera pomoći usmerene na specifične potrebe grupa stanovništva (UK i Mađarska), odnosno univerzalne pomoći (Hrvatska) u digitalnoj tranziciji.

⁷ *Guide to Digital Switchover*, OSCE, Vienna 2010, strana 78. <http://www.osce.org/fom/73720>

⁸ IP/05/1394, objava za štampu Evropske komisije od 09/11/2005. u vezi sa državnim pomoći

⁹ Commission Decision of 9 November 2005 on the State Aid which the Federal Republic of Germany has implemented for the introduction of digital terrestrial television (DVB-T) in Berlin-Brandenburg (C(2005)3903 final), at 133.

2.2. Klasifikacija šema pomoći

Šeme pomoći se prema grupama stanovništva na koju se odnose mogu svrstati u univerzalne i usmerene (Tabela 1).

Univerzalne šeme pomoći pokrivaju sva domaćinstva, bez obzira na njihove potrebe. Takva je, na primer, šema pomoći primenjena u SAD, gde je svako domaćinstvo, bez obzira koju TV platformu koristi (zemaljsku, kablovsku, satelitsku ili drugu) i bez obzira na materijalni status imalo pravo da na zahtev dobije dva vaučera. Univerzalna pomoć može da bude pružana na zahtev ili bez zahteva, tj. takva da je svi dobiju bez potrebe da se prijave. Dok se u SAD prijavljivalo za pomoć, u Hrvatskoj je, na primer, vaučer poslat svim evidentiranim radio-televizijskim pretplatnicima bez njihove prethodne prijave.

Usmerena šema pomoći upućuje se na zahtev onima koji zadovoljavaju propisane kriterijume. Tako je, na primer, u Ujedinjenom Kraljevstvu obezbeđena direktna tehnička pomoć starim i osobama sa invaliditetom koji se za nju prijave. Drugačiji primer usmerene pomoći jeste šema pomoći u Sloveniji, gde su lica izuzeta od plaćanja radio-televizijske pretplate, po osnovu siromaštva i invaliditeta, na zahtev dobijali STB uređaj ili naknadu troškova za nabavku uređaja koji sami odaberu. Usmerene pomoći se u praksi uvek pružaju na zahtev onima koji zadovoljavaju propisane kriterijume za pomoć.

Tabela 1: Opšta klasifikacija šema pomoći

Vrsta šeme pomoći	Ciljna grupa stanovništva
Univerzalna	Pružna se svima, bez obzira na njihove potrebe. Može biti na zahtev, ili bez zahteva.
Usmerena	Pružna se na zahtev onima koji zadovoljavaju propisane kriterijume

2.3. Kategorije i identifikacija ugroženih lica

Grupe stanovništva mogu da se smatraju ugroženim u procesu digitalne tranzicije ukoliko postoji verovatnoća da ne mogu samostalno da prevaziđu nastale poteškoće u pristupu televizijskim kanalima i uslugama koje primaju putem analognog emitovanja i opreme.

Da bi potrošači uspešno prošli kroz proces digitalne tranzicije, svako domaćinstvo koje zavisi isključivo od zemaljskog prenosa treba da nabavi, ugradi i uspešno upotrebljava novu digitalnu prijemnu opremu. Različiti socio-ekonomski, zdravstveni, starosni i drugi faktori utiču na njihovu spremnost i sposobnost da ispune potrebno.

Kriterijumi ugroženosti potrošača tokom digitalne tranzicije mogu da se svrstaju u sledeće kategorije (Tabela 2):

- **siromaštvo,**
- **ugroženost po osnovu zdravstvenih kriterijuma,** odnosno usled ograničenja:
 - fizičkih sposobnosti (motorni i drugi oblici invaliditeta),
 - senzornih sposobnosti (vid i sluh),
 - kognitivnih sposobnosti,
- **ugroženost usled drugih karakteristika,** na primer:
 - jezičkih (uključujući funkcionalnu pismenost) ili usled
 - geografskog položaja,
- **višestruka ugroženost,** gde je prisutna ugroženost po više navedenih kategorija.

Siromašna domaćinstva često ne mogu da izdvoje sredstva za kupovinu neophodne digitalne prijemne opreme, a da značajno ne ugroze svoj životni standard.

Zdravstvena i druga navedena ograničenja mogu da spreče potrošače da nabave, ugrade ili koriste digitalnu prijemnu opremu. U pojedinim slučajevima neophodna je posebno prilagođena oprema za krajnje korisnike, koja može biti skuplja ili se teže nabavlja.

Potrošači sa navedenim poteškoćama često su krajnje marginalizovani i čine grupu potrošača sa nižim primanjima, čime je njihova ugroženost višestruka. Više navedenih uzroka ugroženosti se vezuje za proces starenja. Veća je verovatnoća da su starija lica izložena fizičkim, senzornim i kognitivnim poteškoćama od mlađih lica.

Nakon što se definišu kriterijumi ugroženosti potrošača, procena njihovog broja vrši se na osnovu raspoloživih statističkih podataka (npr. broja osoba starijih od 65 godina), ili se identifikuju kao **primaoci** nekog oblika **socijalne** ili srodne **pomoći**.

Osim ugroženih u digitalnoj tranziciji koji su primaoci postojećih oblika socijalne pomoći (usluga i novčanih transfera iz sistema socijalne zaštite), **preporuka je da se ulože dodatni naponi da se dosegne do onih koje je nemoguće identifikovati kroz zvanične evidencije sistema socijalne zaštite**, jer iako imaju pravo za socijalnu pomoć – ne koriste je.¹⁰

Tabela 2: Klasifikacija šeme pomoći sa pregledom kategorija stanovništva kojima se pruža pomoć

Vrsta šeme pomoći	Kategorije stanovništva kojima se pomoć pruža	
Univerzalna	Svi	
Usmerena	Ugrožene kategorije	Siromašni (1)
		Lica ugrožena po zdravstvenom kriterijumu (motorne, senzorne, kognitivne poteškoće) i lica sa drugim ograničenjima (pismenost, geografski položaj) (2)
		Višestruko ugroženi (1 + 2)

2.4. Oblici pomoći i načini realizacije

Najbolja mera za podršku potrošačima koji su **ugroženi po osnovu siromaštva**, i ne mogu da priušte digitalnu prijemnu opremu (STB, antena, i dr), jeste **subvencionisanje kupovine prijemne digitalne opreme na nivou potrošača** (za razliku od subvencionisanja proizvođača ili prodavaca).¹¹

Evropska komisija navela je da bi pozitivno ocenjivala javne subvencije potrošačima za nabavku STB uređaja, ukoliko se pružaju na tehnološki neutralnoj osnovi, naročito ukoliko podstiču upotrebu otvorenih standarda za interaktivnost.¹² Tehnološka neutralnost STB uređaja, u slučaju digitalne televizije, podrazumeva da on može da se koristi za bilo koju TV platformu: zemaljsku, kablovsku, satelitsku ili IPTV.

Iz administrativnog ugla, najjednostavniji **način da se sprovede ova vrsta subvencionisanja jeste distribucija vaučera** koji mogu da se iskoriste za kupovinu bilo kog digitalnog dekodera na tržištu, svim potrošačima ili domaćinstvima koji ispunjavaju propisane uslove.

Pružanje podrške za **ostale ugrožene kategorije stanovništva** (kategorije sa motornim, senzornim ili kognitivnim ograničenjima, umanjenim jezičkim sposobnostima, nepovoljnim geografskim položajem) zahteva organizovanje složenijeg skupa aktivnosti. Taj skup

¹⁰ Guidelines for the Funding Framework for the Digital Switchover projekta South-East European Digital Television, SEE Digi.TV

¹¹ Guidelines for the Funding Framework for the Digital Switchover projekta South-East European Digital Television, SEE Digi.TV

¹² IP/05/1394, objava za štampu Evropske komisije od 09/11/2005. u vezi sa državnom pomoći

aktivnosti obuhvata nabavku, dostavu, ugradnju, obučavanje korisnika o upotrebi digitalne prijemne opreme i održavanje opreme (zamenu neispravne opreme u garantnom roku), i u zavisnosti od primenjenih aktivnosti predstavlja tehničku ili hibridnu pomoć. **Tehnička pomoć** obuhvata ugradnju, obučavanje korisnika o upotrebi digitalne prijemne opreme i opciono održavanje opreme. **Hibridna pomoć** podrazumeva subvenciju potrošačima za kupovinu adekvatne prijemne opreme i direktnu tehničku pomoć, odnosno obuhvata nabavku, dostavu, ugradnju, obuku i održavanje digitalne prijemne opreme (Tabela 3).

Pružanje tehničke ili hibridne pomoći države u praksi delegiraju **po principu „ključ u ruke“ odabranom najboljem ponuđaču na javnom konkursu**. Sama tehnička pomoć se može sprovesti angažovanjem studenata **volontera** koji su edukovani za pružanje tehničke pomoći.

Tabela 3: Sveobuhvatan pregled klasifikacije šema pomoći

Vrsta šeme pomoći	Kategorije stanovništva kojima se pruža pomoć		Oblik pomoći
Univerzalna	Svi		Subvencija potrošačima za kupovinu adekvatne prijemne opreme, najefikasnije putem vaučera
Usmerena	Ugrožene kategorije	Siromašni	Subvencija potrošačima za kupovinu adekvatne prijemne opreme, najefikasnije putem vaučera
		Zdravstveno ugroženi i lica sa drugim ograničenjima	Tehnička pomoć: ugradnja, obuka korisnika za upotrebu prijemne opreme i održavanje opreme
		Višestruko ugroženi	Hibridna pomoć: nabavka, dostava, ugradnja, obuka korisnika za upotrebu prijemne opreme i održavanje opreme

2.5. Uporedni tabelarni pregledi šema pomoći

Ovde su predstavljeni:

- svedeni uporedni tabelarni pregled (prema klasifikaciji primenjenih šema pomoći) i
- detaljni uporedni tabelarni pregled pojedinih zemalja koji prikazuje kakav je model šeme pomoći u pitanju, način implementacije šeme, kriterijumi za sticanje prava na pomoć, utrošena sredstva, iskorišćenost pomoći, koji su elementi medijske kampanje, kao i specifičnosti svake šeme pojedinačno, navedene u koloni „Napomena“. Sadržaj kolone „Napomena“ je vredan pažnje i koristan za osmišljavanje i sprovođenje šeme pomoći u Srbiji.

Zemlje čija iskustva su u ovom potpoglavlju predstavljena su odabrane iz nekoliko razloga:

- predstavljaju tipične primere primenjenih modela šema pomoći (tako, na primer, Australija primenjuje šemu pomoći veoma sličnu onoj iz Ujedinjenog Kraljevstva pa nije posebno predstavljena),
- relevantni su, u izvesnoj meri, kao model za Srbiju (u Austriji je uspostavljen Fond za digitalizaciju kroz koji su do 50% finansirani razni projekti koji se tiču digitalizacije, kao na primer projekti za razvoj predajničke mreže ili softvera za interaktivnost televizije. Kroz ovaj Fond mogla je da bude subvencionisana i nabavka STB uređaja. Republika Srbija nije primenila ovakav model finansiranja digitalne tranzicije, pa iskustvo Austrije u ovoj studiji nije posebno predstavljeno) i

- informacije o predstavljenim modelima su dostupne (neki podaci u detaljnom tabelarnom pregledu su nepotpuni ili nedostaju jer nisu na raspolaganju; na primer, sajt koji je Vlada USA uspostavila za potrebe šeme pomoći je ugašen jer je proces završen).

Redosled kojom su predstavljena iskustva zemalja u tabelama sa detaljnim pregledom je formiran prema tome koliko su sprovedene šeme pomoći bile usmerene na zadovoljavanje potreba ugroženih grupa stanovništva.

Tako je, na primer, u Ujedinjenom Kraljevstvu i Mađarskoj, koje su navedene na početku detaljnih tabela, pružana hibridna pomoć ugroženima: na primer siromašnima, starima i slično, i to u vidu nabavke, dostave, ugradnje prijemne opreme, obuke o njenom korišćenju i jednogodišnjeg održavanja.

Za razliku od ovih primera, u SAD, koji je poslednji navedeni primer, je nuđena samo subvencija za nabavku prijemnih uređaja distribucijom vaučera svim domaćinstvima koja se prijave za pomoć bez obzira na njihove potrebe.

Tabela 4. Uporedni pregled izabranih zemalja prema klasifikaciji primenjene šeme pomoći

		Oblici nuđene pomoći		
		Subvencija potrošačima za kupovinu adekvatne prijemne opreme	Tehnička pomoć	Hibridna pomoć
Vrste šeme	Univerzalna	SAD, Italija, Hrvatska*	Hrvatska*	
	Usmerena	Slovenija Francuska**	Francuska**	UK, Mađarska

* U Hrvatskoj je subvencija za kupovinu adekvatne prijemne opreme nuđena svim RTV pretplatnicima (univerzalno), a dodatna tehnička pomoć je nuđena samo starim licima i osobama sa invaliditetom (usmereno).

** U Francuskoj je subvencija za kupovinu adekvatne prijemne opreme bila nuđena siromašnim građanima, a tehnička pomoć starim licima i osobama sa invaliditetom.

Na osnovu predstavljenih iskustava pojedinih zemalja može da se zaključi sledeće:

U pojedinim zemljama sprovedene su **univerzalne šeme pomoći**, koje obuhvataju sva domaćinstva ili, na primer, sve evidentirane RTV pretplatnike. Oblici pomoći kod univerzalnih šema se svode na subvenciju na nivou potrošača kojima se *ili dodeljuju vaučeri* koji mogu da se iskoriste za kupovinu bilo kojeg STB uređaja, i omogućavaju doplatu za skuplje modele, ili u vidu *novčane nadoknade* pošto se pruži dokaz o kupovini ili iznajmljivaju digitalne prijemne opreme. Jedan **nedostatak ovakvih šema** je što, usled neadekvatne obaveštenosti o tome na koga utiče digitalizacija zemaljske televizije i kome je šema pomoći namenjena, izvestan broj vaučer koriste lica koji su korisnici druge TV platforme, te dolazi do nepotrebnog korišćenja sredstava. Drugi, važniji nedostatak jeste što upravo oni građani kojima je pomoć najpotrebnija usled ugroženosti po različitim osnovama, a naročito usled višestruke ugroženosti - često ne koriste univerzalne šeme pomoći jer su socijalno izolovani i do njih teže dopiru neophodne informacije.

Usmerene šeme pomoći postižu bolje efekte, naročito ukoliko se na adekvatan način odgovara na konkretne potrebe ugroženih grupa stanovništva. Tako je poželjno da je, pored pružanja subvencije za kupovinu uređaja siromašnima, i pružanja tehničke pomoći licima ugroženim po osnovu zdravstvenih kriterijuma, na raspolaganju i posebno dizajnirana digitalna prijemna oprema koja odgovara na specifične potrebe pojedinih potrošača. Da bi i usmerene šeme pomoći bile što uspešnije sprovedene potrebno je da se uključi lokalna zajednica da se ugroženi, socijalno izolovani građani obaveste o digitalnoj tranziciji i da im se pomogne da se prijave za šemu pomoći, što je uspešno sprovedeno u UK i Mađarskoj.

Identifikacija lica koja pripadaju ugroženim kategorijama stanovništva koja imaju pravo na pomoć se u praksi zemalja sprovodila *kroz postojeći sistem socijalne zaštite* (lica su primaoci nekog vida socijalne ili srodne pomoći), ili na osnovu *starosti* (na primer, lica koja imaju 75 ili više godina). U slučaju da neko ima pravo na usluge šeme pomoći (na primer, siromašan je ili ima oštećenje vida), a nije evidentiran u sistemu socijalne zaštite, to lice bi bilo upućivano da prvo ostvari svoje pravo na socijalnu zaštitu, te bi na osnovu toga steklo pravo na korišćenje usluga šeme pomoći.

Materijalna vrednost pružene pomoći varira u zavisnosti od odabranih standarda za digitalnu televiziju, vremena sprovođenja šeme pomoći i oblika pomoći. Što je šema kasnije sprovedena, to je cena dostupne opreme bila niža, a samim tim i nivo subvencije. Tako je iznos pomoći za subvenciju nabavke ili iznajmljivanja digitalne prijemne opreme varirao od 150 evra (Italija, 2004. godina) do 10 evra (Hrvatska, 2009. godina). Slično, kod šema koje su pružale tehničku i hibridnu pomoć, vrednost usluge je varirala od oko 120 funti (oko 140 evra) u UK, do one mnogo manje vrednosti usled angažovanja volontera za pružanje tehničke pomoći (Hrvatska).

U nekim, ekonomski razvijenim zemljama su **potrošači sufinansirali pružanje usluga**. U UK je svako domaćinstvo koje je ispunjavalo kriterijume za korišćenje šeme pomoći doprinosilo šemi sa 40 funti¹³ (oko 47 evra) za šta su dobijali posebno dizajniran STB uređaj za laku upotrebu (prilagođen za lica sa invaliditetom i starija lica) i kvalitetnu uslugu (tehničari posebno obučeni za rad sa starim licima i osobama sa invaliditetom).

Većina zemalja je digitalizaciju i samu šemu pomoći **sprovodila regionalno** (sem Slovenije u kojoj je u jednom danu napravljen prelazak na digitalno emitovanje signala u celog zemlji).

Većina zemalja je šemu pomoći sprovodila **poštujući princip neutralnosti platforme**, omogućavajući građanima da koristeći subvenciju biraju koju platformu (zemaljsku, kablovsku ili drugu) žele da koriste. Zemaljska platforma je u većini zemalja posle digitalizacije televizije ostala besplatna (vremenom su se razvijale paralelne TV usluge nuđene putem zemaljske platforme koje se plaćaju na mesečnom nivou, a koje nude dodatne vrednosti, kao što je veliki izbor kanala ili interaktivnost). Potrošačima koji bi izabrali da koriste drugu komercijalnu (kablovsku, satelitsku ili drugu) platformu bi dobijali nadoknadu u vidu subvencije za kupovnu prijemnog uređaja ili uspostave usluge (ako, recimo, kablovski operator prilikom uspostave usluge nudi neki poseban STB uređaj).

U slučaju lošeg prijema ili nemogućnosti prijema digitalne zemaljske televizije, takvim domaćinstvima, koja su pratila analognu zemaljsku televiziju, je u nekim zemljama nuđena nadoknada za uspostavu usluge nekog od raspoloživih komercijalnih (kablovskih, satelitskih ili drugih) operatora.

Sve zemlje su imale rad **pratećeg pozivnog centra sa besplatnim pozivnim brojem i medijsku kampanju** koja je obaveštavala građane o digitalnoj tranziciji uopšteno, kao i o samoj šemi pomoći.

¹³ Siromašni korisnici šeme u UK nisu davali novac.

Tabela 5. Detaljan uporedni tabelaran pregled izabranih zemalja

Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske: usmerena šema pomoći sa hibridnim oblikom pomoći, na zahtev		
Model šeme pomoći	Kroz šemu pomoći se podrška pruža starijima od 75 godina, osobama koji su zbrinuti u domu i osobama sa invaliditetom tako što im se donese STB (sa posebno dizajniranim daljinskim upravljačem), ugradi, edukuju se kako da ga koriste i imaju godinu dana podrške. Po potrebi se radila i nadogradnja antene. Svako domaćinstvo koje je imalo pravo na pomoć je doprinosilo pruženim uslugama sa 40 funti, dok su domaćinstva koja su bila i siromašna pomoć dobijala besplatno.	Napomena: Šemu pomoći je uspešno sprovedo namenski osnovano telo , <i>Digital Switchover Help Scheme, DSHS</i> , sa jasnim mandatom i dodeljenim sredstvima. DSHS je dobilo spisak građana koji su zadovoljavali propisane kriterijume za pomoć, i nije se bavilo utvrđivanjem prava na primanje pomoći. Oko 116 hiljada volontera i 11 hiljada lokalnih organizacija je podržavalo sprovođenje šeme pomoći kako bi se osiguralo da svako kome je pomoć potrebna i dobije pomoć. Vlada je ciljala da dobije visoku ocenu zadovoljstva korisnika, i da dobije maksimalnu vrednost spram uložениh sredstava. Komunikacija (pisma, radijske i TV reklame, objave u lokalnim i nacionalnim štampanim medijima, gostovanja u radijskim i TV emisijama i slično), uređaji (STB uređaj i daljinski upravljač) su bili maksimalno prilagođeni ciljnoj populaciji uzimajući u obzir specifične potrebe, na primer starih osoba ili slepih lica. Ljudi koji su radili na terenu pružajući usluge tehničke pomoći su bili posebno obučeni za rad sa starim licima i osobama sa invaliditetom.
Implementacija šeme pomoći	Pružanje usluga domaćinstvima je dodeljen najboljem ponuđaču putem javne nabavke i zaključivani su ugovori sa strogo definisanim obavezama i rokovima za koje bi se plaćali penali ukoliko nisu ispoštovani.	
Regionalna implementacija/Neutralnost platforme	Da/Da	
Utrošena sredstva za šemu pomoći	Oko 250 miliona funti ukupno	
Sredstva po domaćinstvu	Prosečna cena pružene usluge iznosila je 120 funti	
Procenat iskorišćenosti šeme, ukupan broj domaćinstava	19%, tj. oko 1,3 miliona domaćinstava	
Medijska kampanja	Pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem, vebsajt, TV i radio stanice, volonteri i lokalne organizacije	
Mađarska: usmerena šema pomoći sa hibridnim oblikom pomoći, na zahtev		
Model šeme pomoći	Pilot šema pomoći pokriva socijalno ugrožena domaćinstva koja su korisnici isključivo zemaljske televizije ukoliko se prijave za pomoć. Dobijaju subvenciju u vidu dostave i instalacije STB-a, nadogradnje antene po potrebi i jednogodišnje garancije ako odaberu besplatnu zemaljsku platformu. Ako izaberu komercijalnu (kablovsku ili drugu) platformu odabranom operatoru se nadoknadi trošak uređaja i uspostave usluge (<i>set-up fee</i>) do maksimalno definisanog	Napomena: Kriterijumima pristupa šemi pomoći sledeće grupe građana definisane su kao socijalno ugrožene: - primaoci podrške za profesionalnu prekvalifikaciju, - primaoci redovne socijalne pomoći, - primaoci podrške za stanovanje, - primaoci podrške za zdravstvenu negu,

	iznosa, ostatak snosi korisnik.	
Implementacija šeme pomoći	U pilot regijama je sprovedena javna nabavka za ponuđače koji vrše sledeće: nabavljaju, dostavljaju, instaliraju i održavaju STB godinu dana, a po potrebi nadograđuju i antenu. Odabrani ponuđač pruža usluge ako korisnik izabere besplatnu zemaljsku platformu. Ako korisnik izabere komercijalnu platformu sa mesečnom pretplatom, dati operator isporučuje i instalira opremu, a država operatoru refundira troškove.	- starija lica koja ostvaruju pravo na socijalnu penziju, - primaoci podrške za obrazovanje, - primaoci podrške za osobe sa invaliditetom, - lica koja ostvaruju pravo na podršku za slepe osobe, - lica koja ostvaruju pravo na podršku za ratne i vojne invalide, i - lica koja su 2012. godine napunila 70 godina života (ili više), ukoliko zbir penzije, socijalne penzije i predviđenih primanja za zdravstvenu zaštitu koje odredi državna služba za penziono osiguranje ne premašuje dvostruki iznos minimalne opšte penzije, odnosno 57 hiljada forinti (oko 200 evra). Antenna Hungaria koja obezbeđuje prenos programa drugih operatora, nalik na JP Emisiona tehnika i veze u Republici Srbiji, nudila je STB uređaje svojim krajnjim korisnicima, gledaocima zemaljske televizije, nezavisno od šeme pomoći. STB uređaji su nudeni kroz mesečne rate koje nisu prelazile 1% minimalne neto plate.
Regionalna implementacija/Neutralnost platforme	Da, pilot sproveden u dve regije/Da	
Utrošena sredstva za šemu pomoći/ Sredstva po domaćinstvu/ Procenat iskorišćenosti šeme	Strategijom planirano 12,5 miliona eura strategijom za oko 172.000 STB-ova (oko 73 evra po korisniku) pre nego što je bila osmišljena pilot šema pomoći. Ostalo nije na raspolaganju.	
Medijska kampanja	Kućne posete domaćinstvima koja imaju pravo na pomoć da ih informišu o procesu digitalne tranzicije i pomognu im da se prijave za pomoć, pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem, veb-sajt.	
Francuska: usmerena šema pomoći sa hibridnim oblikom pomoći, na zahtev		
Model šeme pomoći	Subvencija za kupovinu uređaja bila je nudena siromašnim domaćinstvima, besplatna tehnička pomoć starijim domaćinstvima i osobama sa invaliditetom, kao i nadoknada novca domaćinstvima koja su morala da uvedu satelitsku televiziju usled lošeg ili nikakvog prijema digitalne zemaljske televizije.	Napomena: Nuden je povraćaj sredstava licima koja su usred lošeg ili nepostojećeg prijema besplatne digitalne zemaljske televizije bila prinuđena da plate satelitske, kablovske ili IPTV usluge. Podrška je bila na raspolaganju i domaćinstvima u pograničnim regionima kako bi se, po potrebi, ubrzao postupak gašenja analognog signala.
Implementacija šeme pomoći	Nije na raspolaganju.	
Regionalna implementacija/Neutralnost platforme	Da/Da	
Utrošena sredstva za šemu pomoći/ Sredstva po domaćinstvu/ Procenat iskorišćenosti šeme	Za medijsku kampanju je utrošeno 20 miliona evra, a ukupan trošak za sve prateće aktivnosti je 355 miliona evra.	
Medijska kampanja	Nije na raspolaganju.	

Slovenija: usmerena šema pomoći sa subvencijom kao oblikom pomoći		
Model šeme pomoći	Socijalno ugroženi koji su izuzeti od plaćanja RTV pretplate koji se prijave za pomoć su dobijali STB na kućnu adresu besplatno, uz besplatnu dostavu. Država je nabavila STB-ove putem javne nabavke. Naknadno su osobe sa invaliditetom koji su izuzete od plaćanja RTV pretplate dobijale nadoknadu u visini do 50 evra za kupovinu uređaja kada dokažu kupovinu prilaganjem računa.	
Implementacija šeme pomoći	STB uređaju slati su na kućnu adresu korisnicima koji imaju pravo na pomoć	
Regionalna implementacija/Neutralnost platforme	Ne, analogni prenos TV signala isključen istog dana u celog zemlji/Da.	
Utrošena sredstva za šemu pomoći	140.000 evra za nabavku STB-ova, nadoknada osobama za invaliditetom – nepoznat ukupan iznos	
Sredstva po domaćinstvu	4000 komada STB vrednosti po 35 evra, a potom novčana nadoknada u visini od 50 evra	
Procenat iskorišćenosti šeme, ukupan broj domaćinstava	4000 STB-ova za socijalno ugrožene koji su izuzeti od plaćanja RTV pretplate	
Medijska kampanja	Brošure u maloprodajama tehničke robe za trgovce i kupce, i u domaćinstvima, pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem, vebisajt	
Hrvatska: univerzalna šema pomoći sa subvencijom kao oblikom pomoći, bez zahteva		
Model šeme pomoći	Personalizovani vaučeri za kupovinu STB uređaja za bilo koju TV platformu slati su svim evidentiranim RTV pretplatnicima.	<p>Napomena:</p> <p>Kampanja pod sloganom „Sidite sa krovova“ zbunila je građane – mislili su da im antene više nisu potrebne.</p> <p>Komunikacija prema trgovcima tehničke robe o procesu refundacije sredstava za kupovinu putem vaučera je kasnila, tako da građani nisu mogli da iskoriste vaučere svuda gde je najavljeno.</p> <p>Dva najprodavanija bazična modela STB uređaja su nuđena u objektima Hrvatske Pošte i Konzuma.</p> <p>Putem Hrvatske Pošte je kupljeno 75% od ukupnog broja STB-ova nabavljenih uz iskorišćenje vaučera.</p> <p>U koverti sa vaučerom je bila dostavljena ponuda Pošte Hrvatske, a dostava kupljenog uređaja je bila besplatna. Plaćanje se vršilo pouzećem. Informacija i kupovina STB-a su bile lako dostupne, bez odlaska u maloprodajne objekte tehničke robe, razmatranja šireg izbora STB uređaja, i uređaja sa naprednim funkcionalnostima.</p>
Implementacija šeme pomoći	Studenti volonteri su pružali besplatnu pomoć starijim i osobama sa invaliditetom kroz društvo odgovornu akciju «DTV za sve». Studentski volonterski servis, uključujući fakultete koji nisu tehnički (na primer, Bogoslovski fakultet) je bio dostupan starim licima i osobama sa invaliditetom koji bi se javili za pomoć putem besplatnog pozivnog centra. Primljeno je 549 ovakvih poziva.	
Regionalna implementacija/Neutralnost platforme	Da/Da	
Ukupan broj domaćinstava koji su iskoristili pravo na pomoć	39%	
Utrošena sredstva za šemu pomoći	12 miliona evra	
Cena pomoći po domaćinstvu, broj ljudi koji su iskoristili šemu	10 evra vrednost vaučera, 398.317 iskorišćenih vaučera	
Medijska kampanja	TV kampanja, pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem, vebisajt. U medijima su najavljivane posete stručnjaka o digitalnoj televiziji pojedinim mestima (<i>Digital Switchover Roadshow</i>) i pozivani prodavci tehničke robe i tehničke ekipe da budu prisutni i ponude svoje proizvode i usluge i tako ih učine dostupnim u svim mestima.	

		Vaučer je pokrивao u proseku 50% cene najprodavanijeg STB-a.
Italija: univerzalna šema pomoći sa subvencijom kao oblikom pomoći, na zahtev		
Model šeme pomoći	150 evra 2004. i 70 evra 2005. godine subvencije za svakog ko kupuje ili iznajmljuje prijemnik za besplatnu digitalnu zemaljsku televiziju – nije poštovana neutralnost platforme i EK je reagovala. 2006. subvencija od 50 evra za kupovinu uređaja za prijem besplatnih TV sadržaja, poštovana neutralnost platforme. Uslovi varirali od regije do regije: 65 i više godina starosti, godišnja primanja manja od 10000 evra, plaćena TV pretplata. 2007. godine: umanjeno godišnjeg poreza na prihod u iznosu do 20% od vrednosti kupljenog uređaja, a najviše 200 evra.	Napomena: Evropska komisija je 2007. godine utvrdila da u procesu subvencionisanja sprovedenom 2004. godine nije poštovan princip neutralnosti platforme . Tada je subvencionisana kupovina ili iznajmljivanje uređaja koji su omogućavali prijem zemaljske televizije, ali ne i svih drugih TV platformi. U Italiji su subvencije najpre nudene po redosledu prijavljivanja sa ciljem da se postigne ambiciozan plan za digitalnu tranziciju, i to bez posebno definisanih kriterijuma za prijem subvencije.
Implementacija šeme pomoći	Umanjivanje cene plaćanja uređaja u maloprodajama tehničke robe i potom refundacija trgovcima.	
Regionalna implementacija/Neutralnost platforme	Da/Kroz šemu pomoći iz 2004. nije poštovana neutralnost platforme, a nakon toga jeste	
Ukupan broj domaćinstava koji su iskoristili pravo na pomoć	Nije na raspolaganju	
Utrošena sredstva za šemu pomoći	110 miliona evra 2004. godine	
Cena pomoći po domaćinstvu, broj ljudi koji su iskoristili šemu	2004. godine subvencija od 150 evra po korisniku (pokriveno oko 700 hiljada STB-ova), 2005. godine 70 evra po korisniku, 2006. godine 50 evra po korisniku.	
Medijska kampanja	pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem, veb-sajt, medijska kampanja za informisanje i edukaciju korisnika	
Sjedinjene Američke Države: univerzalna šema pomoći sa subvencijom kao oblikom pomoći, na zahtev		
Model šeme pomoći	Bez obzira na način prijema televizije, prihode ili posebne potrebe, svako domaćinstvo je moglo da se prijavi za najviše dva vaučera u vrednosti po 40 dolara, koji bi se iskoristili za kupovinu nekog od 80 odobrenih STB-ova za prijem digitalne zemaljske televizije u nekoj od 11 hiljada navedenih maloprodaja širom zemlje. Postojao je spisak STB-ova posebno prilagođenih osobama sa invaliditetom. Broj kupona je bio ograničen i deljen je po redosledu prijavljivanja. Kupon je bio važeći 90 dana nakon datuma slanja.	Napomena: Gašenje analognog signala je odloženo za četiri meseca jer u trenutku kada je trebalo da se isključi signal skoro 5% domaćinstava nije bilo spremno za prelazak. Nakon toga, na datum pomerene roka, 2,2% domaćinstava nije bilo
Implementacija šeme pomoći	Umanjivanje cene plaćanja uređaja u maloprodajama tehničke robe i potom refundacija trgovcima.	
Regionalna implementacija/Neutralnost	Ne/Ne	

platforme		spremno za prelazak. Besplatni pozivni centar i maloprodaje tehničke robe su bile preplavljene zahtevima za pomoć.
Ukupan broj domaćinstava koji su iskoristili pravo na pomoć	34,4 miliona domaćinstava, 30% od ukupnog broja domaćinstava.	
Utrošena sredstva za šemu pomoći	1,15 milijardi evra.	
Cena pomoći po domaćinstvu, broj ljudi koji su iskoristili šemu	Ukupno 80 dolara. Podijeljeno je preko 60 miliona vaučera, od čega je preko 25 miliona njih isteklo.	
Medijska kampanja		

3. RAZMATRANJE KONCEPTA ŠEME POMOĆI U REPUBLICI SRBIJI

3.1 Različnost Republike Srbije u odnosu na zemlje koje su završile proces digitalizacije TV signala

Šema pomoći tokom procesa digitalizacije postojala je uglavnom u visoko razvijenim zemljama, i bila je dizajnirana na različite načine od zemlje do zemlje (varijacije su se kretale od postojanja univerzalne šeme - SAD, do šema koje su bile usmerene samo na osobe starije od 75 godina ili sa invaliditetom – Ujedinjeno Kraljevstvo). Svaka šema zavisi od karakteristika i specifičnosti zemalja, te i u Republici Srbiji neophodno je koncipiranje šeme pomoći tako da se u obzir uzmu sve specifičnosti zemlje. **Šema pomoći mora biti osmišljena u skladu sa lokalnim specifičnostima na način da sve društvene grupe budu uključene u digitalnu tranziciju.** Nivo životnog standarda u Republici Srbiji značajno je niži nego u razvijenim zemljama, sistem socijalne zaštite nije dovoljno sveobuhvatan i velikodušan, a Srbija je takođe suočena sa problemom veoma izraženog siromaštva među staračkim ruralnim domaćinstvima.

Republika Srbija spada u siromašnije zemlje Evrope, i prema raspoloživim podacima u 2010. godini 9,2% stanovništva Srbije (oko 670.000 lica, tj, preko 220.000 domaćinstava¹⁴) živelo je sa manje od 8.544 dinara mesečno, koliko je iznosila apsolutna linija siromaštva¹⁵. **Apsolutna linija siromaštva** predstavlja granicu mesečne potrošnje pojedinaca, ispod koje se ne mogu zadovoljiti minimalne životne potrebe (hrana, stanovanje, odeća, grejanje i slično). Kako je u EU životni standard znatno viši, ovako definisano apsolutno siromaštvo praktično u većini zemalja i ne postoji, pa se linija apsolutnog siromaštva više ne smatra potrebnom niti adekvatnom za merenje socijalne isključenosti i siromaštva te se za te potrebe statistički prati samo relativno siromaštvo. Iz tog razloga, kada se govori o siromaštvu u bogatim razvijenim zemljama, misli se na broj relativno siromašnih. **Relativno siromaštvo** (mereno indikatorom stope rizika od siromaštva) predstavlja pokazatelj nejednakosti u društvu i sugeriše da pojedinci koji se nalaze znatno ispod linije prosečnih prihoda imaju otežan pristup uslugama i dobrima koja definišu nivo životnog standarda u datoj zemlji. Kako relativno siromaštvo postoji i u zemljama sa najvišim životnim standardom, a varijacije u stopama relativnog siromaštva između zemalja ne prate udeo apsolutno siromašnih, ovaj indikator nije pogodan za korišćenje u ovom slučaju.

Dobar primer koji ilustruje potrebu za postojanjem šeme pomoći u Srbiji je sagledavanje koliko je trošak kupovine STB uređaja i njegove instalacije finansijsko opterećenje na mesečne prihode građana. U većini bogatih zemalja EU, trošak nabavke STB uređaja nije činio značajan udeo u prosečnim mesečnim primanjima (čak i kod siromašnijeg dela populacije u tim zemljama), pa nije bilo potrebe da šema pomoći uključi subvencionisanje STB uređaja¹⁶. Na primer, u Velikoj Britaniji šemom pomoći nije subvencionisan STB uređaj, koji je koštao oko 20 evra, jer je taj trošak bio marginalan trošak čak i za građane koji žive isključivo od socijalne pomoći. U Republici Srbiji to nije slučaj - primera radi, odrasli pojedinac, ukoliko živi sam i nema druge izvore prihoda, uz ispunjavanje ostalih uslova iz Zakona o socijalnoj zaštiti, može ostvariti pravo na novčanu socijalnu pomoć koja mesečno iznosi 7.275 dinara¹⁷, što znači da trošak kupovine STB uređaja po procenjenoj ceni od 30 evra¹⁸ iznosi oko 50% tih primanja. To je značajno

¹⁴ Obračun autora prema podacima Republičkog zavoda za statistiku o broju stanovnika i broju domaćinstava.

¹⁵ Videti str. 28 <http://www.inkluzija.gov.rs/wp-content/uploads/2010/03/Pracenje-stanja-socijalne-isključenosti-Avg-2012-SRP.pdf>

¹⁶ Nemačka, Finska, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo

¹⁷ Prema poslednjem dostupnom iznosu na sajtu MINRZSP <http://www.minrzs.gov.rs/socijalna-davanja-visina.php>

¹⁸ Za više informacija oko procene cene STB uređaja i tehničke podrške videti deo 5.2 Procene troškova oblika pomoći

izdvajanje u Srbiji za one koji su materijalno ugroženi, za razliku od Zapadne Evrope gde je trošak kupovine STB uređaja čak i za materijalno ugrožene neznatan.

Ekonomski indikatori kojima se meri nivo ekonomske snage zemlje, a time posredno i grubo i nivo životnog standarda (ili kapacitet države da sistemom socijalne zaštite podrži ugrožene kategorije) kao što su indikatori BDP *per capita* i BNP *per capita*¹⁹ su u Srbiji niži nego u razvijenim zemljama (Tabela 3.1.). Stopa nezaposlenosti upućuje na broj stanovnika koji nemaju zaposlenje pa samim tim i redovne prihode. Stopa nezaposlenosti u Srbiji je viša nego u razvijenim zemljama, a procenat zaposlenih u odnosu na radno sposobnu populaciju dosta niži, što znači da mnoga domaćinstva imaju članove koji nemaju redovne prihode. Takođe, visok je procenat lica ranjive zaposlenosti²⁰, na koje aktuelna ekonomska kriza najviše utiče i oni su prvi koji tokom recesije gube posao ili im se smanjuju prihodi. Takođe, prosečna plata je značajno niža u Srbiji nego u razvijenim zemljama što znači da zaposlenje često ne uklanja već ublažava posledice siromaštva.

Tabela 3.1. Makroekonomski pokazatelji u izabranim zemljama

	BNP per capita u USD	Stopa zaposlenosti u %	BDP per capita u USD	Stopa nezaposlenosti (%)	Ranjiva zaposlenost (%)	mesečna prosečna neto plata u EUR	udeo troška STB ²¹ uređaja u prosečnoj neto plati (%)
Danska	59.590	60	56.486	7,4	5,3	4.208	0,7
Francuska	42.190	51	39.170	9,3	6,5	3.528	0,9
Nemačka	43.280	55	40.164	7,1	6,7	4.216	0,7
Italija	35.550	44	33.787	8,4	18,2	3.107	1,0
Švedska	50.780	58	49.360	8,4	6,9	4.228	0,7
UK	38.430	57	36.256	7,8	10,8	3.616	0,8
USA	47.360	58	46.612	9,6	na	na	na
Evrozona	38.502	51	36.373	10,0	10,8	3.480	0,9
EU	33.913	52	32.199	9,6	12,2	3.076	1,0
Srbija	5.630	38	5.270	19,2	28,2	373	8,0

Izvor: WB, osim za plate Eurostat

Indikator koji ukazuje na veličinu opterećenja za domaćinstva u Republici Srbiji troškom kupovine STB uređaja je udeo cene STB uređaja u prosečnoj neto plati koji je u Srbiji preko osam puta veći nego od ostatka razvijenog sveta. Kao što je iznad već navedeno ovaj udeo dolazi do 50% mesečnog opterećenja za siromašnija samačka domaćinstva koja su primaoci novčane socijalne pomoći.

Nizak nivo socijalne zaštite nije posledica samo niskog BDP *per capita* u Srbiji, već i činjenice da su socijalna izdavanja u odnosu na BDP manji nego u razvijenim zemljama, a pokrivenost potencijalnih korisnika sistemom socijalne zaštite relativno niska. Na primer, u Francuskoj rashodi namenjeni socijalnoj zaštiti čine 30,8% BDP-a, u Danskoj 29,7% dok u Republici Srbiji iznosi samo 18,2%²².

¹⁹ Bruto domaći proizvod je ukupna produkcija roba i usluga u jednoj zemlji, a Bruto nacionalni proizvod je ukupna produkcija roba i usluga pomoću domaćih faktora proizvodnje (čiji su vlasnici domaći rezidenti)

²⁰ Ranjiva zaposlenost prema definiciji Međunarodne organizacije rada (ILO, 2009) obuhvata samozaposlene i pomažuce članove domaćinstva, pri čemu samozaposleni obuhvataju vlasnike preduzeća, radnji, samozaposlene i poljoprivrednike.

²¹ Hipotetički primer u kome je cena STB uređaja procenjena na 30 evra.

²² Prvi nacionalni izveštaj o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva u Republici Srbiji, Vlada Republike Srbije,

Sistem socijalne zaštite u Republici Srbiji karakteriše nedostatak objedinjene baze podataka o primaocima različitih vrsta socijalne pomoći na različitim nivoima vlasti, nepostojanje socijalnih karata, relativno nediversifikovan broj i vrsta pomoći i usluga koje se nude, relativno velike greške isključivanja potencijalnih korisnika iz šema pomoći i slično. Sve su ovo razlozi za nemogućnost pokrivanja korisnika u stanju potrebe sistemom socijalne zaštite u potrebnoj meri. Kao posledica značajan je broj onih koji su (materijalno) ugroženi, ali ih sistem nije prepoznao. Sve ove karakteristike sistema socijalne zaštite ukazuju na potrebu da se pri koncipiranju šeme pomoći u potencijalne korisnike uključe i kategorije koje trenutno nisu u bazama korisnika.

Kada govorimo o stepenu ugroženosti prema ruralnosti/urbanosti mesta stanovanja, u razvijenim zemljama ruralno siromaštvo je često u padu, a urbano siromaštvo predstavlja veći problem za socijalnu politiku, dok je u zemljama u razvoju situacija u većini zemalja obrnuta. U Republici Srbiji je ovaj problem posebno izražen, jer je tokom tranzicije došlo do pada životnog standarda u ruralnim predelima, i uz veliku migraciju mlađeg stanovništva u gradove značajno je povećan broj socio-ekonomski ugroženih staračkih domaćinstava u ruralnim sredinama. Pored neadekvatnosti prihoda, staračka domaćinstva u ruralu izložena su i drugim oblicima socijalne isključenosti²³, a usled udaljenosti od gradova, teže i ređe se prijavljuju za neku od vrsta pomoći iz postojećeg sistema socijalne zaštite. Primera radi, u 2010. godini u Republici Srbiji je preko dva puta bilo zastupljenije siromaštvo u ostalim (ruralnim) područjima nego u gradskim (stopa apsolutnog siromaštva je iznosila 5,7% u gradskim, a 13,6% u ostalim područjima).

Kako se životni standard u Srbiji dodatno pogoršavao nakon ekonomski krize, ukoliko država ne bude subvencionisala STB uređaje ugroženim građanima, mnogi od njih neće moći da ih priušte, jer sa svojim prihodima ne mogu da podmire ni osnovne troškove života. Kao posledica, značajan deo stanovništva ne bi više pratio televizijski program, čime bi nivo socijalne i političke isključenosti bio dodatno intenziviran. Ovo su razlozi zašto pristup šemi pomoći u Srbiji ne može da se bazira na primeru visokorazvijenih zemalja Evropske Unije, već mora biti prilagođen lokalnim uslovima života ugroženih lica.

Relativno nizak BDP *per capita* i prosečna plata, veliki broj građana koji žive ispod apsolutne linije siromaštva, visoka nezaposlenost i visok procenat neaktivnih na tržištu rada, niska davanja države za najugroženije i nedovoljno razvijen sistem socijalne zaštite, visok broj socio-ekonomski ugroženih staračkih domaćinstava u ruralu - sve su to faktori koji čine Srbiju znatno različitom od većine zemalja Evropske unije, pa samim tim koncept šeme pomoći kod nas mora biti drugačije koncipiran.

3.2 Identifikovanje ugroženih grupa i definisanje poželjnih oblika pomoći

Da bi se što preciznije definisale društvene grupe kojima će biti potrebna pomoć prilikom digitalizacije TV signala potrebno je koristiti odgovarajuće kriterijume ugroženosti. Deo ugrožene populacije prima neki od oblika pomoći preko sistema socijalne zaštite, što olakšava njihovu identifikovanje. Ipak, zbog relativno slabo razvijenog sistema socijalne zaštite, ali i pasivnog odnosa potencijalnih korisnika, posebnu pažnju bi trebalo usmeriti na identifikaciju „nevidljivih lica/porodica“. Za sistem socijalne zaštite „nevidljiva lica/porodice“ su ona ugrožena lica/porodice koja nisu primaoci nekog od oblika socijalne pomoći i time neprepoznati od strane postojećih sistema podrške.

Pomoć prilikom digitalizacije TV signala može biti pružena u dva oblika: subvencionisanjem cene STB uređaja ili subvencionisanjem troška tehničke pomoći prilikom njegove instalacije. Određenim društvenim grupama potrebna su oba vida pomoći, jer

2011. godina.

23 Socijalna isključenost u ruralnim oblastima Srbije, UNDP Beograd 2010.

su ugrožena po više kriterijuma, dok drugim grupama može biti ponuđen samo jedan oblik pomoći jer su ugroženi samo na osnovu jednog kriterijuma.

Kriterijumi korišćeni za identifikaciju društvenih grupa koje bi u procesu digitalizacije trebalo podržati su: materijalna ugroženost, zdravstveni kriterijum²⁴ i starost:

- **Materijalno ugrožena lica** teško mogu da priušte sredstva za kupovinu STB uređaja.
- **Lica koja su ugrožena po zdravstvenom kriterijumu** ne mogu sama da instaliraju STB uređaj ukoliko nemaju pomoć ukućana ili prijatelja.
- **Starija lica** teže prihvataju nove tehnologije, pa iako ne postoji faktičko ograničenje kao kod osoba za zdravstvenim ograničenjima, u praksi često ne mogu da prevaziđu tehnološku barijeru, tako da takođe ne mogu da instaliraju STB uređaj bez pomoći ukućana ili prijatelja, pa ukoliko takva pomoć izostane neće biti u stanju da koriste novi TV signal iako poseduju STB uređaj.
- Pojedine društvene grupe **ugrožene su po više kriterijuma istovremeno**, i njima je pomoć najpotrebnija, jer će na više načina biti onemogućeni da učestvuju u procesu digitalizacije TV signala.

Kriterijum ugroženosti može biti primaran ili sekundaran. Primarna ugroženost po nekom kriterijumu znači da je u određenoj društvenoj grupi velika većina (ili sva) domaćinstava ugrožena po tom kriterijumu. Sekundarna ugroženost podrazumeva da rizik nije visok kao kod primarne ugroženosti, ali da je značajan. Na primer, staračka domaćinstva na selu čiji su članovi stariji od 65 godina su primarno ugrožena po starosnom kriterijumu, ali značajan broj i po materijalnom i zdravstvenom. Za ova domaćinstva primarna ugroženost je po osnovu starosti, a sekundarna po materijalnom i zdravstvenom kriterijumu.

Materijalno ugrožena lica u Republičkom sistemu socijalne zaštite Republike Srbije su primaoci **novčane socijalne pomoći (NSP)**. Ova vrsta pomoći se dodeljuje onima čija primanja nisu dovoljna da bi se ostvario minimum životnog standarda. Iznos novčane socijalne pomoći priznaje se u visini razlike između iznosa NSP-a utvrđenog u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti i iznosa prosečnog mesečnog prihoda pojedinca, odnosno porodice ostvarenog tokom tri meseca koje prethode mesecu u kome je podnet zahtev za NSP. Poslednji iznos osnovice (usklađen novembra 2012 godine) iznosi 7.275 dinara. Ovo praktično znači da će pojedinac bez drugih primanja ostvariti mesečno pravo na ovaj iznos, dok će pojedinac koji prima iznos manji od 7.275 dinara od države dobiti razliku do 7.275 dinara. **U Republici Srbiji oko 95.000 domaćinstava prima NSP.**

Po osnovu materijalne ugroženosti još jedna društvena grupa ostvaruje pravo na pomoć države, a to su porodice sa decom koja su materijalno ugrožena i koja ostvaruju pravo na **dečiji dodatak (DD)**. Pravo na DD ostvaruje se ako je ukupan mesečni prihod, umanjen za poreze i doprinose po članu porodice ostvaren u tri meseca koji prethode mesecu u kome je podnet zahtev, ispod definisanog cenzusa. Prema podacima dostupnim na sajtu Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike u trenutku izrade analize, cenzus za ostvarivanje prava za redovni iznos DD iznosio je 7.761 dinar, a uvećanog 9.314 dinar. Porodice u kojima deca ostvare ovo pravo primaju redovan iznos DD od 2.449 dinara ili uvećan DD od 3.184 dinara. **U Republici Srbiji oko 205.000 domaćinstava prima DD.**

U sistemu socijalne zaštite lica sa invaliditetom mogu konkurisati za **dodatak za tuđu negu i pomoć (TNP)**. Pravo na dodatak za TNP definisano je u Zakonu o socijalnoj zaštiti. Pravo na ovu vrstu dodatka ima lice kome je zbog telesnog ili senzornog oštećenja, intelektualnih poteškoća ili promena u zdravstvenom stanju neophodna pomoć i nega drugog lica da bi zadovoljilo svoje osnovne životne potrebe. Nominalni iznos dodatka za TNP, prema podacima dostupnim na sajtu

²⁴ Lice kome je zbog telesnog ili senzornog oštećenja, intelektualnih poteškoća ili promena u zdravstvenom stanju neophodna pomoć i nega drugog lica da bi zadovoljilo svoje osnovne životne potrebe. Izvor: Zakon o socijalnoj zaštiti.

Ministarstva rad, zapošljavanja i socijalne politike u trenutku izrade analize iznosio je 9.157 dinara. U zavisnosti od težine telesnog oštećenja ili poremećaja, osoba može ostvariti pravo na uvećani dodatak za TNP. Iznos uvećanog dodatka za TNP prema podacima dostupnim na sajtu Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike u trenutku izrade analize iznosio je 24.699 dinara. Osim što su ugroženi po zdravstvenom kriterijumu, primaoci TNP su često i materijalno ugroženi²⁵. Usled zdravstvenih ograničenja, ova lica teško nalaze posao, što podiže rizik od siromaštva. **U Srbiji oko 52.000 domaćinstava prima dodatak za TNP kao pravo iz sistema socijalne zaštite koje se finansira iz budžeta Republike Srbije**²⁶.

U Republici Srbiji takođe postoje još dve grupe koje su izložene izraženom stepenu socijalne isključenosti i kojima je potrebna pomoć tokom procesa digitalizacije – **izbeglice i interno raseljena lica (IRL)**. U Republici Srbiji boravi 22.866 interno raseljenih domaćinstava u stanju potrebe²⁷ i 16.780²⁸ najugroženijih izbegličkih porodica. Ove osobe su u većini materijalno ugrožene, jer teško nalaze posao, često žive u kolektivnim centrima ili kod rodbine.

Staračka domaćinstva na selu (članovi domaćinstva stariji od 65 godina) su često ugrožena po više kriterijuma, ali za razliku od prethodno navedenih grupa ne mogu se relativno lako identifikovati jer o njima ne postoje podaci na republičkom nivou. Zbog komplikovanih administrativnih procedura, kao i ostalih ograničenja, pripadnici ove grupe ne konkurišu za pomoć iz socijalne zaštite, a zbog geografskog položaja, centri za socijalni rad teško dolaze do njih. Pripadnici ove grupe su često u lošem zdravstvenom stanju, a zbog niskih primanja obično ne mogu da obezbede adekvatno lečenje i pomoć u kući. Ne samo da su nekada ugroženi po sva tri kriterijuma, već su izloženi kulturnoj deprivaciji pa im je i televizija često jedini „prozor u svet“, te bi ukidanje ovog medija imalo za posledicu dodatno otuđenje. Na ovu grupu bi trebalo obratiti posebnu pažnju, jer usled geografske pozicije, većina gleda televiziju putem zemaljskog signala, jer se kablovskim operatorima ne isplati da šire mrežu u ruralnim oblastima. **Procena je da u Srbiji postoji oko 220 hiljada²⁹ staračkih domaćinstava na selu, čiji su članovi stariji od 65 godina.**

Prethodno navedene grupe ne obuhvataju penzionere koji žive u gradovima, a koji često prate televiziju putem zemaljskog signala. U predloženom socijalno-inkluzivnom modelu šeme pomoći obuhvaćeno je 246.893³⁰ penzionera čija su mesečna primanja do 12.898,16 dinara (minimalna penzija), i ta grupa je nazvana „primaoci niskih penzija“. Uključivanjem ove grupe pomoglo bi se penzionerima koji trenutno prate televiziju putem zemaljskog signala, a takođe će penzioneri koji trenutno prate televiziju putem kablovskog signala biti u mogućnosti da korišćenjem šeme pomoći pređu na zemaljski signal kako bi smanjili svoje troškove. Ova grupa je osim po starosnom kriterijumu, sekundarno ugrožena i po materijalnom, jer iako su im primanja često viša od primaoca NSP i DD-a, ipak na relativno niskom nivou (do 12.898,16 dinara, nivo koji predstavlja tzv. minimalnu penziju). U ovoj grupi bi domaćinstva imala prava na pomoć ukoliko je njen član primaoc niske penzije.

²⁵ Studija o životnom standardu, Srbija 2002-2007, Republički zavod za statistiku Srbije

²⁶ Osim spomenutog broja primaoca iz budžeta, na osnovu zdravstvenih ograničenja, a prema Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju novčanu naknadu za pomoć i negu drugog lica mogu da ostvare osiguranici i penzioneri. Ovo pravo dakle spada u naknade po osnovu socijalnog osiguranja i finansira se iz doprinosa osiguranika koji se prikupljaju u Fondu PIO

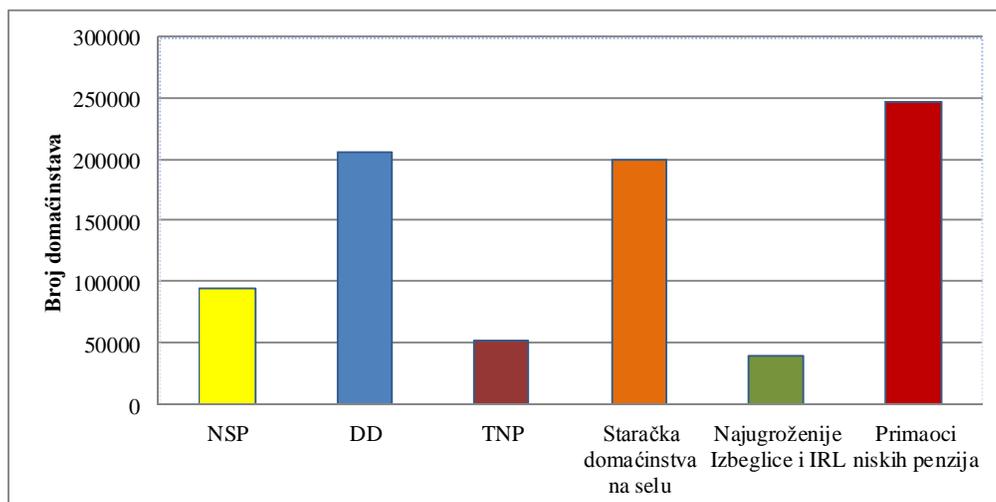
²⁷ <http://www.unhcr.rs/dokumenti/istrazivanja/procena-potreba-interno-raseljenih-lica-srbiji.html>

²⁸ http://www.unhcr.rs/media/SR_final3.pdf

²⁹ Ovo je gruba procena, detaljni podaci biće dostupni u septembru 2013. kada će biti objavljeni rezultati popisa iz 2011. koji se odnose na broj staračkih domaćinstava van gradskih područja

³⁰ Ovaj broj ne uključuje primaoce poljoprivrednih penzija

Grafik 1. Ugrožene društvene grupe (broj domaćinstava³¹) i njihova pokrivenost šemama pomoći

Pošto u Srbiji ne postoji sistem podataka koji bi omogućio precizno identifikovanje onih osoba koje su u isto vreme ugrožene po nekoliko kriterijuma, identifikovane su grupe po nekom od primarnih kriterijuma. Prilikom odabira ugroženih društvenih grupa, namera je bila da se obuhvate i ugrožene grupe gde, osim što je velika većina ugrožena po primarnom kriterijumu, i značajan broj domaćinstava ugrožen i po nekom sekundarnom kriterijumu. Na primer, pripadnici starijih domaćinstava na selu su često primarno ugroženi po sva tri kriterijuma, ali se to ne može reći za sve pripadnike ove društvene grupe. Na osnovu raspoloživih podataka u Srbiji, nemoguće je osmisliti targetiranu šemu pomoći, koja bi obuhvatila većinu materijalno ugroženih domaćinstava, ali tako da su identifikovane grupe sastavljene isključivo od ugroženih lica.

U okviru spomenutih grupa postoje lica koja iskoristiti pomoć iako im ona nije neophodna (recimo, primaoc niske penzije može imati člana domaćinstva koji ima nadprosečne prihode), pa se postavlja pitanje da li takve grupe treba uključiti u šemu pomoći, ili samo izabrati grupe gde su svi pripadnici te grupe ugroženi. Ne uključivanjem društvenih grupa zbog rizika da neki pojedinci iz te grupe dobiju pomoći iako im nije neophodna, načinila bi se veća šteta nego korist. Zloupotrebe bi trebalo minimizirati putem kvalitetne kampanje i racionalne kontrole, a treba naglasiti da ne postoji sistem socijalne zaštite ni u razvijenim zemljama koji je 100% efikasan i u kome nema zloupotrebe. Zbog toga izbor kriterijuma, a na osnovu koga će građani dobijati subvencionisane STB uređaje mora da izbalansira nedostatke postojeće baze podataka u okviru sistema socijalne zaštite u Srbiji, i potrebe da šema pomoći uspešno pomogne proces digitalne tranzicije.

Tabela 2. Društvene grupe prema primarnom kriterijumu ugroženosti

Kriterijum ugroženosti	Ugrožena društvena grupa					
	NSP	TNP	DD	Staračka domaćinstva na selu	Najugroženije izbeglice i IRL	Primaoci niskih penzija
Materijalni	✓	✓	✓		✓	
Starosni				✓		✓
Zdravstveni		✓				

³¹ Primaoci niskih penzija predstavljaju broj primaoca, a ne domaćinstava

4. PREDLOG POTENCIJALNIH MODELA ŠEME POMOĆI

Efikasna, a obuhvatna šema pomoći trebalo bi da targetira domaćinstva ugrožena po spomenutim kriterijumima (materijalni, zdravstveni i starosni), i da im shodno njima pruži neki od oblika pomoći (subvencije STB uređaja ili tehničke pomoći prilikom njegove instalacije).

Adekvatan predlog modela šeme pomoći trebalo bi da uzme u obzir finansijska sredstva i raspoloživu radnu snagu koji mogu biti angažovani za realizaciju šeme, dostupne podatke o potencijalnim korisnicima, specifičnosti Srbije, organizacione prepreke i mogućnosti, i da na što bolji način targetira ugrožene grupe.

Pre nego što budu predstavljeni predlozi modela subvecionisanja neophodno je predstaviti prethodno predložena rešenja u Strategiji za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji.

4.1. Analiza predloga iz državne strategije iz 2009. godine

Prema „Strategiji za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji“³² (2009. godina) bilo je planirano da se pomoć stanovništvu pruži prema jednom od tri scenarija:

- nadoknada dela troška nabavke po jednog STB uređaja po domaćinstvu, za sve korisnike čije praćenje televizijskog programa zavisi isključivo od zemaljskog prijema, i to u iznosu do 25 evra (oko $25 \times 1.500.000 = 37.500.000$ evra),
- nadoknada dela troška nabavke po jednog STB uređaja po domaćinstvu za sve korisnike koji plaćaju pretplatu, a u visini do 25 evra (oko $25 \times 1.600.000 = 40.000.000$ evra),
- nadoknada dela troška nabavke STB uređaja za kategorije socijalno ugroženih lica (oko 50 evra po STB uređaju $\times 300.000$ domaćinstava = 15.000.000 evra). Bilo je planirano da dinamika trošenja ovih sredstava obuhvata četiri kvartala 2011. godine (ukupan iznos 12.000.000 evra) i prvi kvartal 2012. godine (3.000.000 evra).

Prva dva scenarija imaju manjkavosti u pogledu efikasnosti targetiranja društvenih grupa kojima je pomoć najpotrebnija. Univerzalna pomoć, prema prvom scenariju, predviđa dodelu pomoći svim građanima koji prate televiziju putem zemaljskog signala. Na prvi pogled se ovakav način pomoći čini najobuhvatnijim, jer bi trebalo da pruži subvenciju svim građanima kojima je to potrebno. Međutim, iskustva primene univerzalnih mera drugih oblika pomoći pokazuju da su siromašni oni koji imaju najmanje koristi od ovakvih šema, jer se javljaju u malom broju, a pripadnici društvenih grupa koje nisu finansijski ugrožene redovnije koriste univerzalne šeme pomoći. Najbolji primer su različite subvencije cene hrane i lekova, gde dobrostojeći građani, umesto po tržišnim cenama kupuju te proizvode po istim cenama kao i siromašni, te se državni budžet bez potrebe opterećuje troškovima potrošnje onih kojima pomoć nije potrebna. Što se procesa digitalizacije tiče, i tu imamo primer šeme pomoći u SAD-u, koja je verovatno imala najlošije rezultate, jer je bila univerzalnog karaktera, a pomoć su dobili dobrostojeći građani, i to u verovatno ne malom broju baš oni koji prate TV signal putem kabla, te im ovaj uređaj nije bio ni potreban. Univerzalna pomoć nepotrebno rasipa resurse, a pomoć ne stiže do onih kojima je najpotrebnija.

Drugi scenario obuhvata sprovođenje šeme pomoći samo prema onima koji plaćaju RTS pretplatu. Procenat stanovništva koje plaća pretplatu je kod nas dosta nizak (oko 65%), a ako pretpostavimo da uglavnom pretplatu plaćaju dobrostojeći građani, ovakvim scenarijom siromašni građani ne bi bili obuhvaćeni. Još jedna manjkavost ovog pristupa je što verovatno značajan deo osoba koje

³² „Službeni glasnik RS“, br. 52/2009 i 18/2012.

plaćaju RTS pretplatu prati TV signal putem kablovskog operatera, tako da osim što bi STB uređaj bio obezbeđen onima kojima nije potreban, oni kojima je pomoć potrebna ne bi bili obuhvaćeni. I ovaj koncept šeme pomoći zaobilazi siromašne, ali i dobar deo onih koji primaju signal zemaljskim putem. Subvencionisanjem STB uređaja uz ovaj uslov najverovatnije ne bi stimulisao građane da počnu sa plaćanjem RTS pretplate, jer su dugovi građana viši nego cena STB uređaja, pa oni na ovaj način ne bi bili motivisani da izmiruju stare obaveze. Kako i ovaj scenario ne bi obuhvatio siromašne, a ima mnogo problema u primeni, kao i prvi scenario nije adekvatan.

Treći scenario je jedini koji je prepoznao potrebu targetiranja socijalno ugroženih grupa stanovništva. Prva dva scenarija verovatno podrazumevaju subvenciju od 50% za kupovinu STB uređaja, a treći scenario punu subvenciju za socijalno ugrožene. Ukupna sredstva za šemu pomoći koja se planiraju za izvođenje ovog scenarija iznose 15 miliona evra, ili 50 evra za 300 hiljada socijalno ugroženih domaćinstava. Ta sredstva će tokom 2015. godine moći da obezbede pomoć za veći broj domaćinstava, jer je u međuvremenu cena STB uređaja pri velikim nabavkama opala. Sa istim budžetom moguće je dodati još neku grupu ugroženih domaćinstava. Pretpostavka je da je trećim scenarijom bila planirana pomoć za domaćinstva koja su u sistemu socijalne zaštite Srbije na republičkom nivou, jer je u vreme izrade strategije, broj onih koji su primali neki od te vrste pomoći (NSP, TNP i DD) iznosio oko 300 hiljada. Princip pomoći za ugrožene grupe a ne univerzalna pomoć, osnovna je ideja ove analize, pa u skladu sa tim je treći scenario jedini prihvatljiv kao potencijalni model šeme pomoći u Srbiji.

4.2 Predlog potencijalnih modela šeme pomoći u Srbiji

Na osnovu detaljne analize raspoloživih podataka, koristi od različitih oblika pomoći i težine njihovog izvođenja, u nastavku preporučena su tri modela šeme pomoći. Svaki od modela može biti upotrebljen u zavisnosti od raspoloživih sredstava i mogućnosti angažovanja ljudskih resursa, tako da je prvi model jednostavan za sprovođenje, a poslednji najsveobuhvatniji i najskuplji, ali bi se njime ostvario i najveći efekat i zadovoljili zahtevniji socijalni kriterijumi.

4.2.1 Restriktivan model

Prednost modela je što stvara relativno niske troškove i organizaciono nije komplikovan. Podaci o korisnicima u sistemu socijalne zaštite na Republičkom nivou su lako dostupni, tako da nema dodatnih troškova u vezi sa identifikovanjem ostalih ugroženih grupa.

Nedostaci modela su što obuhvata samo oblik pomoći subvencionisanja STB uređaja, a ne i tehničku pomoć prilikom instalacije. **Ovim ograničenjem bi posebno bile pogođene osobe sa invaliditetom koje ne mogu same da instaliraju STB uređaj.** Takođe, lica koja su ugrožena, a nisu u sistemu zaštite na republičkom nivou ne bi bila obuhvaćena.

Ovaj model nije poželjan sa aspekta socijalne politike jer isključuje mnoge društvene grupe kojima je pomoć potrebna, ali je lako izvodljiv i stvara niže troškove od inkluzivnijih modela. Model se preporučuje samo u slučaju značajnih fiskalnih ograničenja tako da se ne mogu obezbediti finansijska sredstva i radna snaga potrebna za sprovođenje šire šeme pomoći. Prihvatanje ovog modela bi implicitno sugerisao da ne postoji dovoljna volja za sprečavanjem socijalne isključenosti u procesu digitalne tranzicije.

Treba naglasiti da ovaj model targetira samo osobe koje su u sistem socijalne zaštite, a te osobe uglavnom žive u gradskim područjima gde je primanje televizijskog signala putem kabla široko rasprostranjeno, pa je neizvesno kolika bi bila tražnja za ovom šemom pomoći od strane primaoca NSP, DD i TNP-a. Primenom restriktivnog modela, populacija koja živi u ruralnim oblastima i koja se prevashodno oslanja na zemaljski prijem televizije, bi u velikoj meri bila zaobidena u procesu subvencionisanja STB uređaja.

Prvi preporučeni model ispunjava minimum socijalne odgovornosti prema ugroženim društvenim grupama. Ova šema je restriktivna u smislu obuhvatnosti i oblika pružanja pomoći i uključivala bi samo ugrožene grupe prepoznate u administrativnim bazama Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike.

Kod ovog modela pomoć se sastoji isključivo u subvencionisanju STB uređaja, i usmerena je na domaćinstava za koje postoje lako dostupni podaci (primaoci novčane socijalne pomoći – NSP, dečijeg dodatka – DD i nadoknade za tuđu negu i pomoć – TNP). Sve tri grupe su primarno materijalno ugrožene, a grupa korisnika TNP i zdravstveno.

4.2.2 Delimično-inkluzivan model

Delimično-inkluzivan model bi povećao obuhvat domaćinstava kojima bi pomoći bila omogućena i nešto je komplikovaniji za sprovođenje od restriktivnog modela. Pre svega, rešen bi bio problem restriktivnog modela koji ne obuhvata u dovoljnoj meri ruralnu populaciju. Uključivanjem starijih domaćinstava na selu obuhvatio bi se deo populacije kome je pomoć potrebna jer se ona u veoma visokom procentu oslanja na prijem televizije putem zemaljskog signala. Pored toga uključen je i deo izbegličkih i IRL domaćinstava – najugroženiji u okviru ove dve grupe. Na ovaj način se uključuju domaćinstva van sistema socijalne zaštite u model pomoći.

Primaoci DD-a će moći da ostvare pravo isključivo na subvencionisan STB uređaj, dok bi primaoci NSP, TNP-a, staračka domaćinstva na selu, izbeglička i IRL domaćinstva imali pravo ne samo na subvencionisan STB uređaj već i delimično subvencionisanu uslugu tehničke pomoći prilikom instalacije. Svi primaoci TNP-a i staračka domaćinstva na selu bi imali pravo na subvencionisanu tehničku pomoć, dok bi primaoci NSP-a, izbeglička i IRL domaćinstva da bi obezbedila to pravo morala da prilože dokument koji dokazuje da ispunjavaju starosni kriterijum (stariji od 65 godina).

Pomoć u ovoj šemi bi se sastojala u potpunoj (100%) subvenciji STB uređaja i delimičnoj subvenciji usluge tehničke pomoći prilikom instalacije (66% cene). Skromnim učešćem u finansiranju tehničke pomoći (2,5 evra) sprečilo bi se pojavljivanje osoba koje bi koristile ovu uslugu besplatno i ako im ona nije neophodna (*freeriders*), jer mogu da se oslone na pomoć ukućana ili prijatelja.

Mana ovog modela je što ne bi obuhvatio starija lica kojima je pomoć potrebna, a žive u gradovima. Sledeći model taj problem rešava uključivanjem primaoca niskih penzija.

Ovaj model podrazumeva distribuciju pomoći po osnovu sva tri kriterijuma ugroženosti (materijalni, zdravstveni i starosni). Osim domaćinstava koja primaju NSP, DD i TNP, uključena bi bila staračka domaćinstva na selu, i najugroženija izbeglička i IRL domaćinstva (koja ne primaju neku od prve tri vrste pomoći).

Takođe, obuhvatao bi dva oblika pomoći – subvenciju STB uređaja i subvenciju tehničke pomoći prilikom njegove instalacije. Model je sveobuhvatniji od prvog modela jer uključuje više ugroženih grupa, a efikasniji jer bi obuhvatao i tehničku pomoć prilikom instalacije STB uređaja.

4.2.3 Socijalno-inkluzivan model

Ovaj model bi uključio i primaoce niskih penzija³³, čija su mesečna primanja do 12.898,16 dinara. Ovi penzioneri predominantno žive u gradovima, tako da bi se ovim modelom pomogli i stariji građani koji u urbanim sredinama prate televiziju putem zemaljskog signala a imaju relativno niska primanja. Njima bi kao i staračkim domaćinstvima na selu bila obezbeđena pomoć u istom iznosu putem subvencije STB uređaja (100%) i tehničke pomoći (66% cene). Sa godinama obično slabe mentalne i fizičke sposobnosti, pa starija lica češće imaju problema sa primenom

³³ Bez poljoprivrednih penzija jer bi ova lica bila obuhvaćena društvenom grupom staračka domaćinstva na selu

novih tehnologija. Ovoj grupi bi bila pružena mogućnost, da iskoriste pomoć tehničke instalacije uređaja. Subvencionisana tehnička pomoć takođe bi kao i u prošlom modelu bila na raspolaganju samo osobama starijim od 65 godina.

Ovaj model je sa aspekta socijalne politike, najkompletniji jer zadovoljava potrebe mnogih ugroženih grupa. S druge strane je organizaciono najkomplikovaniji, i zahteva veća finansijska sredstva u odnosu na druge modele. Ovim modelom bi se obezbedilo da primaoci niskih penzija u gradskim sredinama koji trenutno prate televiziju putem kabla imaju mogućnost da pređu na zemaljski prijem i tako smanje troškove kućnog budžeta.

Pored poštovanja sva tri kriterijuma ugroženosti ovaj model proširuje delimično-inkluzivan model, dodajući grupu primaoca niskih penzija. Dodavanjem dve društvene grupe pokrivaju se sva materijalno ugrožena domaćinstva, što čini ovaj model najobuhvatnijim, ali i najskupljim za izvođenje.

Kao i kod prethodnog modela, bila bi korišćena oba oblika pomoći.

Tabela 3. Uporedni prikaz modela prema društvenim grupama koje targetira i obliku pomoći koji pruža

<i>1. Restriktivan</i>	<i>2. Delimično inkluzivan</i>	<i>3. Socijalno inkluzivan</i>
<p>TNP</p> <p>100% 0% </p>	<p>TNP</p> <p>100% 66% </p>	<p>TNP</p> <p>100% 66% </p>
<p>NSP</p> <p>100% 0% </p>	<p>NSP</p> <p>100% 0%, osim 66% u domać. gde su svi članovi stariji od 65 g. </p>	<p>NSP</p> <p>100% 0%, osim 66% u domaćinstvima u kojima su svi članovi stariji od 65 godina </p>
<p>DD</p> <p>100% 0% </p>	<p>DD</p> <p>100% 0% </p>	<p>DD</p> <p>100% 0% </p>
	<p>IRL/Izbeglice</p> <p>100% 0%, osim 66% u domaćinstvima u kojima su svi članovi stariji od 65 </p>	<p>IRL/Izbeglice</p> <p>100% 0%, osim 66% u domaćinstvima u kojima su svi članovi stariji od 65 g. </p>
	<p>Staračka domaćinstva na selu (65+)</p> <p>100% 66% </p>	<p>Staračka domaćinstva na selu (65+)</p> <p>100% 66% </p>
		<p>Primaoci niskih penzija</p> <p>100% 66% </p>

5. METODOLOGIJA PROCENE TROŠKOVA

U nastavku je predstavljeno nekoliko potencijalnih modela šeme pomoći analiziranih sa troškovnog aspekta. Ukupni troškovi modela su izvedeni tako što se množio potencijalni broj korisnika (domaćinstava) sa jediničnim troškovima STB uređaja ili cene usluge tehničke pomoći prilikom instalacije, a taj iznos se onda množio sa procentom uspešnosti šeme pomoći (70, 80 i 90%).

Prilikom ovakvih proračuna mora se voditi računa o tome da se do podataka sa kojima se obračun vrši došlo korišćenjem najboljih raspoloživih znanja i informacija sa kojima se raspolagalo u trenutku izrade analize. Ovo znači da su u primeni moguća određena odstupanja od iznetih procena koja mogu biti posledica precenjenog/podcenjenog odziva građana, dostupnosti i kvaliteta medijske kampanje, preciznosti statističkih i administrativnih podataka i slično. Ipak, autori stoje iza tvrdnje da su koristili njima najveća dostupna znanja, savete i ekspertizu ljudi sa kojima su obavili dubinske razgovore i time pokušali da svedu grešku procene na najmanju moguću.

U kalkulacijama su korišćeni tekući podaci (troškovi tehničke pomoći i STB uređaja, broj potencijalnih korisnika), tako da one predstavljaju troškove ukoliko bi se šema pomoći izvela u trenutku izrade ove studije. U trenutku sprovođenja šeme, u postojeće kalkulacije potrebno je uneti promenjen broj korisnika i/ili iznos troškova STB uređaja/troška instalacije kako bi se dobili aktuelni iznosi ukupnog troška šeme pomoći. Ovakav pristup je adekvatan pre svega jer je teško precizno predvideti kretanje troška STB uređaja u budućnosti, kao i broj potencijalnih korisnika.

Prilikom obračuna troškova uzeto je u obzir da neće sva domaćinstva određene ugrožene društvene grupe biti zainteresovana da zatraže ponudenu pomoć (subvencionisan STB uređaj ili tehničku pomoć). Na primer, primaocima TNP dodatka ponuđen je STB uređaj kao i tehnička pomoć, ali neki od njih neće biti zainteresovani da zatraže tehničku pomoć jer njihovi ukućani mogu da instaliraju STB uređaj. U takvim slučajevima, procenjen je procenat potencijalnih korisnika koji će biti zainteresovani da iskoriste ponuđen oblik pomoći. Ovaj broj je u kalkulacijama predstavljen kao potencijalna tražnja za tim oblikom pomoći u procentima u odnosu na ukupan broj domaćinstava date grupe.

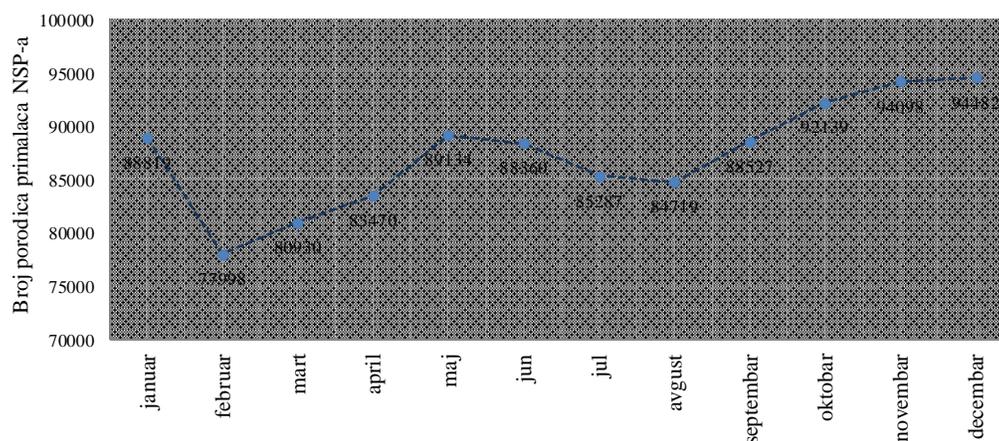
Kako se ne može precizno predvideti u kom procentu će šema pomoći biti iskorišćena (što u velikoj meri zavisi od kampanje, organizacije itd.), kalkulacije su napravljene prema tri moguća scenarija, da će pomoć biti iskorišćena 70%, 80% ili 90%. Na ovaj način može se sagledati raspon troškova u zavisnosti od broja korisnika koji će biti obuhvaćen šemom pomoći.

5.1. Procene broja korisnika pomoći

Procene broja korisnika pomoći koristile su se u situacijama kada nije bio dostupan broj domaćinstava već broj osoba, jer će šema pomoći biti namenjena domaćinstvima (po principu jedan STB uređaj po domaćinstvu). Šemu pomoći neće iskoristiti svi koji na nju imaju pravo (zavisi od uspeha kampanje, organizacije šeme pomoći i volje građana da prihvate pomoć), tako da iskorišćenost neće biti 100%.

U nekim slučajevima, broj domaćinstava primaoca ima izraženu sezonsku komponentu. Dobar primer su primaoci NSP-a (Grafik 1), koji ukoliko su sposobni za rad (odnosno porodici u kojoj je većina članova sposobna za rad) pripada novčana socijalna pomoć u trajanju do devet meseci u toku kalendarske godine, ako ispunjava ostale uslove propisane Zakonom o socijalnoj zaštiti. Korisnici se u proseku odlučuju da u letnjem periodu ne primaju NSP, jer su tada dostupniji sezonski poslovi, a troškovi života niži u odnosu na zimski period (struja, grejanje). Pri proceni broja domaćinstava u ovakvim slučajevima korišćeni su podaci za mesec u kome je broj korisnika maksimalan.

Grafik 2. Sezonski karakter primaoca NSP-a u 2012. godini

Broj porodica koje primaju NSP tokom meseci u okviru jedne kalendarske godine flukturira, pa se za potrebe proračuna uzima podatak iz meseca sa maksimalnim brojem korisnika u godini (u decembru 2012. godine zabeležen je najveći broj korisnika na mesečnom nivou u toj godini – oko 95.000), slično je i sa brojem porodica koje ostvaruju pravo na dečiji dodatak (205.000 domaćinstava).

Prilikom obračuna ukupnog broja porodica koje bi ostvarile pravo na podršku pri digitalizaciji moralo se imati u vidu da postoji određen broj domaćinstava koja primaju istovremeno više oblika pomoći (NSP, DD i TNP). Da bi se dobio ukupan broj primaoca ta tri oblika pomoći, njihov zbir je korigovan za preklapanja. Prema podacima MINRZSP, oko 40 hiljada domaćinstava u isto vreme prima i NSP i DD, pa je zbir NSP-a i DD-a korigovan za taj iznos. Takođe, oko 4 hiljade primaoca TNP-a u isto vreme prima i NSP pa je broj ukupan zbir NSP, DD i TNP-a korigovan za taj iznos. Ne postoje podaci putem kojih se precizno može videti koliko najugroženijih izbegličkih i IRL domaćinstava prima NSP, DD ili TNP, ali se grubo može proceniti na osnovu podataka o korisnicima socijalne zaštite u okviru IRL³⁴ (svih domaćinstava IRL a ne samo najugroženijih) da oko 20 hiljada domaćinstava iz grupe najugroženija izbeglička i IRL domaćinstava nije u sistemu socijalne zaštite.

5.2 Procene troškova oblika pomoći

5.2.1 Procena cene STB uređaja

U Republici Srbiji je u toku izgradnja infrastrukture za emitovanje signala preko DBV-T2 tehnologije. Ova tehnologija je naprednija tehnologija u odnosu na DVB-T tehnologiju koja je većinski uvedena u zemljama Zapadne Evrope. S obzirom na moderniju tehnologiju, cena STB uređaja kompatibilnog sa DVB-T2 tehnologijom trenutno je viša nego za uređaj koji odgovara starijoj DVB-T mreži. Cena uređaja je bitan faktor ukupnih troškova subvencije, jer će većina korisnika šeme pomoći primiti samo uređaj bez tehničke podrške. Na osnovu ponuda inostranih proizvođača u koje smo imali uvid, pri minimalnoj narudžbini od 30 hiljada komada, uz dodatak troškova transporta i trgovinske marže, finalna maloprodajna cena osnovnog STB DVB-T2 uređaja bi u maloprodaji iznosila 30 evra (sa PDV-om).

Kao i kod ostalih tehničkih uređaja, protokom vremena, njihova cena opada, pa su oni najskuplji prilikom prve faze prodaje - kada su novi na tržištu. Pošto je većina zemalja u Zapadnoj Evropi

³⁴ Procena potreba interno raseljenih lica u Srbiji, Komesarijat za izbeglice Republike Srbije i UNHCR, mart 2011.

uvela DVB-T, a ne DVB-T2 sistem, mali broj STB DVB-T2 uređaja se koristi u tim zemljama. Većina zemalja istočne Evrope (zbog toga što još uvek nije završen proces uvođenja digitalnog TV signala), nije počela da masovno uvozi STB DVB-T2 uređaje. Sada je tržište za STB DVB-T2 uređaje u svojoj najranijoj fazi, što znači da ima dosta prostora za opadanje cene kako proizvod bude prelazio u kasnije faze svog životnog ciklusa. Procenjuje se da će do 2018. godine u funkciji biti 2,4 milijardi STB uređaja³⁵. Kada potrošnja postane masovna, cena STB DVB-T2 uređaja će početi da značajno opada, jer će se proizvođači nadmetati cenama kako bi bili konkurentni, a troškovi proizvodnje opadati jer će serije biti veće. U tom periodu (oko 2015. godine), kada počne masovna potrošnja STB DVB-T2 uređaja, procenjujemo da će cena opasti sa 30 na 20 evra. Glavni razlog zbog čega su STB DVB-T2 uređaji skuplji od STB DVB-T uređaja nije cena samih delova već zato što je STB DVB-T uređaj u kasnijoj fazi životnog ciklusa, fazi masovne proizvodnje i snažnije konkurencije.

Kako nije sigurno da li će ostale zemlje na vreme početi sprovođenje digitalizacije TV signala, prilikom izrade kalkulacije cene koštanja šeme pomoći ne može se upotrebiti cena od 20 evra (nakon što obim trgovine bude masovniji), već se mora uzeti u obzir procena od 30 evra koja se bazira na sadašnjim ponudama proizvođača.

5.2.2. Procena troškova usluge tehničke pomoći prilikom instalacije

Prilikom procene troškova usluge tehničke pomoći, uzeta je u obzir razlika u troškovima u zavisnosti od toga da li se radi o ruralnom ili urbanom terenu. Pružanje tehničke pomoći u ruralnom terenu podrazumeva veće troškove transporta, kao i manji broj isporuka usluga u ograničenom vremenskom periodu nego što je to slučaj u urbanim oblastima. Na osnovu troškova goriva, amortizacije i radne snage procena je da su troškovi pružanja tehničke usluge pri instalaciji po ruralnom domaćinstvu 10 evra, a po urbanom 5 evra (prosečni trošak tehničke pomoći je oko 7,5 evra).

5.2.3. Procena potencijalne tražnje za STB uređajima i tehničkom pomoći

Kao što je ranije spomenuto, prilikom izrade kalkulacije troškova modela prvo se procenjuje potencijalna tražnja za datim proizvodom ili tehničkom pomoći u okviru ugrožene grupe, nakon čega se ovaj broj množi sa troškom STB uređaja (ili tehničke pomoći) i na kraju procentom uspešnosti šeme pomoći (70,80 ili 90%). Potencijalna tražnja predstavlja procenu zainteresovanih domaćinstava od ukupnog broja neke ugrožene grupe za uzimanjem STB uređaja ili usluge tehničke pomoći. Na primer, zainteresovanost za uzimanjem STB uređaja trebalo bi da bude znatno viša u okviru ugrožene grupe starijih domaćinstava na selu, gde često ne postoji kablovski operater, pa većina koristi terestrijalni signal, nego primaoca DD (primaoci DD uglavnom žive u gradovima, značajan broj verovatno gleda televiziju putem kabla ili neke druge platforme). Nažalost, ne postoje podaci o tome koliko domaćinstava u okviru grupa prima TV signal putem drugih platformi, ili iz nekog drugog razloga nije zainteresovano za STB uređaj, što utiče na pozdanost procene. Međutim, ne samo da je finalnu tražnju za STB uređajima u toku šeme pomoći teško proceniti zbog manjka statističkih podataka, već će ona zavisiti i od trenutno nepredvidljivih faktora. Može doći do značajnih odstupanja stvarne tražnje od prognozirane usled nivoa uspešnosti javne kampanje, logističkih problema, mogućih uskih grla u organizaciji itd. Finalne procene potencijalne tražnje bi trebalo uraditi tek nakon završetka pilot projekta digitalizacije, prilikom koga će se videti zainteresovanost za STB uređaje i tehničku pomoć u okviru ugroženih grupa.

³⁵ Procena od strane konsultantske firme *Global Industry Analysts*.

5.3 Kalkulacija troškova modela

5.3.1 Kalkulacija troškova restriktivnog modela

Ukupan broj domaćinstava koja će biti obuhvaćena ovom šemom pomoći izračunat je nakon što je zbir te tri grupe umanjen za preklapanja. Pošto oko 40 hiljada primaoca DD prima i NSP, ukupan broj primaoca DD umanjen je za taj iznos. Oko 4 hiljade primaoca NSP-a prima i TNP, pa je ukupan broj primaoca NSP korigovan u tom iznosu.

U ovom modelu nije predviđena opcija tehničke pomoći, pa je trošak samo subvencija (100%) STB uređaja. Trošak modela je dobijen tako što se potencijalni broj korisnika subvencije STB uređaja (50%) množio sa cenom uređaja, i nakon toga sa tri scenarija procenta iskorišćenosti šeme pomoći od 70, 80 ili 90% (uspešnost šeme pomoći). U ovom modelu pretpostavka je da će potencijalna tražnja za subvencionisanim STB uređajem (zainteresovani za pomoć u okviru grupe) iznositi 50% u sve tri ugrožene grupe (DD, NSP i TNP), jer će neka domaćinstva nastaviti da primaju TV signal putem kabla, a jedan deo se neće prijaviti zbog sopstvene pasivnosti. Treba naglasiti da odziv građana zavisi od uspešnosti kampanje, a ne postoje podaci koliko primaoca NSP, DD i TNP prima TV signal preko kabla i drugih platformi, tako da je teško sa preciznošću proceniti njihovu potencijalnu tražnju. Zato je neophodno na osnovu uzorka nakon pilot projekta digitalizacije analizirati odziv pripadnika ugroženih grupa i na osnovu njih napraviti precizniju kalkulaciju troškova, ukoliko to bude potrebno, ili promeniti administrativnu proceduru i/ili način izvođenja kampanje. U zavisnosti od procenta iskorišćenosti šeme pomoći trošak ovog modela će iznositi od 3.234.000 do 4.158.000 evra. Šema pomoći ovim modelom biće ponuđena za 308.000 domaćinstava.

Tabela 4. Ukupni trošak restriktivnog modela u zavisnosti od scenarija iskorišćenosti šeme pomoći

	Broj domaćinstava (D)	Troškovi u evrima					
		elementi kalkulacije			Trošak šeme prema scenariju (A) x (S)		
		cena STB uređaja (E)	potencijalna tražnja % od ukupnih dom. za STB (F)	Trošak po grupi (A) = (D) x (E) x (F)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 70% (S)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 80% (S)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 90% (S)
NSP ¹⁾	91.000	30	50%	1.365.000	955.500	1.092.000	1.228.500
DD ²⁾	165.000	30	50%	2.475.000	1.732.500	1.980.000	2.227.500
TNP	52.000	30	50%	780.000	546.000	624.000	702.000
Ukupni trošak modela	308.000	30	50%	4.620.000	3.234.000	3.696.000	4.158.000

1) Ukupan broj NSP je zbog preklapanja sa TNP smanjen za 4 hiljade

2) Ukupan broj DD je zbog preklapanja sa NSP smanjen za 40 hiljada

5.3.2 Kalkulacija troškova delimično-inkluzivnog modela

U ovoj kalkulaciji dodajemo grupe staračka domaćinstva na selu i najugroženijih izbeglih i IRL lica, kao i tehničku pomoć kao dodatni oblik pomoći. Kao i u prethodnoj kalkulaciji, postoje tri scenarija procenta iskorišćenosti šeme pomoći (70,80 i 90%). Prvo su prikazane predkalkulacije za troškove subvencije STB uređaja i tehničke pomoći, a onda kalkulacija ukupnih troškova ovog modela.

U prvoj predkalkulaciji prikazan je trošak subvencije STB uređaja po grupama, i njihov zbir. Kao i u prethodnoj kalkulaciji korigovani su brojevi ukupnog broja domaćinstava za NSP i DD, a ovaj put i za najugroženije izbeglice i IRL. Pretpostavka je da je njihova potencijalna tražnja za STB uređajem 50% dok je za staračka domaćinstva na selu viša (80%) jer ona žive u ruralnim područjima gde se prevashodno TV signal prima putem zemaljskog signala.

Tabela 5. Predkalkulacija troška subvencije STB uređaja za delimično-inkluzivan model

	Broj domaćinstava (B)	Troškovi u evrima		
		elementi kalkulacije		
		cena STB uređaja (C)	potencijalna tražnja % od ukupnih dom. za STB (E)	Trošak za STB po grupi (A) = (B) x (C) x (E)
NSP ¹⁾	91.000	30	50%	1.365.000
DD ²⁾	165.000	30	50%	2.475.000
TNP	52.000	30	50%	780.000
Staračka domaćinstva na selu	200.000	30	80%	4.800.000
Najugroženije Izbeglice i IRL ³⁾	20.000	30	50%	300.000
Ukupni trošak subvencije STB	528.000			9.720.000

1)Ukupni broj NSP je zbog preklapanja sa TNP, smanjen za 4 hiljade

2)Ukupni broj DD je zbog preklapanja sa NSP, smanjen za 40 hiljada

3)Ukupni broj Najugroženije Izbeglice i IRL, na osnovu procene zbog preklapanja sa ostalim vidovima socijalne zaštite smanjen za 20 hiljada

U drugoj kalkulaciji na sličan način izračunat je trošak tehničke pomoći. Tehnička pomoć nije ponuđena domaćinstvima koja primaju DD (mlada populacija). Pretpostavka je da će od ukupnog broja domaćinstava po grupama 50% primaoca TNP i najugroženijih izbeglica i IRL biti zainteresovano za tehničku pomoć, 20% NSP-a i 80% staračkih domaćinstava na selu.

Tabela 6. Predkalkulacija troška tehničke pomoći za delimično-inkluzivan model

	Broj domaćinstava (B)	Troškovi u evrima		
		elementi kalkulacije		
		trošak teh. pom. (C)	potencijalna tražnja % od ukupnih dom. za tehničku pom. (E)	Trošak za tehničku pomoć po grupi (A) = (B) x (C) x (E)
NSP ¹⁾	91.000	5	20%	91.000
DD ²⁾	165.000	0	nije ponuđena	0
TNP	52.000	5	50%	130.000
Staračka domaćinstva na selu	200.000	5	80%	800.000
Najugroženije Izbeglice i IRL ³⁾	20.000	5	50%	50.000
Ukupni trošak tehničke pomoći	528.000			1.071.000

1)Ukupni broj NSP je zbog preklapanja sa TNP, smanjen za 4 hiljade

2)Ukupni broj DD je zbog preklapanja sa NSP, smanjen za 40 hiljada

3)Ukupni broj Najugroženije Izbeglice i IRL, na osnovu procene zbog preklapanja sa ostalim vidovima socijalne zaštite smanjen za 20 hiljada

U trećoj kalkulaciji prikazan je ukupan trošak šeme pomoći po grupama i njihov zbir. Prvo se sabira iznos troška subvencije STB uređaja i tehničke pomoći po grupama, a onda se taj broj množi sa procentom uspešnosti šeme pomoći kako bi se dobili troškovi po 3 scenarija (70%, 80% i 90%). U zavisnosti od scenarija, raspon ukupnog troška po ovom modelu je u rasponu od 7.553.700 do 9.711.900 evra.

Tabela 7. Ukupni trošak delimično-inkluzivnog modela u zavisnosti od scenarija iskorišćenosti šeme pomoći

	Broj domaćinstava (B)	Troškovi u evrima					
		Oblik pomoći		ukupni trošak pomoći po grupi (E)=(C) + (D)	Trošak šeme prema scenariju (A) = (E *F)		
		trošak subvencije STB po grupi (C)	trošak tehničke pomoći po grupi (D)		% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 70% (F)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 80% (F)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 90% (F)
NSP ¹⁾	91.000	1.365.000	91.000	1.456.000	1.019.200	1.164.800	1.310.400
DD ²⁾	165.000	2.475.000	0	2.475.000	1.732.500	1.980.000	2.227.500
TNP	52.000	780.000	130.000	910.000	637.000	728.000	819.000
Staračka domaćinstva na selu	200.000	4.800.000	800.000	5.600.000	3.920.000	4.480.000	5.040.000
Najugroženije Izbeglice i IRL	20.000	300.000	50.000	350.000	245.000	280.000	315.000
Ukupni trošak šeme	528.000				7.553.700	8.632.800	9.711.900

1)Ukupan broj NSP je zbog preklapanja sa TNP, smanjen za 4 hiljade

2)Ukupan broj DD je zbog preklapanja sa NSP, smanjen za 40 hiljada

3)Ukupan broj Najugroženije Izbeglice i IRL, na osnovu procene zbog preklapanja sa ostalim vidovima socijalne zaštite smanjen za 20 hiljada

5.3.3 Kalkulacija troškova socijalno inkluzivnog modela

Kalkulacija za socijalno inkluzivan model, za razliku od prethodne kalkulacije obuhvata i grupu primaoci niskih penzija. Kao i u prethodnom modelu dostupna su oba oblika pomoći.

Kalkulacija za trošak subvencije STB uređaja rađena je na isti način kao i za prethodni model samo što je dodata grupa primaoca niskih penzija, čiji pripadnici žive uglavnom u gradovima, gde veliki broj domaćinstava dobija TV signal zemaljskim putem, kao i činjenica da su ova domaćinstva nešto boljeg materijalnog stanja od onih koja su u sistemu socijalne zaštite, potencijalna tražnja će biti niža (30%) nego kod ostalih grupa³⁶.

³⁶ Ovdje je potrebno naglasiti da će nosioci prava na subvenciju biti lica koja su primaoci niskih penzija, tako da postoji mogućnost da žive sa ukućanim nadprosečnog materijalnog statusa koji nisu zainteresovani za prijem TV signala zemaljskim putem već putem kabla ili neke druge platforme. Takođe, potrebno je adekvatnom kontrolom (ili administrativnom procedurom) sprečiti masovnijiu pojavu zloupotrebe u okviru ove grupe.

Tabela 8. Predkalkulacija troška subvencije STB uređaja za socijalno-inkluzivan model

	Broj domaćinstava (B)	Troškovi u evrima		
		elementi kalkulacije		
		cena STB uređaja (C)	potencijalna tražnja % od ukupnih dom. za STB (E)	Trošak za STB po grupi (A) = (B) x (C) x (E)
NSP ¹⁾	91.000	30	50%	1.365.000
DD ²⁾	165.000	30	50%	2.475.000
TNP	52.000	30	50%	780.000
Staračka domaćinstva na selu	200.000	30	80%	4.800.000
Najugroženije Izbeglice i IRL ³⁾	20.000	30	50%	300.000
Primaoci niskih penzija ⁴⁾	246.983	30	30%	2.222.847
Ukupni trošak subvencije STB	774.983			11.942.847

1) Ukupan broj NSP je zbog preklapanja sa TNP, smanjen za 4 hiljade

2) Ukupan broj DD je zbog preklapanja sa NSP, smanjen za 40 hiljada

3) Ukupan broj Najugroženije Izbeglice i IRL, na osnovu procene zbog preklapanja sa ostalim vidovima socijalne zaštite smanjen za 20 hiljada

4) Primaoci niskih penzija predstavljaju broj primaoca a ne domaćinstava

Tehnička pomoć prema ovom modelu neće biti predviđena za primaoce DD. Pretpostavka je da će kao i u prethodnom modelu 20% primaoca NSP, 80% staračkih domaćinstava na selu, 50% primaoca TNP i najugroženijih izbegličkih i IRL domaćinstava, dok će u okviru grupe primaoci niskih penzija 20% domaćinstava biti zainteresovano za tehničku pomoć.

Tabela 9. Predkalkulacija troška tehničke pomoći za socijalno-inkluzivan model

	Broj domaćinstava (B)	Troškovi u evrima		
		elementi kalkulacije		
		trošak teh. pom. (C)	potencijalna tražnja % od ukupnih dom. za tehničku pomoć (E)	Trošak za tehničku pomoć po grupi (A) = (B) x (C) x (E)
NSP ¹⁾	91.000	5	20%	91.000
DD ²⁾	165.000	0	nije ponuđena	0
TNP	52.000	5	50%	130.000
Staračka domaćinstva na selu	200.000	5	80%	800.000
Najugroženije Izbeglice i IRL ³⁾	20.000	5	50%	50.000
Primaoci niskih penzija ⁴⁾	246.983	5	20%	246.983
Ukupni trošak tehničke pomoći	774.983	5		1.317.983

1) Ukupan broj NSP je zbog preklapanja sa TNP, smanjen za 4 hiljade

2) Ukupan broj DD je zbog preklapanja sa NSP, smanjen za 40 hiljada

3) Ukupan broj Najugroženije Izbeglice i IRL, na osnovu procene zbog preklapanja sa ostalim vidovima socijalne zaštite smanjen za 20 hiljada

4) Primaoci niskih penzija predstavljaju broj primaoca a ne domaćinstava

Način obračuna ukupnog troška isti je kao i u prethodnom modelu. Ovaj model je najskuplji i njegov trošak u zavisnosti od scenaria će iznositi između 9.282.581 i 11.934.747 evra.

Tabela 10. Ukupni trošak socijalno inkluzivnog modela u zavisnosti od scenarija iskorišćenost šeme pomoći

	Broj domaćinstava (B)	Troškovi u evrima					
		Oblik pomoći		ukupni trošak pomoći po grupi (E) = (C) + (D)	Trošak šeme prema scenariju (A) = (E * F)		
		trošak subvencije STB po grupi (C)	trošak tehničke pomoći po grupi (D)		% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 70% (F)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 80% (F)	% iskorišćenosti šeme pomoći scenario 90% (F)
NSP ¹⁾	91.000	1.365.000	91.000	1.456.000	1.019.200	1.164.800	1.310.400
DD ²⁾	165.000	2.475.000	0	2.475.000	1.732.500	1.980.000	2.227.500
TNP	52.000	780.000	130.000	910.000	637.000	728.000	819.000
Staračka domaćinstva na selu	200.000	4.800.000	800.000	5.600.000	3.920.000	4.480.000	5.040.000
Najugroženije Izbeglice i IRL	20.000	300.000	50.000	350.000	245.000	280.000	315.000
Primaoci niskih penzija ⁴⁾	246.983	2.222.847	246.983	2.469.830	1.728.881	1.975.864	2.222.847
Ukupni trošak šeme	774.983				9.282.581	10.608.664	11.934.747

1) Ukupan broj NSP je zbog preklapanja sa TNP, smanjen za 4 hiljade

2) Ukupan broj DD je zbog preklapanja sa NSP, smanjen za 40 hiljada

3) Ukupan broj Najugroženije Izbeglice i IRL, na osnovu procene zbog preklapanja sa ostalim vidovima socijalne zaštite smanjen za 20 hiljada

4) Primaoci niskih penzija predstavljaju broj primaoca a ne domaćinstava

Zaključak:

U zavisnosti od scenarija iskorišćenosti šeme pomoći, troškovi restriktivnog modela se nalaze u rasponu od 3,2 – 4,2 miliona evra, troškovi delimično-inkluzivnog modela u rasponu od 7,5 – 9,7 miliona evra i troškovi socijalno inkluzivnog modela u rasponu od 9,3 – 11,9 miliona evra.

Fiskalne mogućnosti države, ali i nivo odgovornosti države i razumevanje izazova sa kojim će se veliki broj domaćinstava u Srbiji suočiti tokom procesa digitalizacije, faktori su koji će uticati na izbor modela podrške.

Socijalno-inkluzivan model, iako fiskalno i administrativno najzahtevniji jedini je od predloženih modela koji uspeva da ravnopravno uključi sve ugrožene grupe i podrži digitalnu tranziciju. Model obuhvata *finansijsku pomoć* prilikom kupovine STB uređaja siromašnim domaćinstvima u Srbiji, kao i *tehničku pomoć* starijim licima i osobama sa invaliditetom. Troškovi ovog modela kreću se između 9,3 do 11,9 miliona evra u zavisnosti od scenarija iskorišćenost šeme pomoći.

Ovaj model obuhvata podršku: domaćinstvima primaocima novčane socijalne pomoći, dečijeg dodatka i dodatka za tuđu negu i pomoć, najugroženijim domaćinstvima među izbegličkim i IRL domaćinstvima, staračkim domaćinstvima koja žive na selu (članovi stariji od 65 godina), i primaocima niskih penzija.

Ovaj model najefikasniji u pogledu povećanja efikasnosti digitalne tranzicije, jer će skoro sve ranjive grupe biti pomognute. STB subvencija bi bila ponuđena svim pripadnicima ugroženih grupa, a tehnička pomoć bila ponuđena samo starijima od 65 godina i primaocima TNP.

6. DODATNE VAŽNE KOMPONENTE I SMERNICE ZA OSMIŠLJAVANJE I SPROVOĐENJE ŠEME POMOĆI

Osmišljavanje i realizacija šeme pomoći je kompleksna i multidisciplinarna aktivnost, koja zahteva angažman stručnjaka iz različitih oblasti (iz oblasti prava, socijalne zaštite, javne nabavke, državne pomoći, logistike, tehnike, zaštite potrošača, zaštite konkurencije, odnosa sa javnošću i drugih), kao i formiranje posebnog tela za jasnim mandatom i nadležnostima i dodeljenim sredstvima koje će da upravlja i nadgleda sprovođenje šeme pomoći.

U razgovoru sa zainteresovanim stranama pri izradi ove studije, kao i na osnovu analize iskustava različitih zemalja koje su prošle digitalnu tranziciju i sprovele šemu pomoći, napravljen je **pregled ključnih pitanja** koje treba uzeti u razmatranje prilikom osmišljavanja i sprovođenja šeme pomoći.

6.1. SNAŽNO LIDERSTVO, MEĐUINSTITUCIONALNA SARADNJA I PODELA NADLEŽNOSTI³⁷

Sprovođenje digitalizacije televizije i šeme pomoći zahtevaju snažno liderstvo kroz koje se definiše jasan plan rada i nadležnosti institucija uključenih u realizaciju šemu pomoći.

Rukovođenje i sprovođenje šeme pomoći podrazumeva funkcionisanje:

1. **Radne grupe za upravljanje samom šemom pomoći:** okuplja predstavnike relevantnih organa državne uprave (ministarstva nadležna za oblast telekomunikacija i socijalne politike, zaštite potrošača, zdravlja, socijalnog uključivanja, i dr), emitera, medija, organizacija civilnog društva (udruženja potrošača), koja ima mandat da upravlja i nadzire proces sprovođenja šeme pomoći;
2. **Tela/organizacije** koje ima mandat i potrebna sredstva za sprovođenje šeme pomoći, koja je odgovorna Radnoj grupi, i koja dalje delegira (*outsourcing*) pojedine aktivnosti, sprovodi javnu nabavku, zaključuje ugovore i kontroliše rad odabranih ponuđača i dr.

Primer dobre prakse iz Ujedinjenog Kraljevstva gde je osnovana posebna ćerka kompanija BBC-a, *Digital Switchover Help Scheme*, sa jasno definisanim mandatom i sredstvima za sprovođenje šeme pomoći pri digitalnoj tranziciji u Ujedinjenom Kraljevstvu (videti Aneks 1).

Preporuka:

Uspostaviti Radnu grupu za upravljanje šemom pomoći, koja okuplja predstavnike svih relevantnih institucija i organizacija, na svim nivoima vlasti, sa ciljem upravljanja i nadzora nad realizacijom šeme pomoći.

Definisati mandat, nadležnosti i sredstva potrebna za rad tela/organizacije, čiji je cilj uspešno sprovođenje šeme pomoći.

6.2. IDENTIFIKOVANJE DOMAĆINSTAVA KOJA ĆE BITI POTENCIJALNI KORISNICI ŠEME POMOĆI

U Republici Srbiji ne postoji objedinjena evidencija primaoca socijalne pomoći na republičkom nivou i na lokalnom (preko CZSR). Takođe, značajan deo građana koji imaju pravo na socijalnu pomoć, iz raznih razloga se ne prijavljuju da to pravo i formalno steknu. S obzirom na ove dve činjenice, kako bi šema digitalizacije bila uspešna u Srbiji, potrebno je objediniti podatke sa

³⁷ Digital ASO Handbook, DigiTAG, Digital Television Action Group

lokalnog i republičkog nivoa, i uložiti dodatan napor da bi se što više osoba van sistema socijalne zaštite koji na to imaju pravo identifikovala.

Na republičkom nivou sistema socijalne zaštite dostupni su podaci za primaocce TNP, DD i NSP-a. Podaci za izbeglice i IRL se mogu naći kod Komesarijata za izbeglice i migracije i Visokog komesarijata UN za izbeglice, dok su podaci o primaocima niskih penzija nalaze u PIO fondu.

U toku je sprovođenje DILS³⁸ projekta pri Minstarstvu rada, zapošljavanja i socijalne politike finasiranog iz sredstava Svetske banke, koji ima za cilj da unapredi pružanje usluga putem informatizacije sistema socijalne zaštite na lokalnom nivou. Kroz ovaj projekat će, između ostalog, biti uspostavljena jedinstvena baza podataka koja će sadržati podatke o primaocima svih vidova socijalne pomoći pružene kroz lokalne centre za socijalni rad, odnosno na lokalnom nivou³⁹. Na ovaj način će biti na raspolaganju šira evidencija primalaca socijalne pomoći. Takođe, u toku je izrada energetske socijalne karata, gde će biti evidentirani subvencionisani potrošači električne energije, pa se i ova baza može eventualno koristiti prilikom izrade baze korisnika za buduću šemu pomoći.

Preporuka:

Prilikom identifikacije domaćinstava koja će biti korisnici šeme pomoći, uključiti i one koji su van sistema socijalne zaštite i one koji je primaju na lokalnom nivou. To iziskuje dodatne troškove, ali za uspešan proces digitalizacije neophodno je obuhvatiti sve one kojima je pomoć potrebna. Kako bi se smanjili troškovi, ukoliko bude moguće, za izradu baze korisnika buduće šeme pomoći, koristiti i bazu DILS projekta i bazu energetske socijalne karata.

Pratiti razvoj DILS projekta za informatizaciju sistema socijalne zaštite na lokalnom nivou i na zakonski način iskoristiti uspostavljenu evidenciju za identifikaciju ugroženih grupa stanovništva u digitalnoj tranziciji.

6.3. PILOT ŠEMA POMOĆI I REGIONALNO SPROVOĐENJE ŠEME POMOĆI

Većina zemalja je digitalizaciju, kao i samu šemu pomoći sprovodila **po regionima**. Pojedine zemlje su sprovodile **pilot projekte** na osnovu kojih su osmišljene finalne nacionalne šeme pomoći, pa bi bilo korisno da se i u Srbiji sprovede jedna ili čak dve pilot šeme uporedo, na dva različita načina. Na osnovu uspešnosti sprovođenja pilot projekta može se definisati finalni model sprovođenja šeme pomoći širom zemlje.

Pilot šeme pomoći trebalo bi da obuhvati sve komponente koje bi obuhvatila i nacionalna šema pomoći – od definisanja kriterijuma za davanje pomoći, identifikovanja lica koja su primaoci pomoći, do informativnih aktivnosti i medijske kampanje, dostavljanja i realizacije vaučera, nabavke STB uređaja i/ili rešenja «ključ u ruke», obuke za instalaciju i ophođenje sa korisnicima, rada pozivnog centra, itd.

Kako bi se utvrdile specifičnosti i manjkavosti modela šeme pomoći, predlog je da pilotom budu obuhvaćene i urbana i ruralna sredina (izraženo izolovana sredina). U okviru pilota neophodno je istestirati i druge dodatne komponente, kao što je rad volonterskih službi, angažovanje studenata u okviru studentske prakse kao volontera za rad na terenu, i dr.

Pravo učešća u nadmetanju za realizaciju pilot projekta ne sme da isključuje privatni sektor koji može da bude efikasan izvršilac usluga šeme pomoći, i to samostalno ili u konzorcijumu sa javnim preduzećima.

³⁸ DILS, Delivery of Improved Local Services, Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou

³⁹ NSP, DD i TNP, čije primaocce je moguće lako identifikovati, su vidovi socijalne pomoći na republičkom nivou za razliku od davanja na lokalnom nivou čiji primaoci se nalaze u evidencijama pojedinačnih centra za socijalni rad. Pre DILS projekta, podaci centara za socijalni rad nisu bili dostupni u elektronskoj formi, a samim tim nisu ni objedinjeni. Objedinjavanje ručno obavlja Republički zavod za socijalnu zaštitu.

U Mađarskoj je sprovedena pilot šema pomoći u dve geografske oblasti, na osnovu koje će se definisati mađarska nacionalna šema pomoći (Aneks 1). U sklopu pilota su sprovedene javne nabavke STB uređaja i ponuda za pružanje tehničke pomoći.

Dužina trajanja procesa javne nabavke u Srbiji, kao i relativno kratak rok za završetak digitalizacije zemaljske televizije (leto 2015. godine) otežava sprovođenje ovakve pilot šeme pomoći, što treba imati na umu prilikom osmišljavanja modela za pilot šemu pomoći.

Preporuka:

Razmotriti sprovođenje pilot projekta šeme pomoći, u urbanoj i ruralnoj sredini, kako bi se utvrdila delotvornost predviđenog modela šeme pomoći i definisao finalni model šeme pomoći koji će se sprovesti u ostalim delovima zemlje.

Razmotriti pilotiranje različitih vidova nabavke STB uređaja i pružanja tehničke pomoći na terenu (model «ključ u ruke», volonterske službe, angažovanje studenata u okviru studentske prakse, itd.).

6.4. SISTEM VAUČERA, NEUTRALNOST PLATFORME, JAVNA NABAVKA STB UREĐAJA I NJIHOVA DOSTUPNOST

Sistem vaučera za nabavku STB uređaja. Najefikasniji vid sprovođenja subvencionisana kupovine na nivou potrošača je posredstvom vaučera. Vaučeri se šalju na kućnu adresu identifikovanim licima koji zadovoljavaju propisane kriterijume za sticanje prava na korišćenje šeme pomoći.

Neutralnost platforme. Ukoliko vaučeri mogu da se iskoriste na slobodnom tržištu za kupovinu bilo kojeg STB uređaja za bilo koju TV platformu (zemaljsku, kablovsku, satelitsku i IPTV) poštuje se princip neutralnosti platforme u digitalnoj tranziciji. Evropska komisija navela je da bi pozitivno ocenjivala javne subvencije potrošačima za nabavku STB uređaja, ukoliko se pružaju na tehnološki neutralnoj osnovi.⁴⁰ Većina zemalja je poštovala princip neutralnosti platforme⁴¹.

Princip propisa koji se odnose na pružanje državne pomoći⁴² nalae da preduzete mere ne smeju nepotrebno da utiču na tržište favorizovanjem određene tehnologije ili kompanije. Naši sagovornici, predstavnici PUKOS-a i kompanije SBB su, dakle, zauzeli stav da šema pomoći usmerena samo na socijalno ugrožene grupe koja se ne bi bazirala na principu neutralnosti platforme ne bi značajno uticala na tržište i da je ovakva mera opravdana.

Javna nabavka bazičnog modela STB uređaja. Da bi se omogućilo građanima koji imaju pravo na subvenciju kupovine STB uređaja posredstvom vaučera da ga kupe po najnižoj ceni (i poželjno ga dobiju u zamenu za vaučer, umesto da treba da doplate razliku), država može i treba da sprovede javnu nabavku bazičnog modela STB uređaja za potrebe šeme pomoći. Potrošač koji želi uređaj sa naprednim funkcionalnostima može da iskoristi vaučer u nekoj od maloprodajnih radnji tehničke opreme i doplati razliku u ceni odabranog naprednog STB uređaja i vrednosti vaučera.

⁴⁰ IP/05/1394, Objava za štampu Evropske komisije od 09/11/2005. u vezi sa državnom pomoći.

⁴¹ Međutim, u razgovorima sa predstavnikom Poslovnog udruženja kablovskih operatora Srbije (PUKOS) i predstavnicom kompanije SBB, kao operatorom sa značajnom tržišnom snagom (publikacija „Pregled tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji u 2011. godini“, RATEL) se zaključuje da, u slučaju sprovođenja šeme pomoći koja se odnosi samo na socijalno ugrožene kategorije stanovništva, kablovski operatori u Srbiji nemaju poslovni interes da ti građani postanu njihovi korisnici (prema RATEL-ovoj publikaciji „Pregled tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji u 2011. godini“ 40% domaćinstava u u Republici Srbiji su pretplatnici usluga kablovskih operatora). U tom smislu se ne očekuje da operatori reaguju zbog ugrožavanja njihovih poslovnih interesa i vršenja uticaja na tržište.

⁴² Commission Decision of 9 November 2005 on the State Aid which the Federal Republic of Germany has implemented for the introduction of digital terrestrial television (DVB-T) in Berlin-Brandenburg (C(2005)3903 final), at 133.

Dostupnost STB uređaja. Uređaji kupljeni putem javne nabavke mogu potom da se distribuiraju kako bi bili dostupni u raznim uslužno-prodajnim lancima i objektima do kojih veliki broj potrošača može lako da dođe (na primer, objekti Pošte u lokalnoj zajednici), ili da se, na zahtev korisnika, STB uređaj šalje na njegovu kućnu adresu. U slučaju da domaćinstvo ostvaruje pravo na hibridnu pomoć (subvencija za kupovinu uređaja i tehnička pomoć) STB uređaj može potrošaču da bude dostavljen na kućnu adresu prilikom dolaska tehničara da im pruži tehničku pomoć.

Sama potražnja STB uređaja na tržištu će uticati na njihovu dostupnost širom zemlje, a država treba da učini dodatni napor da se uređaji nabavljeni putem javne nabavke distribuiraju i budu dostupni građanima kao bazična i – verovatno - najjeftinija ponuda.

U Hrvatskoj su STB uređaji bili dostupni u maloprodajama tehničke robe, kao i objektima Hrvatske Pošte i Konzuma⁴³ rasprostranjenim širom zemlje. Takođe, država je pozivala prodavce tehničke robe da u dogovorenim terminima budu prisutni u manjim mestima (u kojima nema maloprodaja tehničke opreme), i to za vreme poseta mobilnog tima stručnjaka tim mestima u okviru *Digital Switchover Roadshow*-a po Hrvatskoj. O ovom primeru dobre prakse se može dalje čitati u pregledu šeme pomoći u Hrvatskoj u Aneksu 1.

Preporuke:

Razviti sistem vaučera za subvencionisanu nabavku STB uređaja, i definisati način njihove dostave ciljanim domaćinstvima i način realizacije.

Razmotriti pitanje poštovanja principa neutralnosti platforme, tj. realizacije vaučera za nabavku STB uređaja za bilo koju TV platformu prema izboru korisnika.

Sprovesti javnu nabavku bazičnih STB uređaja u skladu sa procenom broja domaćinstva koja su korisnici šeme pomoći.

Obezbediti dostupnost STB uređaja u maloprodajnim i drugim objektima u lokalnoj zajednici, posebno onim koje su geografski udaljene od gusto naseljenih mesta.

6.5. PRISTUPAČNOST STB UREĐAJA

Pojedine uspešno realizovane vodile su računa o pristupačnosti STB uređaja (kao i daljinskog upravljača) kao jednog od kriterijuma pri sprovođenju javne nabavke STB uređaja za potrebe šeme pomoći. Poželjno je da STB uređaj i pripadajući **daljinski upravljač budu posebno prilagođeni potrebama starijih lica i osobama sa invaliditetom** imajući u vidu različite senzorno-motorne teškoće u rukovanju uređajima (prema principu Dizajn za sve – veličina tastera, jednostavnost rukovanja).

STB uređaji kupljeni putem javne nabavke treba da imaju jasna **uputstva za instalaciju i upotrebu na srpskom jeziku**, kao i garanciju.

Preporuke:

Pri otvaranju javnog tendera za nabavku STB uređaja za šeme pomoći razmotriti uvođenje kriterijuma pristupačnosti STB uređaja i pratećeg daljinskog upravljača.

Takođe, jedan od kriterijuma treba da bude da uputstva za instalaciju i garancija uz STB uređaj budu napisani na srpskom jeziku.

⁴³ Maloprodajni lanac prehrambenog tipa, nalik na Maxi u Srbiji.

6.6. ULOGA VOLONTERSКИH SLUŽBI

Značajan doprinos sprovođenju šeme pomoći može da se ostvari angažovanjem **volontera** pri lokalnim kancelarijama za mlade, volonterskim servisima pri lokalnim samoupravama i/ili angažovanjem studenata volontera (za ostvarivanje studentske prakse i bodova).

Volonteri mogu da doprinesu angažovanjem na sledećim aktivnostima:

- informisanje korisnika na terenu,
- rad u pozivnom centru i
- pružanje tehničke pomoći (instalacija, obuka korisnika za korišćenje STB uređaja).

Volonterima je neophodno obezbediti obuku, upravljati njihovim radom i obezbediti im prevoz, hranu i piće kada pružaju usluge korisnicima, te se ostvaruje ušteta za rad samih volontera.

Putem pozivnog centra bi se evidentirali građani kojima je neophodna pomoć. Volonteri bi zatim u unapred definisanom periodu ili dogovorenom terminu obilazili data mesta i domaćinstva.

Tehnička pomoć podrazumeva povezivanje STB uređaja u domaćinstvu (po potrebi i nadogradnju spoljne antene), obuku o upotrebi, kao i zamenu STB uređaja u garantnom roku ukoliko dođe do kvara (održavanje).

Volonterski servis je korišćen u Hrvatskoj kroz saradnju države i pojedinih fakulteta. Za detalje pogledati pregled šeme pomoći sprovedene u Hrvatskoj u Aneksu 1.

Preporuka:

Razmotriti angažovanje volontera (lokalne kancelarije za mlade, volonterski servisi, organizacije civilnog društva, studenti volonteri) za pružanje usluga informisanja, rada u pozivnom centru, pružanje tehničke pomoći i ostalih pomoćnih aktivnosti važnih za uspešno sprovođenje šeme pomoći.

6.7. SPROVOĐENJE ŠEME POMOĆI PO PRINCIPU „KLJUČ U RUKE“

Kako bi se osiguralo da šema pomoći bude sprovedena efikasno i ekonomično, imajući u vidu složenost njene realizacije, idealno je da sve navedene usluge budu dodeljene jednoj kompaniji ili konzorcijumu, koji bi bili odgovorni za realizaciju i koordiniranje više aktivnosti.

Jedan od veoma efikasnih načina za sprovođenju šeme pomoći jeste organizovanje javne nabavke, tj. otvaranje javnog poziva za dostavljanje **ponuda za sprovođenje šeme pomoći po sistemu „ključ u ruke“**, i to za sledeće elemente: nabavka STB uređaja, antena i prateće opreme, rad pozivnog centra putem kojeg bi se pružale informacije i primale prijave za šemu pomoći, zatim usluge dostave, instalacije STB uređaja, po potrebi nadogradnja spoljne antene, edukacija o korišćenju i održavanje.

Neki od ponuđača, osim privatnih kompanija koji pružaju usluge tehničke prirode, mogu da budu javna preduzeća kao što je Pošta Srbije⁴⁴ ili Telekom Srbije, koji poseduju rasprostranjenu mrežu

⁴⁴ **Pošta Srbije kao partner države u sprovođenju šeme pomoći.** Tokom sastanka sa upravom JP PTT Srbija prepoznata je mogućnost da ova kompanija učestvuje u procesu digitalizacije televizije pružanjem usluga po proizvodnoj ceni (bez ostvarivanja zarade), kao vid društveno odgovornog poslovanja. JP PTT Srbija ima *potrebne ljudske resurse* – poštare koji imaju uspostavljen odnos poverenja sa lokalnim stanovništvom, kao i tehničare za potreban rad na terenu - sa iskustvom puštanja u rad usluga kablovske televizije, *mrežu uslužnih objekata* (u kojima bi mogli da budu na raspolaganju STB uređaji građanima koji imaju pravo na šemu pomoći, ili po potrebi da šalteri objekata Pošte budu ulazni kanal za prijavu i dostavu potrebnih dokumenata za šemu pomoći), *razvijenu logistiku distribucije i dostave* (univerzalni servis dostave, kroz koji pošiljke – na primer STB uređaji - stižu do svakog domaćinstva u Srbiji), kao i *iskustvo u projektima sličnog ili većeg obima* (prijava za besplatne akcije šest javnih preduzeća kroz koji je na šalterima Pošte Srbije primljeno preko 5 miliona prijava građana širom Srbije u periodu od šest meseci, sa oko 100 hiljada prijava na dnevnom nivou, kao i prijava za vraćanje oduzete imovine i obeštećenje, tj. restituciju za šta je primljeno ukupno oko 70 hiljada prijava).

JP PTT Srbije takođe u svom sastavu ima i štampariju za, na primer, izradu vaučera i informativnih brošura ili slično. U Hrvatskoj je, na primer, 75% iskorišćenih vaučera bilo putem Pošte Hrvatske.

poslovnica i zaposlenih (poštari, tj. tehničari). Ukoliko pojedinačne kompanije ili preduzeća nisu u mogućnosti da samostalno ponude sve potrebne usluge, moguće je formiranje **konzorcijuma**.

Iskustvo zemalja koje su dodelile pružanje usluga najboljem ponuđaču jeste da treba **precizno definisati nivo kvaliteta i rokove pružanja usluga, i predvideti plaćanje penala** ukoliko se ne ispuni propisano.⁴⁵

Iskustvo Velike Britanije svedoči o ostvarenim uštedama i tome da je postignut visok nivo usluge kroz sprovođenja šeme pomoći po sistemu „ključ u ruke“,⁴⁶.

Za detalje o ovakvom načinu pružanja usluga šema pomoći pogledati primere šema pomoći u Ujedinjenom Kraljevstvu i Mađarskoj u Aneksu 1.

Preporuke:

Razmotriti raspisivanje javnog poziva za dostavljanje ponuda za sprovođenje šeme pomoći po sistemu „ključ u ruke“.

Ugovorom sa odabranim ponuđačem precizno definisati nivo kvaliteta i rokove pružanja usluga, i predvideti plaćanje penala ukoliko se ne ispuni propisano – ukoliko se raspisuje javni poziv za dostavljanje ponuda.

Razmotriti da Pošta Srbije bude partner države u sprovođenju šeme pomoći pružajući usluge po povlašćenju ili proizvodnoj ceni.

6.8. MEDIJSKA KAMPANJA

Uspešno sprovedena medijska kampanja sa pratećim sistemom neposrednog informisanja građana putem volitera ili slično na lokalnom novou je jedna od ključnih uslova za uspešno sprovođenje šeme pomoći u digitalnoj tranziciji.

Istraživanja tržišta sprovedena u pojedinim zemljama ukazuju da su korisnici zemaljske televizije najčešće stari, nezaposleni, siromašna domaćinstva, kao i ona u ruralnim područjima. Medijska kampanja za podizanje svesti o procesu digitalizacije i šemi pomoći treba da bude pružena putem tradicionalnih medija (lokalnih i nacionalnih radija, televizije, lokalnih novina), kao i da je na raspolaganju pozivni centar. Da bi se gledaocima pomoglo da se adekvatno pripreme za proces digitalizacije, mediji treba da se obraćaju domaćinstvima koja zavise od zemaljskog emitovanja **koristeći različite oblike komunikacije**, kako bi stigli do različitih grupa građana.

Iz tog razloga **jezik koji se koristi treba da bude potpuno razumljiv** svim građanima, bez upotrebe akronima i tehničkih termina. U Hrvatskoj upotreba duhovitih radijskih i TV reklama, sa poznatim glumcima, u duhu naroda, koje jednostavnim jezikom i jasno prenose poruku. U Hrvatskoj je takođe kreiran DTV vodič – petominutne emisije koje nude odgovor na često postavljana pitanja, koristeći jednostavan, razumljiv jezik i namenjen građanima koji ne usvajaju nove tehnologije brzo i lako. U Estoniji, medijskom kampanjom su se najpre obraćali onima koji rado prihvataju nove tehnologije (25%) (*early adopters*), zatim opštoj javnosti (50%), a naposljetku najpasivnijim građanima (25%).

Putem javnog nadmetanja ponuđača može da se dobije optimalan odnos kvaliteta i utrošenog novca, i poželjno je da se organizuje tender za sprovođenje usluga po sistemu „ključ u ruke“. Sa druge strane, s obzirom da Pošta Srbije može da ponudi ove usluge po povlašćenju i čak proizvodnoj ceni, a uzimajući u obzir i dužinu trajanja procesa javne nabavke i rok za završetak digitalizacije zemaljske televizije (leto 2015. godine) vredno je da se razmotri da Pošta Srbije bude partner države u sprovođenju šeme pomoći.

⁴⁵ A DIGITAL SWITCHOVER HELP SCHEME FOR SERBIA, *A preliminary report by Wilf White, Director of Policy & Communications, BBC Digital Switchover Help Scheme UK*

⁴⁶ A DIGITAL SWITCHOVER HELP SCHEME FOR SERBIA, *A preliminary report by Wilf White, Director of Policy & Communications, BBC Digital Switchover Help Scheme UK*

Medijska kampanja bi trebalo da bude sprovedena na lokalnim i nacionalnim radio i TV stanicama, kao i lokanim novinama, jer grupe građana na koje digitalizacija televizije ima uticaj prevashodno koriste ove **tradicionalne medije za informisanje**. Anкета sprovedena u Bosni i Hercegovini⁴⁷ ukazuje na to da većina građana koja prati zemaljsku televiziju preferira tradicionalne vidove informisanja (putem radija, televizije i telefona-pozivnog centra).

Poželjno je da **kampanja traje bar šest meseci pre, kao i mesec dana nakon datuma prelaska** na digitalno emitovanje u datoj regiji; praksa je pokazala da uvek ima domaćinstava koja se ne informišu na vreme, ili zakasne da se prijave za pomoć. Nacionalne radio i TV stanice treba da budu uključene u medijsku kampanju bar šest meseci pre datuma prelaska na digitalno emitovanje u *prvom* regionu, i mesec dana nakon prelaska na digitalno emitovanje radio i TV signala u *poslednjem* regionu.

Informacije treba da budu **dostupne na mestima sa većom frekvencijom građana**. U Španiji informacije su bile dostupne na pijacama i lokalnim događajima, domovima zdravlja i drugim zdravstvenim centrima, bankama i centrima za stare. U Švedskoj, namenski autobus (u prepoznatljivoj ciklama boji) je putovao širom zemlje i informisao javnost o procesu digitalizacije; autobus bi stajao u gradskim centrima kako bi gledaoci imali priliku da uđu i postavе pitanja, a vreme dolaska autobusa najavljivano je u lokalnim medijima.

I pored dostupnosti informacija putem navedenih tradicionalnih medija, praksa pokazuje da postoje kategorije stanovništva do kojih ove informacije ne dopiru. Zato je od velike važnosti da se **angažuju dobrovoljci na lokalnom nivou** koji su u čestom kontaktu sa velikim brojem ljudi (na primer frizeri, poštari, predsednici saveta mesnih zajednica, vozači autobusa, i slično) koji bi skretali pažnju svojim sugrađanima na to da se dešava digitalizacija televizije, da postoji šema pomoći i kome mogu da se obrate za više informacija kako bi nesmetano mogli da nastave da gledaju televiziju.⁴⁸

Dodatno, tokom razgovora sa zainteresovanim stranama u procesu digitalizacije zemaljske televizije u Srbiji došlo se na ideju o informisanju građana na lokalnom nivou posredstvom predsednika saveta mesnih zajednica, popisivača stanovništva iz 2011. godine, volontera pri lokalnim samoupravama i lokalnim kancelarijama za mlade i drugih lokalnih organizacija i udruženja.

Republička radiodifuzna agencija (RRA) prema svojoj nadležnosti može da apeluje na sve TV i radio stanice u Srbiji da emituju reklamne poruke u udarnim terminima bez naknade, kao vid podrške projektu od državne važnosti. Preporuka je da RRA propiše i napomene da se emitovanje ovih poruka ne računa u komercijalne reklamne minute, kako se ne bi ugrozio prihod TV i radio stanica od emitovanja reklama od kojih se finansira njihov rad. Radio-televizija Srbije, kao javni servis, trebalo bi da predvodi medijsku kampanju i bude primer drugim radio i TV stanicama kako da to sprovede.

Takođe, preporučuje se da u najgledanijim zabavnim emisijama na nacionalnom i lokalnom nivou **preko ekrana prikazuje „traka“ (telop), kao i tokom vesti**, koja bi sadržala informacije o prelasku na digitalno emitovanje, kriterijumima za šemu pomoći i broju kontakt centra sa besplatnim pozivom. Kako se bliži datum prelaska na digitalno emitovanje, tako ova traka treba da bude šira, tj. zauzima veći deo ekrana, tako da ona dan pred isključenje pokriva 90% ekrana. Ovo je vrlo efikasan i ekonomičan vid obaveštavanja javnosti o predstojećoj digitalnoj tranziciji. Pogledati primer upotrebe *telop*-a u UK u Aneksu 1.

⁴⁷ Telefonsko istraživanje javnog mnijenja sprovedeno u novembru 2012. u sklopu projekta SEE Digi.TV u okviru programa Transnacionalne saradnje za jugoistočnu Evropu vezano za proces digitalizacije u BiH

⁴⁸ Ujedinjeno Kraljevstvo je odlična studija slučaja o angažovanju velikog broja volontera, za detalje videti pregled šeme pomoći Ujedinjenog Kraljevstva u Aneksu 1

Preporuke:

Medijska kampanja treba da bude pružena kako putem tradicionalnih (lokalnih i nacionalnih radija, televizije, lokalnih novina) medija, tako i na netradicionalne načine (visoko frekventna mesta, mobilni autobus, telopi, i dr).

Komunikacija sa građanima treba da bude jednostavna, jasna i svima razumljiva.

RRA treba da apeluje na sve TV i radio stanice u Srbiji da emituju reklamne poruke u udarnim terminima bez naknade.

Nacionalna kampanja treba da traje bar šest meseci pre početka prelaska na digitalno emitovanje u prvoj regiji, i mesec dana nakon prelaska u poslednjoj regiji u kojoj se sprovodi isključene signala.

Kampanja treba da traje bar šest meseci pre, kao i mesec dana nakon datuma prelaska na digitalno emitovanje u svakoj pojedinačnoj regiji u kojoj se sprovodi isključene signala.

Koristiti telop u udarnim terminima televizijskih programa.

6.9. POZIVNI CENTAR

Sve zemlje koje su prošle ili su u procesu prelaska na digitalno emitovanje TV signala uspostavile su pozivni centar za komunikaciju sa građanima. Zadaci pozivnog centra jesu pružanje usluga: govornog automata sa osnovnim informacijama, pružanje konkretnih informacija kroz razgovor sa agentom, evidentiranje vremena posete domaćinstvima kojima je potrebno pružanje tehničke pomoći, evidentiranje žalbi, itd.

Pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem je veoma važna komponenta sprovođenja šeme pomoći, kao i digitalizacije zemaljske televizije uopšte. Putem nje će se, sem ugroženih grupa stanovništva koji imaju pravo i koji se putem pozivnog centra za nju prijavljuju, obavestavati i svi drugi građani. Građani koje najviše zbunjuje digitalna tranzicija i kojima je potreba podrška da je nesmetano prođu se obavestavaju putem tradicionalnih medija, gde je telefon jedan od osnovnih načina za informisanje.

Pozivni centri uvek rade na principu **jedinstvenog besplatnog pozivnog broja** na teritoriji cele zemlje. Putem pozivnog centra pružaju se informacije o procesu digitalizacije uopšte, informacije o šemi pomoći, i primaju prijave za šemu pomoći i usaglašava vreme pružanja usluga.

Pre početka rada pozivnog centra može da se napravi **spisak često postavljanih pitanja** na osnovu rada sa fokus grupama gledalaca (na primer starim licima, osobama sa invaliditetom). Baza znanja bi se potom dopunjavala tokom rada centra, tako što bi agent ubeležio novo pitanje i dogovorio se sa korisnikom koje vreme mu odgovara da ga nazove i pruži mu traženi odgovor.

Van radnog vremena pozivnog centra, i dok se čeka na razgovor sa operaterom, na raspolaganju treba da bude **govorni automat** koji nudi snimljene odgovore na često postavljana pitanja, čime se rasterećuje rad agenata.

Praksa pokazuje da je **opterećenje pozivnog centra** najveće nakon emitovanja radijskih i TV reklama, pa je poželjno unapred znati termine emitovanja poruka građanima. Takođe, vršna opterećenja se dešavaju neposredno pre i posle gašenja analognog signala.

Potrebno je da kapacitet pozivnog centra u ljudskim (broj agenata) i tehničkim (broj pristupnih telefonskih linija) resursima bude fleksibilan, jer je teško unapred predvideti broj i trajanje poziva, kao i periode vršnog opterećenja. Orijentaciono, u početku kampanje bi moglo da bude angažovano pet agenata u smeni, a kroz praksu bi se pokazalo da li je, koliko i kada potrebno povećati broj agenata, kao i prilagoditi radno vreme (npr. vikendom).

Procenjeni ukupan očekivani broj poziva u Srbiji je oko 350 hiljada⁴⁹. Broj poziva može da varira u zavisnosti od medijske kampanje i koliko je ona jasna, kao i odabranog modela šeme pomoći (da li je na zahtev, i što je složeniji – to se može očekivati veći broj poziva), te bi mogao da dostigne i broj od 600.000 poziva.

Cene poziva iz fiksne i mobilne mreže drastično se razlikuju. Zato je preporuka da pozivi upućeni pozivnom centru sa besplatnim pozivnim brojem budu omogućeni samo iz fiksne telefonske mreže, kako bi funkcionisanje pozivnog centra bilo ekonomično.

Iskustvo Republike Hrvatske pokazuje da nije bilo poziva posle 21h uveče, tako da **radno vreme pozivnog centra** treba ograničiti do 21h.

Preporuke:

Uspostaviti pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem za sve građane, koji je na raspolaganju građanima već mesec dana pre, kao i mesec dana nakon isključena analognog signala.

Raditi sa fokus grupom da se uspostavi incijelna baza odgovora na često postavljana pitanja.

Van radnog vremena i tokom čekanja na razgovor sa operaterom na raspolaganju treba da je govorni automat sa snimljenim odgovorima na često postavljana pitanja.

Kapacitet pozivnog centra u ljudskim i tehničkim resursima treba da bude fleksibilan, i povećavati ga u skladu sa potrebama opterećenja.

Primati pozive samo iz fiksne telefonske mreže.

6.10. POMOĆ DOMAĆINSTVIMA U SLUČAJU NEDOSTUPNOSTI SIGNALA DIGITALNE ZEMALJSKE TELEVIZIJE

Ukoliko je u pojedinim domaćinstvima - koja su korisnici analogne zemaljske televizije - loš, onemogućen⁵⁰ ili nepostojeći prijem digitalne zemaljske televizije, ova domaćinstva će biti prinuđena da postanu korisnici neke druge TV platforme koja se plaća, u skladu sa raspoloživim tehničkim mogućnostima. Preporučuje se da se ovim domaćinstvima nadoknadi **barem jednokratni trošak kupovine prijemne opreme i uspostavljanja usluge**. Videti više informacija o iskustvu Francuske u Poglavlju 2, Tabela 5.

Pored ovog načina subvencionisanja, operatori drugih, komercijalnih TV platformi (kablovskih, satelitskih i IPTV) bi mogli kao vid društveno odgovornog poslovanja da ponude svoje usluge ovim domaćinstvima besplatno ili po proizvodnoj ceni, tj. bez ostvarivanja zarade, pod uslovom da pružanje usluge ne podrazumeva nove investicije u infrastrukturu datog TV operatora.

Preporuka:

Domaćinstvima u kojima je loš ili nema prijema signala digitalne zemaljske televizije nadoknaditi jednokratni trošak potrebne prijemne opreme i uspostave usluge operatora čije su usluge na raspolaganju.

⁴⁹ Procena je napravljena na osnovu iskustva iz Hrvatske, gde je za tri godine primljeno oko 170 hiljada poziva, ali je šema pomoći bila univerzalna, jednostavnija od predloženih. Detalji o broju primljenih poziva, često postavljanim pitanjima i slično pozivnih centara u digitalnoj tranziciji drugih zemalja nisu na raspolaganju.

⁵⁰ Prijem može biti onemogućen usled smetnji zbog emitovanja signala susednih zemalja, što je iskustvo Hrvatske u istarskoj regiji.

6.11. DRUŠTVENO ODGOVORNA DIGITALIZACIJA

Digitalizacija zemaljske televizije je projekat od državne važnosti i doprinosi socijalnoj uključenosti, kao i razvoju ekonomije čitave države. Potrebno je da se sve zainteresovane strane, bilo iz privatnog, javnog ili drugih sektora uključe, svako u svom domenu poslovanja, i daju maksimalan doprinos da se ovaj proces završi uspešno, u što kraćem roku i uz što manje utrošenih sredstava.

Država ima mogućnost da pozove sve kompanije da doprinesu procesu digitalizacije koji je od državne važnosti tako što će u svom domenu poslovanja da ponude neke usluge po proizvodnoj ceni, ili besplatno – koliko je to u njihovoj moći.

Nacionalne i lokalne radio i TV stanice mogu da učestvuju u ovom važnom projektu tako što će omogućiti besplatno emitovanje reklama u udarnim terminima⁵¹, obavestavati javnost u informativnim emisijama, i imati priloge i gostovanje stručnjaka iz ove oblasti u drugim gledanim emisijama. Slično se odnosi na štampane medije.

U razgovorima sa predstavnicima pojedinih kompanija koje su zainteresovane strane u procesu digitalizacije zemaljske televizije prepoznata je volja da doprinesu procesu digitalizacije televizije kroz društveno odgovorne aktivnosti. Jedan vid pomoći je, na primer, obezbeđivanje pristupa satelitskoj televiziji domaćinstvima koja eventualno ne budu pokrivena digitalnim zemaljskim signalom po završetku digitalne tranzicije, ili nudi usluge kablovskih operatera besplatno u slučaju da imaju razvijenu infrastrukturu do datih domaćinstava, te se od njih ne zahtevaju nova ulaganja.

Dalje, Telekom Srbija bi trebalo da bude u mogućnosti da po proizvodnim cenama ustupi na korišćenje besplatni pozivni broj pozivnog centra, kao i sam telefonski saobraćaj koji se kroz pozivni centar ostvari.

Pošta Srbije može takođe da doprinese u svom domenu poslovanja kroz, na primer, dostavu vaučera identifikovanim licima koja imaju pravo na korišćenje šeme pomoći i mnoge druge usluge, po povlašćenju ili proizvodnoj ceni.

Preporuke:

Država treba da pozove sve kompanije, preduzeća, organizacije, udruženja i slično da daju svoj doprinos u vidu društveno odgovornih aktivnosti u domenu svog poslovanja da doprinesu uspešnom sprovođenju šeme pomoći i digitalizaciji zemaljske televizije:

- besplatno emitovanje informativnih reklama na nacionalnim i lokalnim radio i TV stanicama,
- pristup drugim TV platformama u slučaju nemogućnosti prijema digitalnog zemaljskog signala, po povlašćenim cenama,
- besplatni pozivni broj pozivnog centra i besplatni telefonski saobraćaj,
- usluge Pošte Srbije po povlašćenju ili proizvodnoj ceni (poštanske usluge za potrebe digitalizacije).

6.12. DIGITALNA OPREMA DOSTUPNA NA RATE

U slučaju nedostatka potrebnih sredstava za sprovođenje šeme pomoći za socijalno ugrožene kategorije stanovništva, preporučuje se uvođenje mogućnosti za subvencionisanu kupovinu STB uređaja **na rate**. Država bi trebalo da sprovede javnu nabavku STB-ova sa minimalnim

⁵¹ Emitovanje ovih reklama se ne bi računalo u komercijalne minute koje televizije imaju na raspolaganju za emitovanje EPP poruka, i od kojih stvaraju zaradu. Na ovaj način njihov prihod ne bi bio ugrožen. Ovo je u nadležnosti Republičke radiodifuzne agencije, RRA.

funkcionalnostima i tako postigne njihovu minimalnu cenu, kao i ponudi ugroženim građanima da ih otplaćuju kroz mesečne rate malog iznosa.

U Mađarskoj je kompanija Antenna Hungaria, pandan preduzeća Emisiona tehnika i veze u Srbiji, nezavisno od sprovođenja šeme pomoći, nudila STB uređaje na rate, tako da mesečna rata nije prelazila 1% minimalne neto plate. BJR Makedonija takođe planira da nabavi STB uređaje putem javne nabavke, a zatim ponudi socijalno ugroženim građanima da ih otplaćuju kroz mesečne rate.

Preporuka:

U slučaju nedostatka potrebnih sredstava, sprovesti javnu nabavku STB uređaja minimalnih funkcionalnosti i učiniti ih pristupačnim ugroženim građanima u digitalnoj tranziciji kroz mesečne rate malog iznosa.

7. PREPORUKE

Opšte preporuke pri osmišljavanju i realizaciji šeme pomoći:

- Šema pomoći mora biti osmišljena u skladu sa lokalnim specifičnostima na način da sve društvene grupe budu uključene u digitalnu tranziciju.
- Razviti kriterijume za identifikaciju društvenih grupa koje bi u procesu digitalizacije trebalo podržati su, ne izostavljajući kriterijume poput: materijalne ugroženosti, zdravstvenih kriterijuma i starosti.
- Oblik pružanja pomoći (subvecionisanje STB uređaja ili pružanje tehničke podrške) uskladiti sa potrebama grupa koje su šemom pomoći podržane,
- Blagovremeno budžetiranje i planiranje sredstava za sprovođenje šeme pomoći (pri izradi i rebalansu budžeta za 2014. i 2015. godinu, prodaja digitalne dividende, zaduživanje, emisija državnih obveznica i dr.),
- Realizaciju šeme pomoći sprovesti u skladu sa zakonodavnim odredbama o dodeli državne pomoći, u saradnji sa Ministarstvom finansija i privrede/Komisijom za kontrolu državne pomoći,
- Prilagođavanje zakonodavnog okvira, posebno imajući u vidu administrativne procedure i pretpostavke za realizaciju šeme pomoći, kao i pitanje zaštite ličnih podataka potencijalnih korisnika šeme pomoći.
- Izrada mape puta (*roadmap*) za realizaciju aktivnosti šeme pomoći, koji bi služio kao akcioni plan i jasno definisao podelu nadležnosti i obaveza, vremenski okvir i pokazatelje uspešnosti šeme pomoći.

Snažno liderstvo, međuinstitucionalna saradnja i podela nadležnosti:

- Uspostaviti Radnu grupu za upravljanje šemom pomoći, koja okuplja predstavnike svih relevantnih institucija i organizacija, na svim nivoima vlasti, sa ciljem upravljanja i nadzora nad realizacijom šeme pomoći.
- Definirati mandat, nadležnosti i sredstva potrebna za rad tela/organizacije, čiji je cilj uspešno sprovođenje šeme pomoći.

Usvajanje modela šeme pomoći:

- **Socijalno-inkluzivan model**, iako fiskalno i administrativno najzahtevniji jedini je od predloženih modela koji uspeva da ravnopravno uključi sve ugrožene grupe i podrži digitalnu tranziciju. Kao takav jedino ovaj model može se preporučiti kao model podrške. Model obuhvata *finansijsku pomoć* prilikom kupovine STB uređaja siromašnim domaćinstvima u Srbiji, kao i *tehničku pomoć* starijim licima i osobama sa invaliditetom. Troškovi ovog modela kreću se između 9,3 do 11,9 miliona evra u zavisnosti od scenarija iskorišćenost šeme pomoći.

Ovaj model obuhvata podršku:

- domaćinstvima primaocima novčane socijalne pomoći, dečijeg dodatka i dodatka za tuđu negu i pomoć,
- najugroženijim domaćinstvima među izbegličkim i IRL domaćinstvima
- staračkim domaćinstvima koja žive na selua (članovi stariji od 65 godina),
- primaocima niskih penzija

Ovaj model pokriva značajan broj materijalno i zdravstveno ugrožene populacije, kao i staračka domaćinstva kako u selima tako i u gradu. Zbog toga je ovaj model najefikasniji

u pogledu povećanja efikasnosti digitalne tranzicije, jer će skoro sve ranjive grupe biti pomognute.

STB subvencija bi bila ponuđena svim pripadnicima ugroženih grupa, a tehnička pomoć bila ponuđena samo starijima od 65 godina i primaocima TNP.

Identifikovanje domaćinstava koja će biti potencijalni korisnici šeme pomoći:

- Prilikom identifikacije domaćinstava koja će biti korisnici šeme pomoći, trebalo bi razmisliti i o uključivanju i onih najugroženijih koji su van sistema socijalne zaštite na republičkom nivou. Za izradu baze korisnika buduće šeme pomoći, moguće je koristiti i bazu DILS projekta i bazu energetske socijalnih karata, ukoliko ove baze budu završene pre nego što počne implementacija šeme pomoći prilikom digitalizacije.
- Pratiti razvoj DILS projekta za informatizaciju sistema socijalne zaštite na lokalnom nivou i na zakonski način iskoristiti uspostavljenu evidenciju za identifikaciju ugroženih grupa stanovništva u digitalnoj tranziciji.

Pilot šema pomoći i regionalno sprovođenje šeme pomoći:

- Razmotriti sprovođenje pilot projekta šeme pomoći, u urbanoj i ruralnoj sredini, kako bi se utvrdila delotvornost predviđenog modela šeme pomoći i definisao finalni model šeme pomoći koji će se sprovesti u ostalim delovima zemlje.
- Razmotriti pilotiranje različitih vidova nabavke STB uređaja i pružanja tehničke pomoći na terenu (model «ključ u ruke», volonterske službe, angažovanje studenata u okviru studentske prakse, itd.).

Sistem vaučera, neutralnost platforme, javna nabavka STB uređaja i njihova dostupnost:

- Razviti sistem vaučera za subvencionisanu nabavku STB uređaja, i definisati način njihove dostave ciljanim domaćinstvima i način realizacije.
- Razmotriti pitanje poštovanja principa neutralnosti platforme, tj. realizacije vaučera za nabavku STB uređaja za bilo koju TV platformu prema izboru korisnika.
- Sprovesti javnu nabavku bazičnih STB uređaja u skladu sa procenom broja domaćinstva koja su korisnici šeme pomoći.
- Obezbediti dostupnost STB uređaja u maloprodajnim i drugim objektima u lokalnoj zajednici, posebno onim koje su geografski udaljene od gusto naseljenih mesta.

Pristupačnost STB uređaja:

- Pri otvaranju javnog tendera za nabavku STB uređaja za šeme pomoći razmotriti uvođenje kriterijuma pristupačnosti STB uređaja i pratećeg daljinskog upravljača.
- Takođe, jedan od kriterijuma treba da bude da uputstva za instalaciju i garancija uz STB uređaj budu napisani na srpskom jeziku.

Uloga volonterskih službi:

- Razmotriti angažovanje volontera (lokalne kancelarije za mlade, volonterski servisi, organizacije civilnog društva, studenti volonteri) za pružanje usluga informisanja, rada u pozivnom centru, pružanje tehničke pomoći i ostalih pomoćnih aktivnosti važnih za uspešno sprovođenje šeme pomoći

Sprovođenje šeme pomoći po principu „ključ u ruke“:

- Razmotriti raspisivanje javnog poziva za dostavljanje ponuda za sprovođenje šeme pomoći po sistemu „ključ u ruke“.

- Ugovorom sa odabranim ponuđačem precizno definisati nivo kvaliteta i rokove pružanja usluga, i predvideti plaćanje penala ukoliko se ne ispuni propisano – ukoliko se raspisuje javni poziv za dostavljanje ponuda.
- Razmotriti da Pošta Srbije bude partner države u sprovođenju šeme pomoći pružajući usluge po povlašćenoj ili proizvodnoj ceni.

Medijska kampanja:

- Medijska kampanja treba da bude pružena kako putem tradicionalnih (lokalnih i nacionalnih radija, televizije, lokalnih novina) medija, tako i na netradicionalne načine (visoko frekventna mesta, mobilni autobus, telopi, i dr).
- Komunikacija sa građanima treba da bude jednostavna, jasna i svima razumljiva.
- RRA treba da apeluje na sve TV i radio stanice u Srbiji da emituju reklamne poruke u udarnim terminima bez naknade.
- Nacionalna kampanja treba da traje bar šest meseci pre početka prelaska na digitalno emitovanje u prvoj regiji, i mesec dana nakon prelaska u poslednjoj regiji u kojoj se sprovodi isključene signala.
- Kampanja treba da traje bar šest meseci pre, kao i mesec dana nakon datuma prelaska na digitalno emitovanje u svakoj pojedinačnoj regiji u kojoj se sprovodi isključene signala.
- Koristiti telop u udarnim terminima televizijskih programa.

Pozivni centar:

- Uspostaviti pozivni centar sa besplatnim pozivnim brojem za sve građane, koji je na raspolaganju građanima već mesec dana pre, kao i mesec dana nakon isključena analognog signala.
- Raditi sa fokus grupom da se uspostavi incijelna baza odgovora na često postavljana pitanja.
- Van radnog vremena i tokom čekanja na razgovor sa operaterom na raspolaganju treba da je govorni automat sa snimljenim odgovorima na često postavljana pitanja.
- Kapacitet pozivnog centra u ljudskim i tehničkim resursima treba da bude fleksibilan, i povećavati ga u skladu sa potrebama opterećenja.
- Primati pozive samo iz fiksne telefonske mreže.

Pomoć domaćinstvima u slučaju nedostupnosti signala digitalne zemaljske televizije:

- Domaćinstvima u kojima je loš ili nema prijema signala digitalne zemaljske televizije, a gledaoci su analogne zemaljske televizije, nadoknaditi jednokratni trošak potrebne prijemne opreme i uspostave usluge operatora čije su usluge na raspolaganju.

Društveno odgovorna digitalizacija:

- Država treba da pozove sve kompanije, preduzeća, organizacije, udruženja i slično da daju svoj doprinos u vidu društveno odgovornih aktivnosti u domenu svog poslovanja da doprinesu uspešnom sprovođenju šeme pomoći i digitalizaciji zemaljske televizije:
 - besplatno emitovanje informativnih reklama na nacionalnim i lokalnim radio i TV stanicama,
 - pristup drugim TV platformama u slučaju nemogućnosti prijema digitalnog zemaljskog signala, po povlašćenim cenama,
 - besplatni pozivni broj pozivnog centra i besplatni telefonski saobraćaj,
 - usluge Pošte Srbije po povlašćenoj ili proizvodnoj ceni (poštanske usluge za potrebe digitalizacije).

Digitalna oprema dostupna na rate:

- U slučaju nedostatka potrebnih sredstava, sprovesti javnu nabavku STB uređaja minimalnih funkcionalnosti i učiniti ih pristupačnim ugroženim građanima u digitalnoj tranziciji kroz mesečne rate malog iznosa.

ANEKSI

Aneks 1. Detaljni prikaz relevantnih šema pomoći pojedinačnih država

Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske

Šemu pomoći u ovoj državi vodio je BBC, u skladu sa sporazumom potpisanim sa Vladom Ujedinjenog Kraljevstva.

U periodu 2007-2012. godine šemom pomoći nuđena je praktična pomoć u prebacivanju jednog TV prijemnika po domaćinstvu na digitalni prijem starijim licima i osobama sa invaliditetom koji su ispunjavali određene uslove. Vlada je odlučila da uloži sve moguće napore da osigura da sva lica koja ispunjavaju uslove mogu da nastave da prate javne televizijske kanale nakon prelaska, i postavili su cilj ostvarivanja visoke stope zadovoljstva uslugama, kao i ekonomičnosti. Pomoć je uključivala opremu koja je jednostavna za korišćenje, ugradnju uz nadogradnju antenskog sistema po potrebi, kao i 12 meseci održavanja.

Vlada je odlučila da je tokom procesa digitalizacije televizije neophodno pomoći tehnološki slabije upućene osobe, pošto je malo verovatno da bi brzo ili samostalno usvojili nove tehnologije (statistika u Ujedinjenom Kraljevstvu pokazala je da je stopa prelaska na digitalnu TV bila nešto niža u domaćinstvima osoba sa invaliditetom i značajno niža u domaćinstvima osoba starijih od 75 godina, u poređenju sa prosečnom stopom prelaska).

Šema pomoći za prelazak na digitalnu TV je ponuđena za preko sedam miliona domaćinstava sa starijim licima i osobama sa invaliditetom. Pomoć je iskoristilo preko 1,3 miliona domaćinstava. Šema pomoći je poštovala princip neutralnosti platforme i sprovedena je u skladu sa pravilima za dodeljivanje državne pomoći EU. Proces subvencionisanja digitalizacije završen je krajem 2012. godine.

Kriterijumi za ostvarivanje prava na pomoć bili su isključivo zdravstveni (medicinski) ili starosni. Uslove su ispunjavala:

- lica starija od 75 godina,
- osobe koje primaju nadoknade po osnovu invaliditeta,
- lica koja borave u staračkom/starateljskom domu,
- slepa lica ili lica sa oštećenim vidom.

Ekonomski kriterijum (materijalno stanje domaćinstva) korišćen je tek u drugoj instanci, tj. nakon prvobitnog odabira domaćinstava prema zdravstvenom i starosnom kriterijumu, i podrazumevao je subvenciju od 100% troška instalacije, pored subvencije i samog aparata.

Od najvećeg broja domaćinstava se tražilo da doprinesu 40 funti (oko 47 evra), od ukupno 120 funti, dok se licima koja su ispunjavala uslove po osnovu prihoda pomoć pružala besplatno.

Kao što je već navedeno, Šemom pomoći je rukovodilo preduzeće BBC u ime Vlade. BBC je osnovao posebnu ćerku kompaniju pod nazivom *Digital Switchover Help Scheme Ltd* (DSHS)⁵²

⁵² www.helpscheme.co.uk

radi upravljanja šemom.⁵³ Vlada je DSHS-u obezbedila sve neophodne podatke o licima koja ispunjavaju propisane uslove.⁵⁴

Po prijemu podataka, kompanija DSHS slala je pisma licima koja su ispunjavala uslove (oko 7 miliona domaćinstava), koristeći pojednostavljeni jezik, razumljiv starijim osobama koja nisu upoznata sa novim tehnologijama, i to u tri navrata.

Od ovih 7 miliona lica, oko 80% je prošlo kroz postupak prelaska samostalno, ili uz pomoć porodice, prijatelja i sl. Dodatnih oko 15% je uz pomoć porodice ili prijatelja odgovorila na pisma DSHS ili se telefonom javili da žele da iskoriste svoje pravo na pomoć. Preostalih 5% bila su lica koja nisu mogla da se oslone na porodicu ili prijatelje, niti su odgovorili na pisma ili se javili telefonskoj službi pomoći.⁵⁵ U pitanju su uglavnom bili stanovnici gradova, a ne ruralnih oblasti kao što bi se moglo pretpostaviti. Iskustva su pokazala da su stanovnici sela bolje međusobno povezani. **Izolovanim stanovnicima gradova pomoć je bila najpotrebnija.**⁵⁶ Iskustva pokazuju da ljudi najviše cene praktičnu pomoć – ugradnju uređaja, objašnjavanje potrošačima kako da ga koriste, a potom i dostupno održavanje i besplatnu pomoć putem telefona.

Realizacija šeme pomoći imala je podršku velikog broja volonterskih službi i organizacija na lokalnom nivou.⁵⁷ Osim toga, u toku je bila i intenzivna medijska kampanja⁵⁸. Specifični „telopi“, odnosno tekst prikazan preko ekrana čija se širina povećavala što se više bližio dan isključenja, pokazali su se kao posebno efikasan i ekonomičan način oglašavanja. Njime se ukazivalo na to da se analogna TV gasi, i pružale se informacije kome se obratiti za pomoć. Emiteri su ovaj vid oglašavanja sproveli jednostavno i bez dodatnih troškova.

Osigurano je da su uređaji što jednostavniji za upotrebu. STB uređaji nudili su automatsko nalaženje programa, kao i mogućnost da se prevod (titlovi) ili audio opis uključuju na pritisak jednog tastera. Osim toga, lica koja su vršila ugradnju bila su obučena za rad sa različitim kategorijama stanovništva, tako da su – na primer – sačekali malo duže da bi starija lica ili osobe

⁵³ Tokom sprovođenja šeme bilo je 20-30 zaposlenih sa punim radnim vremenom (35 zaposlenih u vršnom periodu), od čega su neki bili smešteni u regionima.

⁵⁴ Kompanija DSHS nije utvrđivala da li neko ispunjava uslove za pomoć. Ukoliko bi im se lice obratilo za pomoć, tvrdeći da ispunjava uslove (recimo da je osoba sa invaliditetom, ali ne prima nikakvu vrstu nadoknade po osnovu invaliditeta od države), kompanija DSHS bi ih prosledila relevantnim institucijama kako bi prvo ostvarili svoje pravo na beneficije (naknadu po osnovu invaliditeta od države u navedenom primeru) na osnovu kojih ispunjavaju uslove za pomoć u procesu digitalizacije televizije. Šema pomoći pri digitalizaciji je imala zanemarljiv uticaj na stopu potražnje socijalne pomoći.

⁵⁵ Iz razgovora obavljenih sa Wilf White, *Director of Policy & Communications, BBC Digital Switchover Help Scheme UK*

⁵⁶ Kako bi se došlo do njih, bilo je neophodno pronaći osobe koje ih poznaju i kojima veruju, da im zakucaju na vrata i obaveste ih o prelasku i šemi pomoći, kao što su poštar, dostavljači mleka, sveštenici, vozači autobusa, odnosno lica zaposlena u zdravstvenim ustanovama ili lokalnim udruženjima.

⁵⁷ Oko 116 hiljada volontera su u lokalnim zajednicama dobrovoljno podizali svest o dostupnoj pomoći. Takođe, oko 11 hiljada lokalnih organizacija je podržavalo sprovođenje šeme pomoći.

⁵⁸ Način informisanja kreiran je kroz prvobitne konsultacije sa starijim licima i osobama sa invaliditetom. Pisma koja su poslata onima koji ispunjavaju uslove osmišljena su uzimajući u obzir njihove potrebe (na primer, onima koji su registrovani kao slepi ili lica sa oštećenim vidom slat je audio CD).

sa invaliditetom otvorile vrata, ili bi strpljivo više puta ponovili dogovorenu lozinku kako bi korisnici bili sigurni da zaista dolaze iz šeme za pomoć⁵⁹.

Vlada je u potpunosti *outsource*-ovala sprovođenje šeme pomoći putem javne nabavke: uspostavljanje i rad kontakt centra, nabavku STB uređaja jednostavnih za upotrebu, antena i prateće opreme, kao i pružanje usluga instalacije STB-a, nadogradnje antene i održavanja.⁶⁰

Ugovorom između Vlade i odabranog ponuđača su predviđeni standardi usluga (*Service Level Agreements*) i pokazatelji učinka (*Key Performance Indicators*), kao i naplaćivanje penala ukoliko se propisani nivoi usluge i rokovi ne ispune. Sastavljanje ugovora i upravljanje njime zahtevalo je dodatne napore, ali je omogućilo uštedu planiranih troškova od oko 20% i doprinelo da se poveća ekonomičnost procesa.⁶¹

Sredstva za rad DSHS obezbeđena su putem povećanja radio-televizijske pretplate. Zbog sveobuhvatne pomoći (isporuka, ugradnja, održavanje i besplatna telefonska služba) i cilja ostvarivanja visokog nivoa kvaliteta usluga, šema je bila skuplja nego u drugim zemljama. Ukupni trošak šeme pomoći iznosio je oko oko 250 miliona evra (početna procena ukupnih troškova i izdvojen budžet je iznosio oko 600 miliona funti). Trošak radne snage je bio faktor koji je najviše doprineo visokim ukupnim troškovima.

Mađarska⁶²

Mađarska Strategija za digitalnu tranziciju predviđa subvencije za nabavku STB uređaja po sledećem sistemu: subvencije se odobravaju isključivo po osnovu socijalne ugroženosti i, na zahtev, domaćinstvima koja već imaju prijem besplatnog analognog zemaljskog programa; pružanje subvencija mora biti neutralno po osnovu konkurencije ili platforme, i da promoviše interaktivnost i interoperabilnost; subvencionišu se isključivo jedan STB uređaj po domaćinstvu, bez obzira na broj pojedinaca u okviru datog domaćinstva koji imaju pravo na pomoć i na broj televizora koji postoje.

Šema pomoći zasnovana je na principu jednostavnosti i transparentnosti sistema subvencija, uz što manju mogućnost „trgovine subvencijama“.

Sledeće grupe građana definisane su kao socijalno ugrožene i ostvaruju pravo na učešće u šemi pomoći:

- lica koja primaju podršku za profesionalnu prekvalifikaciju,
- lica koja primaju redovnu socijalnu pomoć,
- lica koja primaju podršku za stanovanje,
- lica koja primaju podršku za zdravstvenu negu,
- lica koja ostvaruju pravo na primanje po osnovu starosti,

⁵⁹ Prilažemo priču broj 35 iz publikacije „101 priča, Šema pomoći pri prelasku“: “Čovek koji je vršio ugradnju je poranio, pa je sedeo u kombiju ispred, do dogovorenog vremena. Na vratima je skinuo svoje radne čizme i nosio je papuče koje su izgledale kao „kung fu“ mokasine dok je bio unutra – bio je veoma uvidajan. Veoma je strpljivo tolerisao to što sam želeo da pomognem, zbog čega sam se, kao usamljeni čovek vezan za kuću, osetio korisno i mnogo srećnije – čak i ako je to bilo samo da bih mu dodao šrafčiger ili spremio šolju čaja.“

Izvor: http://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howwework/partnerships/helpscheme/SHS_101_stories.pdf

⁶⁰ Kompanija koja je odabrana kao najbolji ponuđač je potom angažovala druge dve kompanije - jednu za usluge kontakt centra, a drugu za tehničkom ekspertizom za pružanje usluga instalacije i održavanja.

⁶¹ A DIGITAL SWITCHOVER HELP SCHEME FOR SERBIA, *A preliminary report by Wilf White, Director of Policy & Communications, BBC Digital Switchover Help Scheme UK*

⁶² Izvor detalja o pilot šemi pomoći u Mađarskoj su preuziti iz dva dokumenta sa sajta Nacionalne službe za medije i informisanje (HMH): TÁJÉKOZTATÓ ÁLLAMI TÁMOGATÁS IRÁNTI IGÉNY KITÖLTÉSÉHEZ A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS TESZTPROGRAMBAN i A közszolgálati médiaszolgáltatások digitális vételének biztonságos érdekében adható állami támogatási program általános leírása

- lica koja primaju podršku za obrazovanje,
- lica koja primaju podršku za osobe sa invaliditetom,
- lica koja ostvaruju pravo na podršku za slepe osobe,
- lica koja ostvaruju pravo na podršku za ratne i vojne invalide i
- lica koja su 2012. godine napunila preko 70 godina života, ukoliko zbir penzije, socijalne penzije i predviđenih primanja za zdravstvenu zaštitu koje odredi Državna služba za penziono osiguranje ne premašuje dvostruki iznos minimalne opšte penzije, odnosno 57 hiljada forinti (oko 200 evra).

Podatke o socijalno ugroženim licima su Nacionalnoj službi za medije i informisanje (NMHH) koja je nadležna za šemu pomoći dostavljali Državni trezor, Državna služba za penziono osiguranje i lokalne samouprave.

Oblik subvencije je sledeći:

- ukoliko se domaćinstvo opredeli za prijem besplatne zemaljske televizije: dobija STB uređaj i ugradnju, uz opcionu nadogradnju antenskog sistema, i godinu dana garancije. Uslugu pruža preduzeće koje dobije ugovor kroz otvoreni sistem javne nabavke za dati region.

- ukoliko se domaćinstvo opredeli za prijem televizije koja se plaća (zemaljsku ili zasnovanu na nekoj drugoj platformi), operator koji nudi datu TV uslugu dobija nadoknadu za uvođenje usluge do maksimalnog iznosa subvencije. Razliku – ukoliko postoji – između cene uspostave odabrane TV usluge i maksimalnog iznosa subvencije plaća pretplatnik kroz mesečni račun za odabranu TV uslugu.

U maju 2012. počelo je sprovođenje pilot šeme pomoći u dve oblasti u Mađarskoj. Po završetku pilota biće odlučeno na koji način će se sprovesti šema pomoći u drugim delovima zemlje. U sklopu pilot projekta obavljane su kućne posete identifikovanih ugroženih lica i tokom poseta su im pružane informacije o digitalnoj tranziciji, uslovima za državnu pomoć, popunjavanju zahteva za pomoć, kao i o oblicima podrške koje će im biti na raspolaganju.

Zahtev koji nosilac prava popuni može da preda ekipi na terenu ili da bez naknade, u predviđenoj koverti, pošalje u NMHH. Ukoliko ekipe nakon tri pokušaja (najmanje dvaput radnim danima između 17 i 20 časova, kao i subotom ili nedeljom) ne uspostave kontakt sa identifikovanim ugroženim licem, NMHH im poštom šalje obaveštenje o oblicima podrške i uslovima za korišćenje prava, uz obrasce zahteva.

Ugroženi korisnici koji nisu primili posetu niti dobili pismeno obaveštenje, mogu da nazovu kontakt centar NMHH i traže da im se pošalje paket informacija i obrazaca, a mogu i da ih preuzmu sa sajta NMHH. Zatim NMHH obaveštava odabranu kompaniju tj. operatora o novom potencijalnom korisniku. U svim navedenim varijantama jasno su definisani rokovi u kojima su korisnik, NMHH i operator obavezni da se odazovu.

Na nivou regije bi se sprovodile javne nabavke za pružanje usluga.

Ukoliko ovlašćena kompanija, odabrana putem javne nabavke da pruža usluge, na terenu utvrdi da usluga digitalne zemaljske televizije u datom domaćinstvu nije dostupna, korisnik bira operatora čije su usluge raspoložive.

Iznos podrške NMHH uplaćuje neposredno kompaniji odabranoj na tenderu u datoj regiji, tj. operatoru koji vrši ugradnju. Kompanije odabrane po osnovu ugovora o javnoj nabavci dobijaju iznos predviđen ugovorom (kod korisnika koji odaberu besplatnu zemaljsku televiziju), dok odabrani komercijalni operateri (kod korisnika koji odaberu da se pretplate na neki od servisa koji su im na raspolaganju) podnose zahtev za refundaciju putem sajta NMHH u predviđenim rokovima i na jasno definisan način.

Prema proceni regulatornog tela, 570.000⁶³ domaćinstava (15% od ukupnog broja domaćinstava) zavisilo je isključivo od analogne zemaljske televizije tokom septembra 2012. godine, a procenjeno je i da bi se do 900.000 (24%) domaćinstava moglo kvalifikovati kao domaćinstva sa niskim primanjima.

Isprva je planiran iznos od 12,5 miliona evra za subvencije za nabavku STB, čime bi se na zahtev obezbedili STB-ovi za oko 172.000 domaćinstava kroz šemu pomoći u periodu 2009-2012. godine, što iznosi oko 73 evra po korisniku. Sprovedena pilot šema pomoći podrazumeva obimniju pomoć od subvencionisanja nabavke smao STB uređaja, te će iznos sredstva namenjen sprovođenju šeme pomoći u čitavoj zemlji verovatno izmeniti. Nije poznato kolika sredstva država planira da izdvoji.

Hrvatska

Vlada Republike Hrvatske odlučila je da subvencionise STB uređaje na tehnološki neutralan način tako što je delila personalizovane kupone individualnim korisnicima koja plaćaju RTV pretplatu.

Središnji državni ured za e-Hrvatsku, koji je sprovodio promotivnu kampanju i upravljao Strategijom za sprovođenje, u svom delu državnog budžeta Republike Hrvatske predvideo je sredstva neophodna za subvencije.

Prema strategiji, cilj subvencija bio je da se značajno doprinese povećanju broja korisnika digitalnih zemaljskih televizijskih usluga u Republici Hrvatskoj, čime bi se omogućio potpuni prelazak na digitalnu zemaljsku televiziju sa definisanim krajnjim rokom – 31. decembar 2010. godine.

Svako fizičko lice koje treba da plaća radio i televizijsku pretplatu u Republici Hrvatskoj dobilo je kupon kojim je imalo pravo na subvenciju u iznosu od 10 evra (27 evra za region Istre u kojem je sproveden pilot projekat digitalne tranzicije tokom 2007. godine, kada su digitalni prijemnici bili skuplji) za kupovinu jednog prijemnika (ugrađenog u TV prijemnik ili kao zaseban uređaj) za digitalni televizijski signal.

Kupon je bio neprenosiv, i sadržao je ime, prezime, adresu i pretplatnički broj fizičkog lica koje plaća radio-televizijsku pretplatu, kao i rok do kojeg je bilo moguće korišćenje kupona (najkasnije do 31. decembra 2010. godine, što je bio datum gašenja analognog signala). Odašiljači i veze d.o.o, u saradnji sa Hrvatskom Radiotelevizijom, distribuirali su kupone na adrese fizičkih lica koja plaćaju RTV pretplatu.

Ukupan iznos za subvencionisanje fizičkih lica koja plaćaju radio-televizijsku pretplatu u iznosu od 11,8 miliona evra obezbeđen je iz dva izvora: suvišni prihodi preko iznosa troškova u budžetima za 2006, 2007. i 2008. godinu Hrvatske agencije za poštu i elektroničke komunikacije (80% ukupnog iznosa) i budžeta Središnjeg državnog ureda za e-Hrvatsku (20% ukupnog iznosa).

⁶³ <http://www.digitag.org/DTTNews/article.php?Id=4585>

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KUPON ZA POPUST PRI KUPNJI DIGITALNOG PRIJAMNIKA

BROJ: 5476
 IME I PREZIME: **MARIJANA ANTENOVIĆ-KUPONIĆ**
 ADRESA: **ZAGREBAČKA 18b,
 10000 ZAGREB**
 PRETPLATNIČKI BROJ: **123456709012345**

0 36000 29145 2

IZNOS POPUSTA: 75,00 kn

KUPON ZA POPUST PRI KUPNJI DIGITALNOG PRIJAMNIKA

Sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske, svaka fizička osoba koja plaća radijsku i televizijsku pristojbu u Republici Hrvatskoj ostvaruje pravo na potporu u iznosu od 75,00 kuna za nabavu jednog uređaja za prijam digitalnih televizijskih signala (digitalnog prijamnika). Pravo na potporu ostvaruje se na temelju ovog kupona.

Kupon možete iskoristiti pri kupnji digitalnog prijamnika ili TV prijamnika s ugrađenim digitalnim prijamnikom.

Kupon je neprenosiv i može se iskoristiti isključivo uz predočenje osobne iskaznice.

Broj osobne iskaznice

Vasotodni potpis pretplatnika

Za sve informacije vezane za prelazak na digitalnu televiziju kontaktirajte Pozivni centar Vlade Republike Hrvatske na broj 0800 11 20 11 ili internet stranicu www.vlada.hr/dtv

Radio-TVpretplatnici mogli su da dobiju subvenciju prilikom kupovine prijemnika za nabavku bilo koje vrste uređaja za prijem zemaljske, satelitske i kablovske televizije. Ovim je ispunjen glavni uslov tehnološke neutralnosti, pošto ovaj pristup nije doveo do narušavanja konkurencije na tržištu među preduzećima koja emituju program putem različitih platformi.

Tokom A/D prelaza, postojalo je ukupno 1.173.384 fizičkih lica koja su plaćala radio-televizijsku pretplatu u Republici Hrvatskoj koja, sa preko 4,4 miliona stanovnika, ima skoro 1,5 miliona domaćinstava sa zemaljskim TV prijemom.

Od ukupnog broja 1.173.384 odobrenih kupona, 39% je unovčeno (iskorišćenje). Iznos subvencije po radio-televizijskom pretplatniku iznosio je približno 50% prosečne maloprodajne cene za DVB-T MPEG-2 set-top-box uređaj.⁶⁴

Uspešno sprovođenje strategije zahtevalo je da se zemlja podeli u devet regiona, a svaki od njih čini jedna ili više županija. Prvo područje na kome je 26. januara 2010. godine isključen analogni i uključen digitalni signal bila je Istarska županija, gde su se javljale smetnje prilikom analognog prenosa, što se nastavilo i nakon prelaska na digitalno emitovanje.

Strategija je bila da kupone koje je domaćinstvima dostavljala Hrvatska pošta građani mogu da iskoriste za kupovinu uređaja za prijem digitalnih signala (zemaljskim, satelitskim ili kablovskim putem) u svim maloprodajnim objektima tehničke robe. Trgovci bi kupone i račune slali HRT-u, a povraćaj u visini subvencije isplaćivala bi im Vlada preko preduzeća Odašiljači i veze d.o.o.

⁶⁴ Guidelines for the funding framework for the digital switchover by SEE digi.TV

Promotivna kampanja koju je sprovodila kancelarija za e-Hrvatsku imala je za cilj da pripremi ljude za digitalizaciju televizijskog emitovanja. Kampanja se sprovodila pod nazivom „[Sidite sa krovova](#)“ i to je bio glavni slogan sa kojim se krenulo među građane. Emitovan je televizijski spot na osnovu kojih su građani razumeli da mogu da bace svoje antene jer im više neće biti potrebne. Naknadno je objašnjeno da su antene i dalje potrebne. Na dan kada je Zagreb prešao na digitalno emitovanje, Vladin pozivni centar za pomoć bio je zatrpan pozivima. Najviše su bili zbunjeni penzioneri.

Što će se dogoditi 1. siječnja 2011. godine?

1. siječnja 2011. godine svi televizijski nakladnici na nacionalnoj i lokalnoj razini u Republici Hrvatskoj prestat će emitirati analogni signal i u potpunosti prijeći na digitalno emitiranje televizijskih programa.

Bit će to datum kada ćemo zauvijek pozdraviti analognu televiziju koju smo do danas poznavali i zakoračiti u novo doba televizije – digitalno doba.

Ukoliko posjedujete stariji TV prijemnik, bez ugrađenog DVB-T prijemnika koji je priključen na unutarnju ili vanjsku antenu, od 1. siječnja 2011. godine nećete moći gledati televizijski program.

Kako ćete moći primati televizijski signal nakon 1. siječnja 2011. godine?

- preko Vaše dosadašnje TV antene (DVB-T)
- putem satelitskog prijama (DVB-S)
- linjskim (kabelskim) priključkom (DVB-C)
- internetskim priključkom (IPTV)

Kako biste bili sigurni za koju ćete od navedenih mogućnosti iskoristiti kupon koji Vam dodjeljuje Vlada Republike Hrvatske informirajte se o dostupnosti usluge u Vašem mjestu i drugim potrebnim objašnjenjima kod stručnjaka ili kod davatelja navedene usluge u Republici Hrvatskoj.

Pogodnosti za prelazak na digitalnu televiziju?

Vlada Republike Hrvatske, u želji da osigura cjelovito što povoljniji prelazak na digitalnu televiziju, svakom radiotelevizijskom pretplatniku daje pravo na potporu za nabavu jednog digitalnog TV prijemnika u iznosu od 75,00 kuna.

Pravo na potporu ostvaruje se na temelju kupona koji će biti dostavljeni na adrese radiotelevizijskih pretplatnika.

Kuponi će se moći iskoristiti najkasnije do 31. prosinca 2010. godine.

Kako upotrijebiti kupon?

Kupon možete iskoristiti pri kupnji digitalnog prijemnika ili TV prijemnika s ugrađenim digitalnim prijemnikom.

Kupon je neprenosiv i može se iskoristiti isključivo uz predodređene osobne iskaznice.

1. SJEČNJA 2011. GODINE U REPUBLICI HRVATSKOJ PRESTAJE EMITIRANJE ANALOGNOG TELEVIZIJSKOG SIGNALA

PRIPREMITE SE ZA DIGITALNO DOBA!

Više informacija potražite u Pozivnom centru Vlade Republike Hrvatske za pomoć pri prelasku na digitalnu televiziju
0800 11 20 11 ili na www.vlada.hr/dtv

Vlada Republike Hrvatske HRVATSKA

Središnji državni ured za e-Hrvatsku je u saradnji sa studentima fakulteta koji su se odazvali na poziv na saradnju organizovao akciju „DTV za sve“ - akciju za društveno odgovornu digitalizaciju. Studenti su svim građanima pružali besplatnu pomoć pri povezivanju opreme potrebne za prijem digitalnog signala, pre svega starijim licima i osobama sa invaliditetom.

Prema dokumentu “Izvešće o provedbi Strategije prelaska s analognog na digitalno emitiranje televizijskih programa u Republici Hrvatskoj od 31. srpnja 2009. do 31. srpnja 2010. godine” akcija “DTV za sve” je sprovedena u svakoj digitalnoj regiji pojedinačno, u periodu neposredno pre datuma isključenja analognog signala u toj regiji, i trajala je po deset dana, a po potrebi i duže.

Starije osobe i osobe sa invaliditetom koje su imale poteškoće pri instaliranju opreme potrebne za prijem digitalnog signala ili pri podešavanju televizijskih programa kontaktirala su Pozivni centar Vlade Republike Hrvatske na besplatnom broju telefona i ostavljali svoje podatke. Po prijemu poziva, “DTV za sve” timovi su ih kontaktirali i besplatno im pružali savet ili potrebnu pomoć u njihovom domu.

Studenti su pre izlaska na teren prolazili obuku koju su im držali zaposleni kompanije Odašiljači i veze i Središnjeg državnog ureda za e-Hrvatsku. Studenti raznih fakulteta su učestvovali u akciji, uključujući studente tehničkih viših škola i fakulteta, škola za menadžment, turizam, kao i bogosloviju.

U okviru akcije «DTV za sve» pozivni centar je primio 549 poziva. Ukupan broj poziva koje je pozivni centar primio u toku tri godine rada (2008-2010) je 170.164, što je oko 20% ukupnog broja domaćinstava koji su ostvarili prelazak na digitalno emitovanje tv programa (854.172 domaćinstva). U istom periodu je primljeno i 2060 upita emailom. Pritom se najveći broj upita građana odnosio na pitanja o digitalnoj televiziji uopšteno, lokaciji najbližeg predajnika prema

kojem treba da se usmeri antena, kanalima na kojima se emituje digitalni televizijski signal i slično.

U okviru akcije «DTV za sve» je organizovana i turneja *Digital Switchover Road Show* po hrvatskim gradovima, u okviru koje je tim stručnjaka zainteresovanim građanima područja na kojima je bila otežana nabavka potrebne opreme pružala podršku u vidu informisanja, nabavke i ugradnje digitalnih prijemnika. Akcija se odvijala na centralnim gradskim/opštinskim trgovima ili na frekventnim okupljalištima. Istoj turneji su se na poziv SDUeH priključili zainteresovani distributeri koji su nudili digitalne prijemnike na prodaju na lokacijama proširene akcije «DTV za sve».

Izazovi procesa digitalizacije u Hrvatskoj bili su brojni. Kupon je najčešće bilo moguće iskoristiti samo u objektima Hrvatske pošte i Konzuma gde su se nudila dva osnovna tipa uređaja (Nytra Box i Haier HDT-1110). Građani su sa teškoćom pokušavali da iskoriste kupone u različitim prodavnicama tehničke robe što je u medijima promovisano kao mogućnost, nailazeći na odbijanje jer trgovci nisu na vreme dobili obaveštenja o načinu refundacije novca od strane Vlade. Takođe, dešavalo se da uz uređaj nisu dobijena uputstva za upotrebu, niti garancija. Desilo se da nestane bolji od dva bazična modela koji su bili na raspolaganju u Pošti i Konzumu, kao i da lošiji model poskupi za oko 2,5 evra u objektima Konzuma, verovatno zbog velike potražnje. Dodatno, u specifikaciji slabijeg bazičnog modela navedeno je da uređaj ima USB port, ali ga zapravo nije imao. Pozivanjem Vladinog pozivnog centra za podršku u procesu digitalizacije često se nailazilo na signal zauzeća i poruku „Vezu nije moguće uspostaviti“. Sve navedeno izazivalo je nezadovoljstvo građana.

U Hrvatskoj je iskorišćeno ukupno 398.317 vaučera, što je skoro 47% od ukupnog broja domaćinstava koji su tokom digitalne tranzicije prešli na digitalno emitovanje zemaljske televizije. Iskorišćenje ovih vaučera je iznosilo 34 miliona kuna, tj. nepunih 4,5 miliona eura.

Za sprovođenje medijske kampanje: izrada TV reklama, DTV vodiča (sedam kratkih TV emisija sa odgovorima na često postavljana pitanja o prelasku na digitalnu televiziju), izrada brošura, organizacija akcije «DTV za sve», i turneje *Digital Switchover Road Show* po hrvatskim gradovima je utrošeno nepunih 2 miliona kuna, odnosno 265 hiljada eura.

Vlada Hrvatske nije organizovala tender za nabavku STB-ova, niti je na bilo koji način regulisala dešavanja na tržištu. Pošta Hrvatske je prodala oko 300.000 STB-ova putem iskorišćenja vaučera (oko 75% od ukupnog broja iskorišćenih vaučera), verovatno zahvaljujući tome što je njena ponuda bila u istoj koverti sa vaučerom i pružanju besplatne dostave.

Dakle, većina onih koji su iskoristili vaučer su to uradili na najlakši i najjeftiniji način koji im je bio dostupan: popunili su porudžbinu koju su dobili od institucije kojoj veruju (Pošta Hrvatske), besplatno je poslali nazad i dobili uređaj na kućnu adresu bez plaćanja dostave. Ponuđena dva modela imala su minimalan skup funkcionalnosti i nisu nudila ni jedan vid napredne mogućnosti.

Opremanje i rad pozivnog centra u toku tri godine sa ukupno oko 170 hiljada poziva je iznosio oko 500 hiljada eura.

Aneks 2. Uslovi za ostvarivanje izabranih prava u oblasti socijalne zaštite

Uslovi za ostvarivanje prava na novčanu socijalnu pomoć

Uslovi za ostvarivanje prava na novčanu socijalnu pomoć definisani su u Zakonu o socijalnoj zaštiti⁶⁵ i Uredbi o primanjima i prihodima koji su od uticaja na ostvarivanje prava na novčanu socijalnu pomoć⁶⁶.

Iznos novčane socijalne pomoći priznaje se u visini razlike između iznosa novčane socijalne pomoći utvrđenog u skladu sa Zakonom i iznosa prosečnog mesečnog prihoda pojedinca, odnosno porodice ostvarenog tokom tri meseca koji prethode mesecu u kome je podnet zahtev za novčanu socijalnu pomoć.

Za ostvarivanje prava na novčanu socijalnu pomoć uzimaju se u obzir novčana primanja i prihodi pojedinca i porodice.

Vrstu primanja i prihoda koji čine prosečan mesečni prihod pojedinca, odnosno porodice, način utvrđivanja visine primanja i prihoda pojedinca, odnosno porodice i primanja i prihode koji se ne uzimaju u obzir prilikom ostvarivanja prava na novčanu socijalnu pomoć Vlada je propisala u gore navednoj Uredbi.

Važno je napomenuti da se prilikom ostvarivanja prava na novčanu socijalnu pomoć ne uzimaju se u obzir primanja i prihodi ostvareni iz šire shvaćenog pojma socijalne zaštite. Tako primanja poput dečijeg dodatka, roditeljskog dodatka, dodatka za pomoć i negu drugog lica, uvećanog dodatka za pomoć i negu drugog lica, naknade za telesno oštećenje, primanja po osnovu učeničkog i studentskog standarda i slična primanja ne ulaze u obračun prilikom izračunavanja prosečnog mesečnog prihoda ili primanja porodice pojedinca.

Osnovica za utvrđivanje visine novčane socijalne pomoći prema Zakonu o socijalnoj zaštiti iznosi 6.050 dinara. Osnovica za utvrđivanje visine novčane socijalne pomoći počev od utvrđivanja prava (april 2011. godine) iznosi 6.552 dinara. Nakon toga osnovica za utvrđivanje novčane socijalne pomoći usklađivala se sa indeksom potrošačkih cena na svakih šest meseci, na osnovu statističkih podataka, dva putagodišnje, 1. aprila i 1. oktobra. Poslednji iznos osnovice (usklađen novembra 2012 godine) iznosi 7.275 dinara. Ovo praktično znači da će pojedinac bez drugih primanja ostvariti mesečno pravo na ovaj iznos, dok će pojedinac koji prima iznos manji od 7.275 dinara od države dobiti razliku do 7.275 dinara.

Za višočlana domaćinstva iznos novčane socijalne pomoći određuje se prema sledećoj skali:

- 1) za pojedinca, odnosno nosioca prava u porodici - u visini osnovice 1;
- 2) za svaku narednu odraslu osobu u porodici - od visine osnovice 0,5;
- 3) za dete do 18 godina - od visine osnovice 0,3.

Porodica koja ima više od šest članova ima pravo na novčanu socijalnu pomoć za šest članova.

Uslovi za ostvarivanje prava na dečiji dodatak

Uslovi za ostvarivanje prava na dečiji dodatak definisani su u Zakonu o finansijskoj podršci porodici sa decom⁶⁷ i pravilniku donetim na osnovu člana 26. stav 1. Zakona o finansijskoj

⁶⁵ <http://www.minrzs.gov.rs/doc/porodica/Zakon%20o%20socijalnoj%20zastiti.pdf>

⁶⁶

<http://www.minrzs.gov.rs/doc/porodica/Uredba%20o%20primanjima%20i%20prihodima%20koji%20su%20od%20uticaja%20na%20ostvarivanje%20prava%20na%20NSP.pdf>

⁶⁷ Sl.g1.6/2002, <http://www.minrzs.gov.rs/doc/porodica/Zakon%20o%20finansijskoj%20podrsci%202002.pdf>

podrški porodici sa decom – Pravilnik o bližim uslovima i načinu ostavriavanja prava na finansijsku podršku porodici sa decom⁶⁸. Prihodi od uticaja na ostvarivanje prava predviđenih ovim zakonom definisani su u članu 4, dodatna likvidna sredstva koja porodica poseduje i koja mogu uticati na ostvarivanje prava definisana su u članu 5.

Detaljnije, pravo na dečiji dodatak ostvaruje se: ako ukupan mesečni prihod, umanjen za poreze i doprinose, po članu porodice ostvaren u tri meseca koji prethode mesecu u kome je podnet zahtev iznosi do 2.750 dinara (iznos je važio juna 2002. godine, tj. u trenutku usvajanja Zakona, nakon čega je iznos redovno indeksiran sa troškovima života, tj. indeksom potrošačkih cena). Na osnovu Rešenja Ministarstva rada i socijalne politike br. 401-00-230/2011-12-VII od 12.8.2011. godine census za ostvarivanje prava na dečiji dodatak od 1. avgusta 2011. godine iznosio je 6.912 dinara za redovan iznos dečijeg dodatka i 8.284 za uvećan iznos dečijeg dodatka. Prema podacima dostupnim na sajtu Ministarstva rada, zaposljavanja i socijalne politike u trenutku izrade analize census za ostvarivanje prava za redovni iznos dečijeg dodatka iznosio je 7.761 dinar, a uvećanog 9.314 dinar. Porodice u kojima deca ostvare ovo pravo primaju redovan iznos dečijeg dodatka od 2.449 dinara, ili uvećan dečiji dodatak od 3.184 dinara.

Uslovi za ostvarivanje prava na dodatak za pomoć i negu drugog lica

Pravo na dodatak za pomoć i negu drugog lica definisano je u Zakonu o socijalnoj zaštiti. Pravo na ovu vrstu dodatka ima lice kome je zbog telesnog ili senzornog oštećenja, intelektualnih poteškoća ili promena u zdravstvenom stanju neophodna pomoć i nega drugog lica da bi zadovoljilo svoje osnovne životne potrebe.

Potreba za pomoći i negom drugog lica postoji kod lica kome je usled telesnog oštećenja, oštećenja čula vida koje uzrokuje gubitak osećaja svetlosti sa tačnom projekcijom ili se vid postiže sa korekcijom 0.05, intelektualnih poteškoća ili promena u zdravstvenom stanju neophodna pomoć i nega drugog lica radi zadovoljenja osnovnih životnih potreba i koje ne može da ustane iz kreveta, da se kreće unutar stana bez upotrebe pomagala, da se hrani, svlači, oblači ili da održava osnovnu ličnu higijenu bez pomoći drugog lica.

Visina dodatka za pomoć i negu drugog lica utvrđuje se u nominalnom mesečnom iznosu od 7.600 dinara. Iznos dodatka za pomoć i negu drugog lica usklađuje se sa indeksom potrošačkih cena, dva puta godišnje, 1. aprila i 1. oktobra.

Nominalni iznos dodatka za pomoć i negu drugog lica, prema podacima dostupnim na sajtu Ministarstva rada, zaposljavanja i socijalne politike u trenutku izrade analize iznosio je 9.157 dinara.

U zavisnosti od težine telesnog oštećenja ili poremećaja, osoba može ostvariti pravo na uvećani dodatak za pomoć i negu drugog lica. Preciznije ovo pravo se može ostvariti ukoliko je utvrđeno da pojedinac na osnovu propisa o penzijskom i invalidskom osiguranju, ima telesno oštećenje od 100% po jednom osnovu ili da ima organski trajni poremećaj neurološkog i psihičkog tipa i lice koje ima više oštećenja, s tim da nivo oštećenja iznosi po 70% i više procenata po najmanje dva osnova. Iznos uvećanog dodatka za pomoć i negu drugog lica prema podacima dostupnim na sajtu Ministarstva rada, zaposljavanja i socijalne politike u trenutku izrade analize iznosio je 24.699 dinara.

⁶⁸ Sl. gl. 29/02, 80/04, 123/04, 17/06, 107/06, 51/10, 73/10, 27/11-US

Aneks 3. Važni demografski kontigenti za sprovođenje šeme pomoći⁶⁹

<i>Važni demografski kontigenti za sprovođenje šeme pomoći</i>	
Ukupan broj domaćinstava	2.497.187
Domaćinstva koja zavise od zemaljske televizije⁷⁰	1.173.677
Domaćinstava koja redovno plaćaju TV pretplatu⁷¹	850.000 – 1.000.000
Lica starija od 75 godina	556.730
Lica starija od 70 godina	913.872
Lica starija od 65 godina	1.253.316
Gradsko stanovništvo⁷²	4.271.872
Ostalo stanovništvo⁷³	2.914.990

Izvor: Autori na osnovu popisa stanovništva u Republici Srbiji iz 2011. Godine

Rokovi za publikacije na osnovu popisa stanovništva, koji mogu da se iskoriste za sticanje detaljnijeg uvida u broj domaćinstava koji zadovoljavaju propisane kriterijume da bi mogli da prime pomoć prilikom digitalne tranzicije su sledeći:

- Ekonomske karakteristike krajem aprila 2013. (kategorije su: ekonomski aktivni - zaposleni i nezaposleni, nezaposleni koji traže prvi posao, ekonomski neaktivni, studenti, đaci, učenici, domaćice, penzioneri, izvori prihoda domaćinstva: zarada, socijalna primanja, stipendija, ušteđevina, naknada za nezaposleno lice, izdržavano lice, ostalo (nasledstvo)),
- Osobe sa invaliditetom 15. maja
- Domaćinstva u drugoj polovini septembra

Podaci koji se objavljuju su na nivou statistike, i ne mogu se dobiti drugačije zbog zaštite privatnosti podataka.

Izvesno je da je ljudima koji su stari, žive u ruralnim predelima, u mestima u kojima nema mladih u najvećoj meri potrebna pomoć kako bi imali «prozor u svet». Praksa pokazuje da se upravo ti kojima je pomoć najpotrebnija, koji su društveno izolovani, nerado odazivaju i traže pomoć, pa će biti potrebno učiniti posebne napore da se do njih dođe i pruži im se pomoć.

U nastavku slede mape iz poslednjeg popisa koje govore o rasporedu stanovništva po starosti, kao i po broju stanovnika naseljenih mesta.

⁶⁹ Izvor: *Popis stanovništva u Republici Srbiji iz 2011. godine*

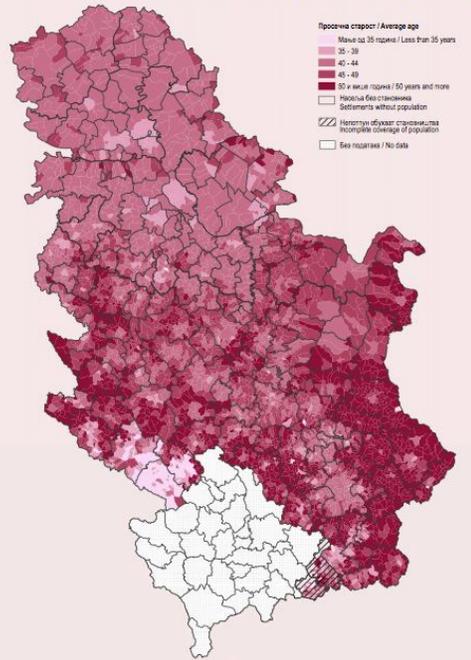
⁷⁰ 47% domaćinstava, prema publikaciji RATEL-a «Pregled tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji u 2011. godini»,

⁷¹ Podatke o plaćanju pretplate dostavio RTS

⁷² 59% populacije

⁷³ 41% populacije

Насеља у Републици Србији према просечној старости становништва, 2011.

Насеља са најмањом просечном старошћу становништва

Руднице	25,9
Гуцевиће	26,6
Веље Поље	27,1

Aneks 4. Institucije i pojedinci sa kojima su obavljani razgovori ili od kojih su prikupljeni podaci relevantni za izradu izveštaja

Ime i prezime	Organizacija/Institucija	Pozicija/oblast ekspertize
1. Tatjana Ćitić	RTS	Odgovorni urednik RTS DIGITAL i RTS SAT
2. Dejan Jovanovic	RTS	Izvršni direktor TV operativa
3. Žarko Palija	RTS	Direktor, poslovni inženjering i IT, zadužen i za pratplatu
4. Radiša Petrović	ETV	Savetnik za digitalizaciju
5. Milan Janković	RATEL	Generalni direktor
6. Rajka Galin Ćertić	RRA	pravnik
7. Jelena Kolo	RRA	Nacelnik Sluzbe za odnose sa javnoscu
8. France Presetnik	PUKOS	Predsednik Udruženja
9. Đuro Klipa	Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	Načelnik Odeljenja za informatiku
10. Dragan Kovačević	Iritel	Generalni direktor
11. Rade Đorđević	Saga	Menadžer poslovnog razvoja u telekomunikacijama
12. Bojan Antović	Saga	Menadžer prodaje
13. Vasa Šegrt	Saga	Kontakt centar ekspert
14. Milan Perać	Saga	Menadžer prodaje za javni sektor
15. Željko Rosić	Trizma	Direktor prodaje i razvoja
16. Nenad Dmitrović	ComTrade	Regional Brand Manager, Cisco
17. Wilf White	Switchover Help Scheme	Director of Policy
18. Krešo Antonović	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture, Republike Hrvatske	Načelnik Sektora elektroničkih komunikacija i pošte, Uprava zračnog prometa, elektroničkih komunikacija i pošte
19. Slavica Milojević	Republički zavod za socijalnu zaštitu	Rukovodilac odeljenja za informisanje, promociju i podršku
20. Vera Kovačević	Centar za liberalno-demokratske studije	Konsultant za projekte smanjenja siromaštva
21. Gordana Matković	Centar za liberalno-demokratske studije	Direktor studija socijalne politike
22. Ivanka Jovanović	Savez distrofičara Srbije/Nacionalna organizacija osoba sa invaliditetom Srbije	Stručna saradnica/Izvršna direktorka
23. Nadezda Satarić	Amity	Predsednica organizacije
24. Goran Nastić	Telekom Srbija	Direktor Sektora za podršku biznis prodaji, Direkcija za komercijalne poslove
25. Ivica Milojević	Telekom Srbija	Direktor sektora za podršku rezidencijalnoj prodaji, Direkcija za prodaju i brigu o korisnicima

26. Aca Milicević	Telekom Srbija	Šef službe za Kontrolu kvaliteta, Direkcija za prodaju i brigu o korisnicima
27. Boban Kasalović	Telekom Srbija	Koordinator za eksploataciju i održavanje platforme za primarnu distribuciju multimedijalnih sadržaja, Direkcija za tehniku
28. Predrag Žikić	Telekom Srbija	Šef službe za eksploataciju i održavanje pristupne TK mreže, Direkcija za tehniku
29. Dragica Pilipović - Chaffey	SBB	Izvršna direktorka
30. Snezana Lakcevic	Republički zavod za statistiku Srbije	Načelnica Odeljenja za popis stanovništva
31. Gordan Paunovic	Fond B92	Direktor za korporativnu društvenu odgovornost
32. Saša Mirković	B92 i ANEM	Direktor spoljnih komunikacija fonda B92, predsednik ANEM-a
33. Tamara Blagojević	Kancelarija za mlade, grad Beograd	Šef kancelarije
34. Dr Vladeta Lj. Petrović	JP PTT Srbija	Izvršni direktor
36. Katarina Tomašević	JP PTT Srbija	Direktor Direkcije za pismonosne usluge
37. Mihajlo Jovanovic	JP PTT Srbija	Direktor Direkcije za IT i elektronske komunikacije
38. Miroslav Veličković	JP PTT Srbija	Direktor Radne jedinice za elektronske komunikacije - CePP
39. Igor Arandelović	JP PTT Srbija	Predstavnik Radne Jedinice "Hibridna pošta"
40. Dušan Stojanović	DILS projekat pri MinRZS	Vođa projekta

LITERATURA

A közszolgálati médiaszolgáltatások digitális vételének biztosítása érdekében adható állami támogatási program általános leírása, NMHH, 2012:
http://nmhh.hu/dokumentum/153674/digitalis_atallas_tamogatasi_program_altalanos_leirasa.pdf

Cullen International, „Help schemes for digital switchover“, 2011.

Digital Television Action Group, „DigiTAG Digital ASO Handbook/ Analogue switch-off Learning from experiences in Europe“, 2008.

Gordana Matković, Boško Mijatović, „Analiza uticaja državne finansijske podrške siromašnima“, Tim potpredsednika Vlade za implementaciju Strategije za smanjenje siromaštva, Beograd 2009.

IP/05/1394, objava za štampu Evropske komisije u vezi sa državnom pomoći, 9. novembar 2005.

Komesarijat za izbeglice Republike Srbije i UNHCR, „Procena potreba interno raseljenih lica u Srbiji“ mart 2011.

Marina Petrović, „Socijalna pomoć i aktivacija u Srbiji: U potrazi za inkluzivnim rešenjima“, CLDS, Beograd 2011.

OSCE, „Guide to Digital Switchover“, 2010.

RATEL, „Pregled tržišta telekomunikacija u Republici Srbiji u 2011. godini, 2012.

Republički zavod za statistiku Srbije, „Studija o životnom standardu, Srbija 2002-2007“, Beograd 2008.

SEE Digi.TV, „Guidelines for the Funding Framework for the Digital Switchover projekta South-East European Digital Television“, 2011.

SEE Digi.TV, „Telefonsko istraživanje javnog mnijenja sprovedeno u novembru 2012. u sklopu projekta SEE Digi.TV u okviru programa Transnacionalne saradnje za jugoistočnu Evropu vezano za proces digitalizacije u BiH“: www.rak.ba/bih/index.php?uid=1356091478 > Rezultati istraživanja javnog mnijenja u vezi sa procesom digitalizacije u BiH

Službeni glasnik RS, br. 52/2009 i 18/2012.

Switchover Help Scheme/BBC „101 stories The Switchover Help Scheme“ , 2012.
http://downloads.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howwework/partnerships/helpscheme/SHS_101_stories.pdf

TÁJÉKOZTATÓ ÁLLAMI TÁMOGATÁS IRÁNTI IGÉNY KITÖLTÉSÉHEZ A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS TESZTPROGRAMBAN, NMHH:
http://nmhh.hu/dokumentum/109335/tajekoztato_pdf_v1.pdf

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva i Republički zavod za statistiku, „Praćenje socijalne uključenosti u Srbiji“, oktobar 2011.

<http://www.inkluzija.gov.rs/wp-content/uploads/2010/03/Pracenje-stanja-socijalne-isključenosti-Avg-2012-SRP.pdf>

UNDP, „Socijalna isključenost u ruralnim oblastima Srbije“, Beograd 2010.

UNHCR, „Regionalni program stambenog zbrinjavanja“, Beograd 2013.
http://www.unhcr.rs/media/SR_final3.pdf

Vlada Republike Hrvatske, „Izvešće o provedbi Strategije prelaska s analognog na digitalno emitiranje televizijskih programa u Republici Hrvatskoj od 31. srpnja 2009. do 31. srpnja 2010. godine“, 2010.

Vlada Republike Srbije, „Prvi nacionalni izveštaj o socijalnom uključivanju i smanjenju siromaštva u Republici Srbiji“, 2011.

Vlada Republike Srbije, „Strategija za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji“ („Sl. glasnik RS“, br. 52/2009 i 18/2012)

Wilf White, „A Digital Switchover Help Scheme for Serbia, A preliminary report by Wilf White, Director of Policy & Communications“, BBC Digital Switchover Help Scheme UK

www.broadbandtvnews.com

www.broadbandtvnews.com

www.civilrights.org/dtv/coupon-program.html

www.civilrights.org/dtv/coupon-program.html

www.digitag.org

www.dvb.org

www.dvb.org

www.helpscheme.co.uk

www.helpscheme.co.uk

www.see-digi.tv

www.see-digi.tv

www.telecompaper.com

www.telecompaper.com

Predlog potencijalnih modela šeme pomoći u procesu digitalizacije zemaljske televizije u Republici Srbiji i primeri prakse iz drugih zemalja

Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva
Vlada Republike Srbije
Palata Srbije
Bulevar Mihajla Beograd, Srbija
tel: +381 11 311 4605
E-mail: sipru@gov.rs
www.inkluzija.gov.rs

**TIM ZA SOCIJALNO
UKLJUČIVANJE
I SMANJENJE SIROMAŠTVA**

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Napomena: Ova studija izrađena je za potrebe Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, u saradnji sa Ministarstvom spoljne i unutrašnje trgovine i telekomunikacija. Studija ne predstavlja zvaničan stav Vlade Republike Srbije.

Izrada analize omogućena je sredstvima Švajcarske agencije za razvoj i saradnju u okviru projekta „Podrška unapređenju procesa socijalnog uključivanja u Republici Srbiji“.